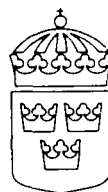

Regeringens proposition 1992/93:50

om åtgärder för att stabilisera den svenska
ekonomin

Prop.
1992/93:50

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 20 oktober 1992 för de åtgärder och de ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Anne Wibble

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen och Socialdemokratiska arbetarepartiet träffade i september 1992 överenskommelse om ett antal ekonomisk-politiska åtgärder i syfte att stabilisera den svenska ekonomin. Det strukturella underskottet i statsbudgeten skall minskas kraftigt. Inkomstsidan skall förstärkas, bl.a. för att möjliggöra ökade arbetsmarknadspolitiska satsningar. Kostnads-läget i näringslivet skall förbättras.

Som en följd av överenskommelsen lämnas i propositionen förslag på en rad områden.

För socialförsäkringarna redovisas riktlinjer för ett antal förändringar. Ersättningsnivån i sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna sänks, en karenssdag införs.

Pensionsåldern höjs successivt till 66 år. Pensionsnivån sänks för flertalet pensionsersättningar. De sämst ställda pensionärerna kommer att ges visst extra stöd.

Andra områden som berörs är utgifter för barnbidrag, räntebidrag till bostäder, försvar, jordbruk, bistånd och flyktingmottagande. Den lagstadgade semestern minskas med två dagar.

I syfte att förbättra kostnadsläget i näringslivet sänks arbetsgivaravgifterna med 4,3 procentenheter fr.o.m. den 1 januari 1993. Inkomstförstärkningar för staten uppnås genom att den generella mer-

värdesskatten bibehålls på nuvarande nivå samt att den reducerade mervärdesskatten höjs från 18 till 21 %. Grundavdraget inom inkomstbeskattningen sänks med 2 400 kronor.

Andra inkomstförstärkningar uppnås genom höjningar av bl.a. bensinskatten. Beslutade sänkningar av kapital- och förmögenhetsskatt förskjuts i tiden. Reallöneskyddet i inkomstskatteskalen tillämpas inte för 1993 och 1994 års inkomster.

Omfattande förslag om arbetsmarknadspolitiska åtgärder redovisas. Ca 10 miljarder kronor används för olika åtgärder i syfte att bekämpa arbetslöshet.

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden
B. Westerberg, Johansson, Laurén, Hörnlund, af Ugglas, Dinkelspiel,
Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell,
Lundgren, P. Westerberg

Föredragande: statsråden Wibble, Björck, B. Westerberg, Könberg,
Odell, Lundgren och Hörnlund

Proposition om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin

Statsrådet Wibble anför.

1 Inledning

Regeringen och Socialdemokratiska arbetarepartiet träffade den 20 och 30 september överenskommelse om ett stort antal ekonomisk-politiska åtgärder som måste vidtas för att stabilisera den svenska ekonomin.

De förslag till stabiliserande åtgärder som överenskommelsen innebär skall nu redovisas. Förslagen berör flera olika områden. Först avser jag att redogöra för bakgrunden till att överenskommelsen träffats, vad denna sammanfattningsvis innebär och vilka ekonomiska resultat som kommer att uppnås när de olika åtgärderna har genomförts.

2 Bakgrund

När regeringen tillträdde för drygt ett år sedan befann sig svensk ekonomi i allvarlig kris. Devalveringen år 1982 innebar en temporär förbättring av konkurrenskraften i svensk industri, men de strukturförändringar som borde ha skett därefter genomfördes inte.

Devalveringarna under 1970- och 1980-talen tillsammans med den internationella uppgången dolde grundläggande strukturproblem.

Regeringen konstaterade hösten 1991 (prop. 1991/92:38) att de inhemska problemen var betydande och krävde en resolut kursomläggning i den ekonomiska politiken. Därtill kom en svag internationell konjunkturutveckling, även om det då fanns goda förutsättningar att Sverige skulle få en viss draghjälp under år 1992.

Någon vändpunkt för svensk del var emellertid inte i sikte. Både tillväxten i ekonomin som helhet och industriproduktionen bedömdes också under år 1992 utvecklas sämre än i OECD-området i övrigt. Arbetslösheten väntades öka, liksom antalet varsel och konkurser. Såväl näringslivets investeringar som lönsamheten förutsågs falla.

Under hösten 1991 stod det klart att de offentliga finanserna försämrades snabbt sedan ett år tillbaka. En faktor som bidrog här till var den kraftiga ökningen av de offentliga transfereringarna i slutet av 1980-talet. Därutöver medförde konjunkturnedgången och ett antal andra faktorer såsom nedväxlingen i inflationstakt att skatteinkomsterna minskade snabbt.

Till detta kom de ökade problemen på kreditmarknaden. Sedan mellankrigstidens finansiella kris har en betydande stabilitet rått på svensk kreditmarknad. Under senare år har dock flera kreditinstitut dragit på sig stora och växande kreditförluster på grund av den ekonomiska stagnationen, fallande fastighetspriser och en alltför expansiv kreditgivning.

Samtidigt var — och är — det nödvändigt att fullfölja den desinflationsprocess som hade inletts något år tidigare. Detta är i själva verket ett nödvändigt villkor för att bryta stagnationen.

Mot den bakgrunden formulerade regeringen en ekonomisk-politisk strategi, vars främsta syfte är att förbättra utvecklingskraften i svensk ekonomi. Detta skulle ske genom

- bättre förutsättningar för varaktig ekonomisk tillväxt i hela Sverige genom strategiska skattesänkningar, infrastrukturinvesteringar, satsning på forskning och utbildning och andra åtgärder som främjar investeringar och sysselsättning
- sanering av de offentliga finanserna för att säkra en låg inflation och låg ränta
- skärpt konkurrens och förändringstryck i den svenska ekonomin.

Utgångspunkten för regeringens ekonomiska politik är en fast växelkurspolitik. Den hade redan tidigare befasts när kronan knöts till ecun i maj 1991.

Politiken kräver såväl statsfinansiell disciplin och motsvarande återhållsamhet i kommunerna som utbudsstimulerande åtgärder för den konkurrensutsatta sektorn.

Regeringen föreslog således och riksdagen fattade beslut om kraftiga besparingar — 35 miljarder kronor — i statens utgifter. Det kommunala skattestoppet förlängdes. Samtidigt avvecklades eller sänktes tillväxthämmande skatter motsvarande 9 miljarder kronor. Ett omfattande privatiseringsprogram antogs, löntagarfonderna avskaffades och viktiga avregleringar genomfördes eller förbereddes.

En omfattande översyn av transfereringssystemen inleddes i syfte att minska de offentliga utgifterna och stärka drivkrafterna för arbete och sparande.

Även om situationen på kort sikt såg mörk ut utgjorde möjligheten till en internationell uppgång en ljuspunkt. Den skulle underlätta kampen mot arbetslösheten och hålla tillbaka en försämring av de offentliga finanserna.

Till de ljusa inslagen i vår omvärld hör etableringen av EG:s inre marknad och EES. En liknande integrationsprocess pågår i Nordamerika och stora vinster finns alltså att hämta i de senaste decenniernas teknologiska utveckling. På lång sikt innebär också Öst- och

Centraleuropas omställning från socialistisk planhushållning till marknadsekonomi en betydande tillväxtpotential.

Till ljuspunkterna här hemma hörde redan då den sjunkande inflationen, den snabbt stigande produktiviteten och en positiv utveckling av handelsbalansen.

I detta perspektiv fanns det anledning att se den andra halvan av 1990-talet an med stor tillförsikt. Klarade vi väl av den nödvändiga förnyelsen och omvandlingen hade Sverige goda utsikter att få uppleva ett sekel-skifte präglad av hög ekonomisk tillväxt och ett ånyo växande välförhållande.

Men trots de goda förutsättningarna i ett medel- och långsiktigt perspektiv var — och är — den svenska ekonomin synnerligen känslig för såväl yttre som inre störningar.

Under sensommaren och hösten 1992 har de svenska strukturproblemen blivit uppenbara för allt fler.

Statsfinanserna har, främst på grund av fallande inkomster, försämrats och budgetunderskottet ökat. Arbetslösheten har fortsatt att växa. Finans-krisen har fördjupats och börjar nu sätta spår i den reala ekonomin.

Denna försämring av den omedelbara konjunkturbilden tillsammans med internationella faktorer medförde att den ekonomiska politikens inriktning och stramhet ifrågasattes. Detta resulterade i ökad oro på penning- och valutamarknaderna.

Den akuta krisen i svensk ekonomi har således både internationella och inhemska orsaker.

Den internationella konjunkturen har blivit svagare än väntat. Konjunkturuppgången i USA dröjer. Trots successiva räntesänkningar låter återhämtningen där vänta på sig. En betydande spännvidd i räntenivå har uppkommit mellan USA och Västeuropa. Detta har sänkt dollarkursen och kraftigt försämrat de europeiska företagens konkurrenskraft.

I Europa har utvecklingen i hög grad bestämts av återverkningarna av den tyska återföreningen. Kostnaderna för denna ledde under åren 1990 och 1991 till en mycket expansiv finanspolitik, vilket bidragit till en för tyska förhållanden hög inflationstakt. Denna har mötts med penningpolitisk åtstramning genom höga räntor. Räntorna i andra europeiska länder har dragits upp som följd härav. Den höga räntenivån i Europa dämpar aktiviteten i företagen och håller tillbaka hushållens konsumtionsmöjligheter.

Under sommaren har osäkerhet uppstått om den fortsatta integrationen i Europa. Tveksamhet om möjligheterna att fullfölja Maastrichtöverenskommelsen har uppkommit efter den danska folkomröstningen och kommit till uttryck också i flera andra länder. Till denna osäkerhet har lagts problemen inom det europeiska valutasamarbetet (EMS). Såväl möjligheterna att förverkliga den ekonomiska och monetära unionen (EMU) i den takt som förutsätts i Maastrichtöverenskommelsen som sannolikheten för svaga ekonomier att uppfylla kvalifikationskraven för valutaunionen har satts i fråga.

Förväntningar om förändringar i kursrelationerna inom det europeiska valutasamarbetet uppstod under sommaren. Storbritannien och Italien lämnade i mitten av september valutakursmekanismen (ERM). Till den

allmänt höga räntenivån har därmed kommit ökade räntedifferenser mellan främst D-marken och ett antal andra valutor.

Den utlösande faktorn bakom flera av de senaste årens kriser på de svenska penning- och valutamarknaderna har varit händelser i vår omvärld. Det gäller såväl valutaflödena och åtföljande räntehöjningar i november/december 1991, som höstens akuta kris. I båda fallen var utvecklingen i Finland betydelsefull. I höst förstärktes impulserna från Finlands beslut den 8 september att lämna sin ensidiga anknytning till eucn och låta valutakursen flyta av turbulensen inom det europeiska växelkurssamarbetet.

Det förhållandet att kriserna i Sverige sammanfallit med eller utlösts av oro i vår omvärld kan dock inte tas till intäkt för att orsakerna står att finna i internationella förhållanden. Höstens kris är bara en i raden av orosperioder på de svenska penning- och valutamarknaderna. Förklaringen till att kronan varit så sårbar och påverkats kraftigare än jämförbara länders valutor måste sökas i inhemska förhållanden. Följaktligen är det här som åtgärderna måste sättas in.

Riksbanken, regeringen och den socialdemokratiska oppositionen har agerat kraftfullt för att försvara kronan. Den senaste tidens utveckling visar att en fast växelkurspolitik måste ha stöd av en stram finanspolitik. På så sätt kan drastiska räntehöjningar undvikas.

Såväl finanspolitiken som penningpolitiken måste understödjas av en strukturell förändring av ekonomin. Raden av häftigt uppflammande akuta kriser är nämligen ytterst symptom på djupgående strukturella obalanser i den svenska ekonomin.

Den akuta krisen drevs fram av en överhettning under senare delen av 1980-talet både på arbets- och fastighetsmarknaderna. Flera allvarliga ekonomisk-politiska missgrepp gjorde att statsmakterna tappade kontrollen över den ekonomiska utvecklingen. Marginalskatterna sänktes för sent, avregleringen av kreditväsendet kom till medan skattereglerna i kombination med hög inflation alltjämt uppmuntrade lånande i stället för sparande, transfereringssystemen kännetecknades av skenande utgiftsökningar och på vissa marknader rådde bristande konkurrens.

Under flera decennier har konkurrenskraften försvagats till följd av en inflation som har överstigit omvärldens. Denna försvagning har mötts med devalveringar och offentlig expansion, vilket ytterligare drivit på prisstegringstakten och långsiktigt ökat inflationsgapet gentemot omvärlden. Dessutom har en nödvändig strukturomvandling förhindrats.

Dessa vägar är nu stängda. Nu måste en anpassning ske så att inflationen varaktigt överensstämmer med den i våra viktigaste konkurrentländer. För att värna sysselsättning och välfärd krävs att inflationsbekämpningen överordnas andra ekonomisk-politiska ambitioner och krav.

Det strukturella budgetunderskottet, dvs. den del av underskottet som inte är konjunkturberoende, måste på sikt elimineras. Det kräver en väl avvägd kombination av åtgärder. Huvudinslagen i de åtgärder som nu föreslås är minskade offentliga utgifter och en skattepolitik som inriktas på att förstärka den konkurrensutsatta sektorn. När konkurrenskraften

förbättras genom skatteväxling från produktion till konsumtion ges industrin ökad möjlighet att bättre hävda sig på de internationella marknaderna.

Försvaret för den fasta växelkursen är ett omistligt inslag i Sveriges ekonomiska politik. Det lägger en fast grund för ökade investeringar, sysselsättning och välfärd. Sverige har under denna höst tagit ett viktigt steg på vägen mot att bli ett hårdvalutaland.

För att denna politik skall kunna fullföljas också på längre sikt måste vissa fundamentala förutsättningar vara lika goda eller bättre än i andra länder. Inte bara inflationen måste vara i paritet med omvärlden utan också lönsamheten i näringslivet.

Det omedelbara kravet är en löne- och produktivitetsutveckling som gör att svensk industri kan återta marknadsandelar. För en god standard- och reallöneutveckling på medellång och lång sikt krävs att produktivitetsutvecklingen i hela ekonomin är jämförbar med andra länders.

För att sanera de offentliga finanserna krävs ingrepp i ett antal olika utgiftssystem. Det är i första hand inkomstöverföringar som måste skäras ner. Dessa har vuxit snabbt under 1980-talet. Deras snabba tillväxt tränger ut investeringar och sänker reallönerna. Förutom de direkta kostnaderna för denna utgiftsökning tillkommer i flera transfereringssystem en svag koppling mellan avgifter och förmåner. Motiven för arbete är svaga. Denna utveckling måste brytas. Utgiftssystemen måste förändras så att de tydligare än hittills gynnar arbete och sparande.

Utän snabba och handfasta åtgärder skulle statens räntekostnader stiga på ett oacceptabelt sätt. Höga räntekostnader tränger ut andra utgifter ur budgeten. Att reducera de offentliga utgifterna innebär att underskottet minskar, och därmed dämpas också upplåningsbehovet och ränteutgifterna. Finanspolitiska åtgärder ökar förtroendet för den svenska ekonomiska politiken och gör det möjligt att krympa vår räntemarginal mot utlandet. Även på detta sätt leder finanspolitiska åtgärder till att statens räntekostnader minskar.

Under de senaste åren har en rad steg tagits i den ekonomiska politiken som bidrar till att förbättra förutsättningarna för en god ekonomisk utveckling på 1990-talet. De sänkta skattesatserna för både inkomsttagare och företag, energipolitiken, ecu-anknytningen, EES-avtalet samt ansökan om medlemskap i EG är exempel på detta. I dessa avgörande frågor har enighet rått mellan de fem största riksdagspartierna. Denna politik som också åtnjuter brett stöd från arbetsmarknadens parter utvecklas nu vidare.

Den svenska ekonomin är i grunden stark. Inflationstakten och kostnadsökningarna har dämpats kraftigt. Konkurrenskraften har förbättrats och produktiviteten ökar. Utrikeshandeln med varor och tjänster visar överskott. Det finns goda möjligheter att svensk ekonomi väl kan utnyttja en kommande internationell konjunkturuppgång. En nödvändig förutsättning är dock att statsfinanserna saneras.

Alternativet är fortsatt höga räntor, ekonomisk stagnation, permanent hög arbetslöshet och välfärdssystem som gradvis vittrar sönder. Följden skulle bli en oacceptabel social utslagning.

Statsfinansiell disciplin är av avgörande vikt för att få ner räntan och därmed minska avkastningskravet på investeringar i framtida produktion. Det är också nödvändigt att på andra sätt bidra till en kostnadsutveckling som gör det möjligt för såväl stora som små företag att återta marknadsandelar.

Just nu pågår en stor utslagning av industriell kapacitet i Sverige. Under mindre extrema förhållanden skulle en hel del av de utslagna företagen ha haft goda förutsättningar att klara konkurrensen. Den sänkning av arbetsgivaravgifterna som nu föreslås syftar till att stärka överlevnadsförmågan i det privata näringslivet.

Alla åtgärder som syftar till att skapa varaktiga expensionsmöjligheter i den konkurrensutsatta sektorn blir särskilt betydelsefulla. Många av de förslag som regeringen avser att presentera i kommande propositioner måste ses i ljuset av ambitionen att klara de långsiktigt lönsamma jobben i näringslivet.

I den krisuppgörelse som har slutits mellan regeringen och den socialdemokratiska oppositionen finns alla element i den strategi som jag redovisat ovan. Där finns såväl den omedelbart verkande som den långsiktigt strukturella saneringen av de offentliga finanserna. Saneringen innebär att den temporära börda besparingarna utgör kommer att bäras av alla, vilket garanterar uppslutningen och trovärdigheten kring politiken. Åtgärder vidtas också för att bidra till den inhemska kostnadsanpassningen liksom för att stötta det finansiella systemet och betalningssystemet med de medel som står till buds i en öppen ekonomi.

Ett annat inslag i krisuppgörelsen är intensifierade arbetsmarknadspolitiska insatser. Arbetslösheten är för svenska förhållanden mycket hög och utgör ett allvarligt problem. Det finns en bred samsyn att vidta ett antal åtgärder som på kort sikt minskar de negativa sociala effekterna av arbetslöshet och som på längre sikt bidrar till den nödvändiga återhämtningen inom svenskt näringsliv. Långsiktigt beroende av kontanta bidrag skapar sociala problem för individer och utgör en oacceptabel finansiell belastning för statsmakterna. Därför är det viktigt att hävda arbetslinjen och samtidigt förnya arbetsmarknadspolitiken.

De åtgärder som regeringen och socialdemokraterna enades om den 20 september angriper det strukturella underskottet, dvs. den del av underskottet som inte försvinner vid en konjunkturuppgång. De utgörs huvudsakligen av strukturella förändringar i statsutgifterna och i utgifterna inom socialförsäkringssystemet. Detta är avgörande för att kunna bryta den långsiktiga utgiftstrenden.

Kompletterande inkomstförstärkningar föreslås också. Inkomstförstärkningarna skall bl.a. täcka kostnaderna för de arbetsmarknadspolitiska utgifter som samtidigt föreslås.

I syfte att öka aktiviteten i den svenska ekonomin föreslås att arbetsgivaravgifterna sänks den 1 januari 1993 med 4,3 procentenheter. Den lagstadgade semestern reduceras med två dagar, dvs. en återgång sker till vad som gällde före ändringen i april 1990. Det får förutsättas att denna reduktion får genomslag på samtliga avtalsområden. Detta motsvarar en ytterligare kostnadsänkning i näringslivet med ca 0,9 procentenheter

under förutsättning att minskningen gäller alla anställda. Kostnadsminskningen inträder fr.o.m. intjänande årets början den 1 april 1993. Effekten av de sänkta arbetsgivaravgifterna begränsas till näringslivet.

Näringslivets arbetskraftskostnader sänks med ca 4 %. Tillsammans med låga löneökningar och ökad produktivitet förstärks konkurrenskraften. Arbetsgivaravgiftssänkningen finansieras fullt ut genom en skatteväxling där den allmänna mervärdesskatten behålls på 25 % och den reducerade mervärdesskatten höjs från 18 till 21 %. Grundavdraget i inkomstbeskattningen sänks den 1 januari 1994.

Skatteväxlingen syftar till att förskjuta skattebördan från produktion till konsumtion.

En del av utgiftsminskningarna och skatteförändringarna kan genomföras den 1 januari 1993, andra kräver längre beredning. Avsikten är att ikraftträdande skall kunna ske så snabbt som möjligt.

3 Åtgärder

Sjukförsäkring m.m.

Regeringen och socialdemokraterna är eniga om att snarast tillsätta en beredning i syfte att genomföra en ny försäkringsmodell som innebär att sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna flyttas ut ur statsbudgeten.

Genom denna förändring kommer verksamheten att bedrivas i ett system där underskott inte är möjliga. Härigenom uppnås att villkoren automatiskt anpassas till de ekonomiska förändringarna.

Försäkringen skall vara generell i den meningen att rätten till ersättning liksom grundvillkoren skall garanteras i lag och i princip omfatta alla invånare mellan 16 och 65 år. Finansieringen av grundvillkoren sker med enhetliga avgifter. Arbetsmarknadens parter bör ges huvudansvaret för försäkringarna.

Det kan övervägas om andra försäkringar, såsom arbetslöshetsförsäkringen och förtidspensioneringen också bör föras in i det nya systemet.

Sjuk- och arbetsskadeförsäkringen skall lyftas ut ur budgeten så snart detta kan ske.

Finansieringen avses från början ske med statsbidrag men i successivt avtagande grad. Som ett första steg i denna riktning införs den 1 januari 1993 en allmän sjukförsäkringsavgift. Den beräknas på i huvudsak samma underlag som arbetsgivaravgifterna, dock enbart på inkomster upp till 7,5 basbelopp. Avgiften debiteras den enskilde och motsvarar beloppsmässigt ungefär den tidigare aviserade avgiftshöjningen till arbetslöshetskassan eller 3,7 miljarder kronor.

Den långsiktiga förändringen av sjuk- och arbetsskadeförsäkringen kan inte genomföras omedelbart. Snabba åtgärder är dock nödvändiga både för att få ett bättre fungerande system och minska underskottet. De förändringar som tidigare genomförts, sänkningen av ersättningsnivån i sjukförsäkringen fr.o.m. den 1 mars 1991, införandet av sjuklön från den

1 januari 1992 samt förlängningen av samordningstiden mellan sjuk- och arbetsskadeförsäkring har minskat kostnaderna i försäkringssystemet. Sjuktalet har också sänkts. Den lägre sjukfrånvaron kan dock delvis tillskrivas det nuvarande konjunkturläget. Det är viktigt att systemet förändras så att det fungerar väl i såväl låg- som högkonjunkturer.

Regeringen bör föreslå sänkta ersättningsnivåer i sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna. Förslag om en karensdag kommer nu att läggas fram med ikraftträdande den 1 april 1993. Samordningen mellan försäkringarna gäller emellertid endast t.o.m. dag 180.

Enligt nuvarande regler utgår sjuklön från arbetsgivaren under de två första veckorna i en sjukperiod. Denna lagstadgade sjuklön utgör 75 % av inkomsten dag 1-3 och 90 % dag 4-14. Därefter utgår sjukpenning dag 15-90 med 80 % och fr.o.m. dag 91 med 90 %. Ersättningen är maximerad till 90 % av inkomsten fr.o.m. dag 15. Dag 15-90 omfattas de flesta arbetstagare av ersättning enligt avtal med arbetsgivaren med 10 %. Om ersättning utgår efter dag 90 avräknas denna från försäkringskassans ersättning.

De ersättningsregler som nu föreslås innebär att en karensdag införs, att sjuklön därefter utgår med 75 % under två dagar och sedan med 90 % under återstoden av arbetsgivarperioden. Motsvarande nivåer vad gäller sjukpenning skall vara 65 % dag 2-3 och därefter 80 %. Efter arbetsgivarperiodens slut skall sjukpenning utgå med 80 % t.o.m. dag 365. Fr.o.m. dag 366 skall kompensationsnivån i sjukpenningförsäkringen vara 70 %. Den nu gällande samordningen med arbetsskadesjukpenningen t.o.m. dag 180 bibehålls. Kompensationsnivån vad gäller rehabiliteringsersättningen sänks från 100 till 95 %. Regeringen förutsätter att effekterna av en karensdag skall vara lika för alla anställda.

Dessa förändringar kommer sammantaget att minska inkomstöverföringarna till hushållen med ca 3 miljarder kronor. Härvid har beaktats en arbetsgivaravgiftshöjning för att överföra utgiftsminskningen under sjuklöneperioden till staten samt att kommunerna inte skall försörjningsminskade skatteinkomster till följd av de gjorda förändringarna.

Pensioner

År 1976 sänktes den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år. Sedan dess har folkhälsan förbättrats, vilket medfört en ökad medellivslängd. Som en följd bl.a. härav har de offentliga utgifterna för pensioner ökat kraftigt. Sedan 1950-talet har sänkt pensionsålder och ökad medellivslängd tillsammans resulterat i att den genomsnittliga tiden som ålderspensionär ökat med mer än 30 %. De ökade kostnaderna motiverar att åtgärder vidtas för att nedbringa dessa.

Hälsotillståndet bland yngre pensionärer har förbättrats. Det innebär att fler än tidigare har förmåga att fortsätta arbeta efter 65 år. Detta gör det rimligt att höja pensionsåldern för att minska de offentliga utgifterna.

Under de första decennierna på 2000-talet kommer relationen mellan antalet pensionärer och antalet yrkesverksamma att försämrats. Försörjningsbördan för de yrkesverksamma kommer att öka. Pensionssystemet

bör förändras så att det ökar sparandet och klarare premierar arbetsinsatser och därmed ökar det långsiktiga arbetskraftsutbudet och tillväxten. Pensionssystemet ses för närvarande över av den parlamentariska pensionsarbetsgruppen. Det är dock angeläget att redan nu minska belastningarna på pensionssystemet. I överenskommelsen med socialdemokraterna ingår därför att den allmänna pensionsåldern skall höjas med ett år.

Denna höjning bör genomföras med ett kvartal per år från och med den 1 januari 1994 till dess 66 års pensionsålder uppnåtts den 1 januari 1997. Samtidigt förlängs efter hand arbetsgivaravgiften så att full avgift tas ut t.o.m. 65 års ålder i stället för som i dag t.o.m. 64 års ålder. En ytterligare förändring är att pensioneringstidpunkten förändras till att inträda vid utgången av det kvartal när pensionsåldern uppnås. Denna förändring träder i kraft den 1 juli 1993. Dessa åtgärder beräknas minska utgifterna inom folkpensions-och ATP-systemen med ca 6 miljarder kronor när full effekt nåtts 1997.

I samband med det kommande förslaget till höjd pensionsålder torde vissa regler inom den allmänna försäkringen som gäller förtida uttag, delpensionering etc. behöva anpassas. Det finns vidare skäl för vissa särregler med syfte att komma till rätta med problemen vad gäller dem som inom några år kommer att uppnå 65 års ålder och som vid tidpunkten för överenskommelsen mellan regeringen och Socialdemokratiska arbetarepartiet träffat avtal med sin arbetsgivare om förtida tjänstepensionering eller vars avtalsreglerade pensionsålder enligt gällande pensionsplan inträder före 65 års ålder.

I det läge som nu råder utsätts den yrkesverksamma befolkningen för betydande påfrestningar. När statsfinanserna dessutom måste saneras är det motiverat att också justera pensionsförmånerna. Beräkningsgrunderna för basbeloppet ligger fast, men därefter utbetalas pension till 98 % av pensionsbeloppet. Härigenom uppnås en generell reducering av pensionsutbetalningarna. Handikappersättning och vårdbidrag skall inte beröras. För att mildra effekten för de sämst ställda pensionärerna tillförs denna grupp ca 500 miljoner kronor via höjda pensionstillskott och/eller kommunala bostadstillägg och särskilda kommunala bostadstillägg. Åtgärderna beräknas sammantaget minska pensionsutgifterna med ca 3 miljarder kronor.

Stora grupper av f.d. offentliganställda har tjänstepensioner som är bruttoförmåner, dvs. arbetsgivaren fyller ut den allmänna pensionen till den nivå som bestäms i kollektivavtal. Den minskning som skall ske av de allmänna pensionerna bör slå igenom även för dessa grupper. Regeringen förutsätter att parterna på de offentliga avtalsområdena gör de justeringar i avtalen som är nödvändiga. De pensioner som uppbärs av f.d. statsråd och riksdagsledamöter kommer att justeras i motsvarande mån.

Många anställda på arbetsmarknaden omfattas av ITP-systemet. Vid en höjning av pensionsåldern skapas förutsättningar att med oförändrade pensionsvillkor sänka avgifterna till ITP-systemet. Regeringen förutsätter

att parterna på berörda avtalsområden gör sådana justeringar i berörda avtal att avgifterna kan reduceras. Prop. 1992/93:50

Semester

I syfte att minska kostnaderna inom i första hand näringslivet föreslås att den lagstadgade semestern minskas med två dagar. Det får förutsättas att denna reduktion får genomslag på samtliga avtalsområden.

Bostadssubventioner

Enligt regeringens överenskommelse med socialdemokraterna skall bostadssubventionerna reduceras med 3 miljarder kronor från den 1 januari 1994 netto dvs. sedan hänsyn tagits till en trolig ökning av bostadsbidragen. Effekterna på hyran skall fördelas så rättvist som möjligt. Det innebär att en kostnadsutjämning bör eftersträvas mellan yngre och äldre årgångar i bestånden av bostäder. Den exakta utformningen av förslaget kommer senare att föreläggas riksdagen.

Barnbidrag

Den av riksdagen tidigare beslutade höjningen av barnbidrag, studiebidrag m.m. per den 1 januari 1993 skall ej genomföras. Detta innebär en besparing om drygt 2 miljarder kronor.

Bistånd

Sverige har under ett antal år avsatt 1 % av bruttonationalinkomsten (BNI) till internationellt utvecklingssamarbete. Regeringen kommer även fortsättningsvis att använda sig av nuvarande beräkningsmetod. Målet är att så snart Sveriges ekonomi så tillåter åter uppnå ett u-landsbistånd som motsvarar 1 % av BNI. Sammantaget skall biståndsramen minskas med 1,5 miljarder kronor jämfört med innevarande budgetårs biståndsram. Nedskärningen kommer ej att beröra katastrofbiståndet eller bidragen till enskilda organisationer.

Försvar

Inom försvaret skall utgiftsnivån sänkas. Västgöta flygflottilj (F6) i Karlsborg avvecklas från den 1 juli 1993, för att vara helt avvecklad vid utgången av budgetåret 1994/95. Förslaget beräknas ge en permanent besparingseffekt om ca 250 miljoner kronor. En ytterligare flygflottilj kommer att läggas ner. Inom den civila delen av totalförsvaret föreslås en sänkning av planeringsramen med 100 miljoner kronor. Vidare föreslås att kontant- och reseförmånerna för värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga sänks nu så att en permanent besparing om ca 150 miljoner kronor därutöver uppnås. I krisuppgörelsen anges besparingarna på försvaret till 1,2 miljarder kronor per år vid fullt genomslag. Det kan emellertid ifrågasättas om de föreslagna åtgärderna uppnår det angivna besparingsbeloppet. Chefen för Försvarsdepartementet kommer därför att

inventera möjliga ytterligare åtgärder som kan vidtas för att uppnå besparingsmålet inom den period som försvarsbeslutet omfattar. Förslag om sådana åtgärder kommer att redovisas i budgetpropositionen 1993 för beslut under vårriksdagen.

Övriga utgiftsminskningar

Partistödet kommer att minska med 10 % fr.o.m. nästa mandatperiod. Inom Kommunikationsdepartementets område skall utgifterna minska med 300 miljoner kronor. Besparingen kommer i huvudsak att tas ut i form av produktivitetskrav. En besparing på 250 miljoner kronor skall ske inom Jordbruksdepartementets område. Inom studiestödsområdet beräknas ändrade studiemedelsförmåner leda till en besparingseffekt om ca 300 miljoner kronor.

I överenskommelsen ingår besparingar på 500 miljoner kronor inom Justitiedepartementets område. Besparingarna bör bl.a. göras genom rationaliseringar inom polisväsendet och genom att reglerna för polisaspiranternas studieförmåner förändras så att studiefinansieringen kommer att ske med studiemedel.

Minskade asylkostnader om 200 miljoner kronor uppnås genom sänkning av dagbidraget samt genom begränsning av hälsoundersökningar för asylsökande. Regeringen har redan fattat beslut i enlighet med detta. Åtgärderna har redovisats för riksdagen vid en särskild informationsstund.

Dessa besparingar skall närmare presenteras i 1993 års budgetproposition.

Åtgärder mot kostnadsläget

Det är utomordentligt angeläget att de möjligheter som ett minskat strukturellt underskott och ett bättre ränteläge ger, kan tas tillvara genom ökad produktion. För att sänka kostnadsläget för näringslivet och stimulera till tillväxt och sysselsättning förskjuts skattebördan från produktion till konsumtion. Detta bör ske genom en skatteväxling där arbetsgivaravgifterna sänks och detta från statsfinansiell utgångspunkt kompenseras genom mervärdesskatt och sänkt grundavdrag.

Arbetsgivaravgifterna sänks med 4,3 procentenheter, den generella mervärdesskattesatsen bibehålls på 25 % den 1 januari 1993 och den särskilda mervärdesskatten på livsmedel, persontransporter m.m. höjs då från 18 till 21 %. Vidare sänks grundavdraget inom inkomstbeskattningen till 0,25 basbelopp eller med ca 2 400 kronor den 1 januari 1994. Sänkningen av arbetsgivaravgifterna är avsedd att öka konkurrenskraften för näringslivet. För att undvika en snedvridning i konkurrensförutsättningarna mellan verksamhet i privat respektive offentlig regi sänks arbetsgivaravgifterna generellt. För kommunsektorn, landsting och statliga myndigheter sker därför en justering som neutraliserar sänkningen av arbetsgivaravgiften. Justering skall också ske för att dra in kommunsektorns ökade skatteinkomster till staten på grund av det sänkta grundavdraget.

Förslag om hur regleringen av de kommunalekonomiska effekterna skall ske kommer att föreläggas riksdagen senare i höst.

Egenavgifter och särskild löneskatt sänks på i princip samma sätt som arbetsgivaravgifterna.

Minskningen av den lagstadgade semestern med två dagar kommer att innebära minskad kostnadsbelastning inom främst näringslivet.

Inkomstförstärkningar

Tre miljarder kronor från Arbetslivsfonden dras in till statskassan.

I syfte att både åstadkomma önskvärda miljöförbättringar och förstärka statskassan kommer bensinskatten att höjas med 77 öre för oblyad och 97 öre för blyad bensin per liter. Vidare halveras avdraget för allmän energiskatt på bränsle för värmeproduktion i kraftvärmeanläggningar år 1993. Avdraget slopas helt år 1994. Miljöskatter har hittills varit ett effektivt instrument i miljöpolitiken. Detta gäller i synnerhet svavelskatten. Det är angeläget att även framgent använda olika skatter för att minska miljöutsläppen. En höjning av svavelskatten har aktualiserats för att ytterligare skärpa beskattningen miljöprofil.

Innan ställning tas till ett sådant förslag bör dock dess effekter på samhällsekonomin och industrins konkurrenskraft ytterligare kartläggas.

De föreslagna åtgärderna ger totalt en inkomstförstärkning på 5,3 miljarder kronor år 1993. För år 1994 och senare år begränsas inkomstförstärkningen genom bensinskattens inverkan på hasbeloppet till ca 4,4 miljarder kronor. Regeringen avser därför att återkomma till riksdagen med förslag som upprätthåller budgetförstärkningen.

Tobaksskatten höjs med 19 öre per cigarett från den 1 december 1992. På övriga tobaksvaror höjs skatten i motsvarande mån. Det beräknas ge 1,9 miljarder kronor i långsiktig effekt.

För inkomståren 1993 och 1994 kommer inte det tidigare beslutade reallöneskyddet, som innebar att den s.k. brytpunkten i skatteskalen räknades upp med 2 procentenheter utöver förändringen av konsumentprisindex, att gälla. Inkomstförstärkningen beräknas till 1,6 miljarder kronor.

Sänkningen av kapitalskattesatsen från 30 till 25 % skjuts upp två år till den 1 januari 1995. Skattereduktionen på grund av underskott i inkomstslaget kapital på 30 % består därmed under motsvarande period. Det är främst av internationella skäl angeläget att sänkningen av skattesatsen kommer till stånd om än med viss fördröjning. Det skatteuttag på 25 % som redan för år 1992 gäller för värdepappersfonder, kapitalförsäkringskapital och aktievinster ligger kvar.

Särreglerna för allemanssparkonto slopas fr.o.m. år 1993. Detta innebär att banksparandet träffas av ett skatteuttag på 30 % under åren 1993 och 1994. För allemansfondsparandet ligger skatteuttaget kvar på 20 % främst med hänsyn till risken för störningar på aktiemarknaden vid en höjning av skattesatsen. Frågan om ett eventuellt slopande av förmånsbehandlingen av fondsparandet får övervägas i samband med att den generella kapitalskattesatsen sänks till 25 % år 1995. Avskaffandet av

förmögenhetsskatten skjuts upp ett år och denna ligger kvar även vid 1995 års taxering, avseende 1994 års inkomster.

Dessa inkomstförstärkningarna beräknas totalt bli ca 13 miljarder kronor för nästa budgetår.

Införandet av en karensdag minskar kostnaden för sjukfrånvaro. Denna kostnadsminskning tillfaller dock i första ledet företagen eftersom karensdagen ingår i sjuklöneperioden. För att förändringen skall bli neutral ur företagens synvinkel och förstärka statskassan kommer arbetsgivaravgiften att höjas med drygt 0,6 procentenheter. Detta ger ca 4 miljarder kronor.

Arbetsmarknadspolitik

Sveriges produktionskapacitet skall hävdas. Då krävs ett investeringsvänligt klimat för att få till stånd sunda investeringar och varaktig sysselsättning. En aktiv arbetsmarknadspolitik är en viktig del av en sådan politik. Arbetslinjen skall hävdas.

Arbetsmarknadspolitiken kan dock inte ersätta strukturella förändringar, en väl fungerande lönebildning och en rimlig yrkesmässig och geografisk rörlighet. Effekterna av stelhet i dessa avseenden kan inte annat än delvis motverkas med arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Målet med de åtgärder som nu föreslås är att genom att upprätthålla arbetslinjen bekämpa arbetslösheten och förhindra utslagning från arbetsmarknaden. Utöver tidigare gjorda insatser föreslås nu insatser om ca 10 miljarder kronor.

Ett tydligt engagemang har visats från olika sektorer för att ge ungdomar praktik och arbetslivserfarenhet. Genom att ytterligare 2,9 miljarder kronor ställs till förfogande öppnas möjligheter till ungdomspraktik för ytterligare ca 36 000 ungdomar.

Som ett led i den långsiktiga satsningen på utbildning föreslås att det reguljära utbildningsväsendet tillförs drygt 600 miljoner kronor för kurser av samma typ som inom det reguljära utbildningsväsendet. Drygt hälften av medlen bör avse Komvux och återstoden fördelas mellan folkhögskolan, gymnasieskolan och högskolan.

Utöver de satsningar som redan görs på investeringar i infrastruktur och kommunikationer föreslås ytterligare 1,5 miljarder kronor för reparationer och underhåll av länsvägar i framför allt skogslänen.

Möjligheter ges till tidigareläggning av affärsverksinvesteringar under vissa villkor inom en ram på 1 miljard kronor.

Ett betydande antal människor hotas av långtidsarbetslöshet. Medlen för beredskapsarbeten ökas med 3,4 miljarder kronor, huvudsakligen för personer som hotas av utförsäkring. Vidare skall en ny typ av verksamhet öppnas för arbetslösa personer. Genom lokala former av arbetslivsutveckling skall den enskilde kunna delta i aktiviteter som ger nära kontakt med arbetslivet, eller på andra sätt medverka i lokala utvecklingsprojekt. Utbildningsbidrag, vilket beloppsmässigt motsvarar kontantersättningen från arbetslöshetsförsäkringen, skall utgå under denna tid.

Totalt avsätts för ovan nämnda åtgärder ca 10 miljarder kronor vilket beräknas kunna ge arbete eller utbildning till ca 130 000 personer motsvarande 3 % av arbetskraften.

Enligt överenskommelsen mellan regeringen och socialdemokraterna skall eventuella förändringar av arbetsrätten föregås av samråd i förtroendefull anda. Socialdemokraterna har framfört önskemål om att utredningen (Dir. 1991:118) angående översynen av den arbetsrättsliga lagstiftningen skall tillföras kompletterande utredningsuppdrag. Efter samråd skall därför tilläggsdirektiv på dessa områden övervägas.

Det finansiella systemet

För att stärka betalningssystemet och säkerställa stabiliteten i kredit-systemet kommer regeringen i en särskild proposition i höst att föreslå att den får riksdagens bemyndigande att besluta om garantier, lån och kapitaltillskott eller andra åtgärder som ökar eller säkerställer stabiliteten i banksystemet samt i kreditinstitut med statlig anknytning. Berörda institut skall på frivillig basis och inom vissa ramar kunna komma i åtnjutande av dessa stödåtgärder. Bankerna kan då svara för sina dotterbolags förpliktelser.

Subventionsinslagen skall minimeras och återbetalning skall ske med de vinster som uppkommer när situationen stabiliserats.

Eventuell snedvridning av konkurrensförhållandena bör minimeras. Staten kan kombinera de finansiella insatserna med krav på strukturåtgärder och rationaliseringar. Affärsverksamheten skall kunna bedömas vara lönsam i ett längre perspektiv. I annat fall skall en omstrukturering ske.

Åtgärderna skall inledningsvis hanteras av en grupp inom Finansdepartementet. Senare kan en särskild myndighet komma att bildas.

Moratorium införs i princip för försäljning av statliga företag och fastigheter. Detta hindrar inte omstrukturering i de fall då sådana är lämpliga och nödvändiga. En marknadsmässig bedömning görs av de fortsatta möjligheterna till spridning av ägandet. Eventuell försäljning skall föregås av samråd mellan regeringen och socialdemokraterna.

Beslutad utdelning av sparpremier ur löntagarfonderna avbryts under förutsättning att det inte möter några rättsliga hinder. Vid ett avbrytande skall intjänade premier tillgodoräknas spararna. Kompensation för eventuella förluster som i detta sammanhang åsamkas berörda institutioner skall prövas.

Frågan om att stödja forskning med löntagarfondsmedel skall vara föremål för samråd mellan parterna.

Den centrala innebörden av valutalånenormen är att staten inte skall nettolåna i utländsk valuta för att finansiera statens budgetunderskott eller för att förvalta statsskulden. Valutaupplåning för Riksbankens valuta- och penningpolitiska ändamål berörs inte av normen.

4 Resultat

Prop. 1992/93:50

Regeringen har satt som norm för finanspolitiken att den totala offentliga sektorns sparande skall vara i balans över en konjunkturcykel. Detta innebär att det strukturella underskottet i de offentliga finanserna skall elimineras.

Genom de åtgärder som nu föreslås sker en betydande minskning av det strukturella underskottet.

Åtgärder som följer av överenskommelsen mellan regeringen och socialdemokraterna

Miljarder kronor

	1993	1994	Full effekt
Sjukförsäkring	5,4	6,7	6,7
Pensioner	2,6	4,5	10,0
Barnbidrag, studiebidrag	2,2	2,2	2,2
Räntebidrag	-	3,0	3,0
Bistånd	0,8	1,5	1,5
Försvär	0,4	0,6	1,2
Övrigt	0,9	1,6	1,6
Statsskuldräntor	0,0	2,4	6,2
Bensinskatt m.m.	5,3	5,3	5,3
Tobaksskatt	2,1	1,9	1,9
Borttagande av reallöneskydd	0,8	1,6	1,6
Förmögenhetsskatt	0,0	1,4	0,0
Kapitalinkomstskatt	-0,5	0,0	0,0
Allemansspar	0,7	0,7	0,4
Arbetslivsfonden	3,0		
Summa effekt på total offentlig sektor (exkl. indragning från Arbetslivsfonden)	20,7	33,4	41,6
därav effekt på statsbudgeten	22,3	31,2	37,0

Vad gäller utgiftssidan beräknas den totala effekten på statsbudgeten för år 1993 till ca 14 miljarder kronor och för år 1994 till ca 24 miljarder kronor. Långsiktigt blir effekten större, eller ca 30 miljarder kronor. För hela den offentliga sektorn beräknas effekten till ca 34 miljarder kronor. Därtill kommer utflyttningen av sjuk- och arbetsskadeförsäkringen som ytterligare kraftigt reducerar de offentliga utgifterna.

Inkomstförstärkningarna beräknas uppgå till drygt 8 miljarder kronor när full effekt uppnås år 1994. Rent tekniskt redovisas dessutom den nya allmänna sjukförsäkringsavgiften liksom överföringen till statskassan av besparingen i samband med införandet av en karensdag i sjukförsäkringen som en inkomstförstärkning. Det väsentliga är emellertid att statens kostnader för sjukfrånvaro minskar. En tillfällig inkomstförstärkning sker år 1993 genom indragningen av 3 miljarder kronor från Arbetslivsfonden.

Nettoeffekten på statsbudgeten av de samlade åtgärderna exkl. de arbetsmarknadspolitiska insatserna beräknas till ca 22 miljarder kronor

för år 1993, 31 miljarder kronor för år 1994 samt 37 miljarder kronor på längre sikt.

Skatteväxlingen mellan sänkta arbetsgivaravgifter och mervärdesskatt/grundavdrag berör ca 20 miljarder kronor, men den har ingen omedelbar och direkt effekt på statsbudgetens saldo.

Som tidigare redovisats har beslut fattats under föregående riksmöte om stora utgiftsminskningar. Det rör sig om ca 20 miljarder kronor för år 1993 samt en långsiktig besparingseffekt på ca 15 miljarder kronor inom bostadsfinansieringssystemet. De nu föreslagna åtgärderna innebär ytterligare förstärkningar i de offentliga finanserna på ca 41 miljarder kronor. Sammantaget rör det sig således om drygt 75 miljarder kronor eller drygt 5 % av BNP.

Kortsiktigt är genomslaget självfallet mindre. Då måste också hänsyn tas till de ökade arbetsmarknadspolitiska insatserna på ca 10 miljarder kronor. Nettobelastningen på de offentliga finanserna därav beräknas till ca hälften eller ca 5 miljarder kronor eftersom de aktiva insatserna minskar utbetalningarna av kontantstöd genom arbetsmarknadsfonden.

Trots förstärkningen ökar underskottet i de offentliga finanserna. Det kan i dagsläget preliminärt uppskattas till ca 110 miljarder kronor år 1992, ca 135 miljarder kronor 1993 samt ca 145 miljarder kronor år 1994. Med oförändrad inriktning av den ekonomiska politiken kan underskottet väntas minska något år 1995, som en följd av nu vidtagna åtgärder och bättre ekonomisk tillväxt. Den övervägande delen av detta kvarvarande underskott är en följd av lågkonjunkturen och sammanhänger med en mycket svag utveckling av den offentliga sektorns inkomster. Detta underskott kan således väntas försvinna vid en konjunkturuppgång med bättre tillväxt i ekonomin. Resten av underskottet är emellertid strukturellt och måste elimineras genom aktiva åtgärder.

Underskottet i statsbudgeten beräknas för innevarande budgetår bli 160 miljarder kronor. En viss förbättring torde komma att inträffa på följande budgetår 1993/94, bl.a. som följd av de nu redovisade åtgärderna.

Den del av underskottet i de totala offentliga finanserna som inte direkt påverkas av konjunkturen utgör det strukturella underskottet. Detta måste elimineras om den offentliga sektorns finansiella sparande skall vara i balans över en konjunkturcykel. Tidigare beslutade och nu redovisade åtgärder innebär att det strukturella underskottet minskar. Ytterligare utgiftsbegränsande åtgärder krävs för att det strukturella underskottet skall elimineras.

Det konjunkturberoende underskottet påverkar också det strukturella underskottet. Ett stort totalt underskott, oberoende av vad detta beror på, leder till framtida räntekostnader, vilka således måste läggas till det strukturella underskottet. En successivt obevekligen ökande räntebörda driver ut mer angelägna offentliga utgifter. Vidare tillkommer att en utdragen lågkonjunktur riskerar medföra permanent utslagning av både människor och företag vilket långsiktigt skulle försämra ekonomins tillväxtförmåga.

Det är därför av central betydelse att arbetet med att sanera de offentliga finanserna fortsätter. Samtidigt är det väsentligt med ytterligare direkt tillväxtfrämjande insatser. Fortsatta åtgärder för att minska de offentliga utgifterna krävs, både för att förhindra att räntekostnaden leder till att det totala underskottet ökar, och för att kontinuerligt minska det strukturella underskottet.

De nu redovisade åtgärderna innebär kortsiktigt en åtstramning av den inhemska efterfrågan. Samtidigt ger arbetsgivaravgiftssänkningen en konkurrenskraftsförbättring som stimulerar export, importkonkurrens och investeringar. Den budgetförstärkning som åtgärderna innebär, och den breda uppslutningen omkring dessa, ger förutsättningar för en återgång till lägre ränta. Detta har i sig en kraftigt efterfrågestimulerande effekt.

Effekten av de åtgärder som här föreslås kan inte jämföras med läget före den akuta krisen. Det relevanta är att jämföra med vad som skulle ha hänt om dessa åtgärder inte hade vidtagits. Sådana bedömningar är med nödvändighet osäkra, men med stor sannolikhet hade följden blivit en katastrofal utveckling för svensk ekonomi och därmed för sysselsättningen. Räntan skulle ha stannat kvar på höga nivåer. Detta skulle — i kombination med fördjupad osäkerhet och misstro mot den ekonomiska politiken — ha hållit tillbaka såväl investeringar som privat konsumtion, med ett mycket kraftigt fall i efterfrågan och den ekonomiska aktiviteten som följd. Även om de nu föreslagna åtgärderna på kort sikt har en åtstramande effekt på efterfrågan hade nedgången i produktion och sysselsättning blivit både kraftigare och mer utdragen om dessa omläggningar inte genomförts.

Den svenska ekonomin genomgår nu den övergång från hög till låg inflation, en desinflationsprocess, som andra länder genomgått före oss. Tre omständigheter gör denna omvandling särskilt svår för Sveriges del. Övriga europeiska länder genomgick desinflationsprocessen under 1980-talet då den internationella konjunkturen var betydligt starkare. Sverige kommer sent in i denna process och måste med hänsyn till de obalanser som hunnit byggas upp genomföra en i motsvarande mån snabbare inbromsning. Dessutom tycks finans- och fastighetskrisen vara djupare i Sverige än i flertalet andra länder.

De europeiska erfarenheterna tyder på att desinflationsprocessen medför dämpad produktion och försämrad sysselsättning. Det är detta som nu också drabbar svensk ekonomi. Fallet i produktionen ser ut att bli större, och den period som produktionen minskar längre än i jämförbara länder, delvis på grund av den svaga internationella efterfrågan. För att Sverige skall kunna undvika att fastna i en situation med permanent hög arbetslöshet krävs att arbetsmarknaden och lönebildningen fungerar flexibelt, och att arbetsmarknadspolitiken ökar rörligheten och ger incitament till att söka arbete i öppna marknaden.

Något alternativ till att gå över till en låginflationsekonomi finns inte. Att i en omvärld med låg inflation fortsätta en höginflationspolitik skulle kanske på mycket kort sikt te sig som mindre smärtsamt men snart skulle de negativa effekterna i form av bristande konkurrenskraft och utslagning av produktion och sysselsättning visa sig. Att kompensera detta med

ökade offentliga utgifter vore inte möjligt. Den övergång till en varaktigt låg inflation som nu sker ger däremot förutsättningar för att få till stånd långsiktigt varaktigt produktion och sysselsättning.

Den totala produktionen, BNP, föll med 1,4 % år 1991 (se bilaga 1). Även i år faller BNP, ca 1,1 %. Nedgången nästa år beräknas bli 1,5 %. För år 1994 väntas en uppgång på 0,9 %. För år 1995 torde BNP-tillväxten överstiga 2 %. Kombinationen av inhemska strukturproblem och svag internationell konjunktur har medfört att BNP faller tre år i rad med 1-1½ % per år. Under åren 1992 och 1993 sker dock en förändring av resursanvändningen i den svenska ekonomin. Konsumtionen dämpas medan kapitalbildningen, dvs. investeringar och nettoexport, åter börjar ge positiva bidrag till BNP-tillväxten.

Konkurrenskraftsförbättringen sker på tre sätt. Lägets allvar och det ansvar som arbetsmarknadens parter känner bör tala för löneavtal som förbättrar konkurrenskraften. De genomsnittliga löneökningarna borde kunna begränsas till vad som följer av strukturförändringar på arbetsmarknaden. Vissa löneökningar kommer dock att kunna avläsas i statistiken enbart som en följd av sammansättningsförändringar i lönesumman. Sänkningen av arbetsgivaravgifterna och den förkortade semestern sänker kostnaderna för näringslivet. Genom att arbetsgivaravgiftssänkningen begränsas till näringslivet underlättas den långsiktigt nödvändiga överföringen av arbetskraft till den konkurrensutsatta delen av ekonomin. Slutligen äger nu effektiviseringar rum på bred front i ekonomin vilket ger förutsättningar för produktivitetsoökningar när efterfrågan på nytt börjar öka.

Inflationen kommer därför att fortsätta att vara låg, ca 2,5 % även om den tillfälligt stiger år 1993 som konsekvens av mervärdesskattehöjningen. Med beaktande av den svaga konsumtionen kan det ifrågasättas om det blir möjligt att vältra över skattehöjningen fullt ut på konsumenterna. Hushållens disponibla inkomster väntas falla år 1993. Den privata konsumtionen torde dock inte falla i samma grad, sparkvoten antas minska något.

Arbetsmarknaden följer BNP-utvecklingen med viss eftersläpning. Arbetslösheten torde därför vara hög både år 1993 och år 1994, 6 å 7 %. Härtill kommer arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först under loppet av år 1994 och under år 1995 kan en ljusning på arbetsmarknaden väntas. Även om Sverige härmed når arbetslöshetsnivåer som ligger i närheten av nivåerna i övriga nordiska länder och i Västeuropa föreligger en väsentlig skillnad främst gentemot de västeuropeiska länderna. Den svenska aktiva arbetsmarknadspolitiken och de förhållandevis korta ersättningsperioderna i arbetslöshetskassorna ger förutsättningar för att bättre aktivera den arbetslösa och därmed öka möjligheterna för denne att finna arbete i den öppna arbetsmarknaden.

5 Sammanfattning

Vid regeringsskiftet i oktober 1991 befann sig svensk ekonomi i kris.

Strukturella obalanser hade byggts upp under lång tid. Den alltför sent inledda nedväxlingen i inflationstakt tydliggjorde allvarliga problem i de offentliga finanserna, inom den finansiella sektorn samt i fråga om balansen mellan privat och offentlig sektor. Det tydligaste resultatet av dessa obalanser syntes i en extremt snabb ökning av arbetslösheten.

Obalanserna kan sägas ha uppkommit på grund av konflikten mellan den fasta växelkursen och en ekonomisk politik som släppte fram en alltför inflatorisk ökning av priser och andra kostnader. Därigenom var svensk ekonomi mer sårbar för yttre och inre störningar än de flesta andra länder.

Trots de omfattande åtgärder som den nya regeringen vidtog kunde ekonomins sårbarhet inte övervinnas på så kort tid som ett år. När allvarliga yttre störningar tillstötte under sommaren 1992 drabbades därför Sverige osedvanligt hårt.

Riksbanken tvingades försvara växelkursen med allt högre räntenivåer. Dessa utövade ett starkt depressivt tryck på ekonomin. Det blev successivt allt mer uppenbart att finanspolitiska åtgärder var nödvändiga, både för att avlasta penningpolitiken och för att stimulera tillväxten i näringslivet. Därtill kom behovet av att säkerställa stabiliteten i det finansiella systemet.

Regeringen föreslår nu omfattande åtgärder för att fortsätta saneringen av de offentliga finanserna. De offentliga utgifterna föreslås reduceras med ca 30 miljarder kronor. Merparten av besparingarna berör transferringarna till hushållen och innebär att starkare motiv för arbete och sparande skapas. Därtill föreslås inkomstförstärkningar på drygt 8 miljarder kronor. Huvuddelen gäller miljö- och hälsorelaterade skatter som höjd bensinskatt och höjd tobaksskatt.

Sammantaget förstärks de offentliga finanserna med ca 40 miljarder kronor. Effekten på statsbudgeten blir något mindre, eller vid fullt genomslag ca 37 miljarder kronor. Redan år 1993 uppgår budgetförstärkningarna till ca 22 miljarder kronor.

Samtidigt föreslås en omfattande skatteväxling med sänkt skatt för produktion och höjd skatt för konsumtion. Sålunda föreslås att arbetsgivaravgifterna sänks för näringslivet med 4,3 % samt att antalet semesterdagar i semesterlagen reduceras med två. Skattesänkningen för näringslivet på ca 20 miljarder kronor finansieras genom att den generella mervärdesskatten bibehålls, den reducerade mervärdesskatten höjs samt genom sänkt grundavdrag i inkomstskatten.

De arbetsmarknadspolitiska insatserna förstärks med nära 10 miljarder kronor, vilket beräknas ge sysselsättning åt ytterligare 130 000 personer. Insatser för ungdomar och långtidsarbetslösa prioriteras.

Regeringen aviserar också kommande förslag i syfte att stärka betalningssystemet och säkerställa stabiliteten i det finansiella systemet.

Genom de föreslagna åtgärderna tar Sverige ett stort steg mot att bli ett hårdvalutaland. Förtroendet för den fasta växelkursen har ökat markant sedan åtgärderna offentliggjordes.

Regeringen har redan tidigare deklarerat att budgetunderskottet måste reduceras. Särskilt måste den del av det totala offentliga underskottet som

är strukturell, dvs. inte försvinner när konjunkturläget förbättras, elimineras. De föreslagna åtgärderna medverkar i hög grad till detta.

Näringslivets konkurrenskraft förbättras kraftigt. De svenska företagens relativa kostnadsläge beräknas förbättras med nära 10 % åren 1992-1994. Den kontinuerliga förlusten av marknadsvinster under 1980-talet upphör 1993 och övergår från 1994 till marknadsandelvinster. Förutsättningarna för en exportledd tillväxt ökar kraftigt.

När den internationella konjunkturen förstärks kommer svensk företagsamhet att ha mycket goda möjligheter att snabbt expandera. Draghjälpen utifrån är emellertid ännu blygsam och den svenska ekonomin väntas därför utvecklas svagt även under år 1993. Eftersom produktiviteten ökar kraftigt tar det tid innan ekonomins förstärkning ger positiva återverkningar på arbetsmarknaden. Arbetslösheten kommer att förbli hög även under 1993 och 1994.

Den svaga konjunkturen innebär att budgetunderskottet för innevarande budgetår ökar jämfört med vad som redovisades i den reviderade finansplanen i våras. Det beräknas nu till ca 160 miljarder kronor. Detta uppvägs av en kraftig ökning av det privata sparandet, så att det totala finansiella sparandet eller bytesbalansens saldo förbättras något. Ytterligare förbättringar beräknas för nästa år.

De förslag som redovisas i denna proposition har framkommit ur gemensamma överläggningar mellan regeringen och socialdemokratin. De stöds därmed av en betryggande majoritet i riksdagen.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen i samband med finansplanen 1993 med en plan över hur det strukturella underskottet i de offentliga finanserna skall elimineras. Detta måste ske i ett medelfristigt perspektiv. Successivt kommer också fler förslag att föreläggas riksdagen i syfte att stimulera tillväxt och strukturomvandling inom näringslivet. Det är regeringens förhoppning att även dessa åtgärder kan erhålla ett brett stöd i riksdagen.

Jag vill slutligen redovisa innehållet i den överenskommelse som träffades mellan företrädare för regeringspartierna och Socialdemokratiska arbetarepartiet den 20 september 1992.

A. Minskning av offentliga utgifter	Miljarder kronor
1. Sänkta ersättningsnivåer i sjuk- och arbets-skadeförsäkringarna.	4,5
Inkluderar 1 karensdag i sjukförsäkringen samt ersättning på 75 % dag 2-3, 90 % dag 4-89, 80 % dag 90-365 samt 70 % därefter. Samordning med arbetsskadesjukpenningen t.o.m. dag 180. Procent-talen avser individens totala ersättning enligt gällande avtal. Sänkt rehabiliteringsersättning till 95 %.	
2. Minskat statsbidrag till sjukförsäkringen och införande av en egenavgift upp till 7,5 basbelopp. Avgiften debiteras den enskilde och	3,7

motsvarar den aviserade avgiftshöjningen till a-kassan vilken därmed överförs till sjukförsäkringen.

3. Höjd pensionsålder 1,8

Pensionsåldern höjs med 1 år. Detta genomförs med ett kvartal per år från och med 1994. Pensioneringen inträder vid utgången av det kvartal när man uppnår pensionsåldern.

4. Sänkt pensionsnivå 3,0

Metoden för värdesäkring, det vill säga basbeloppsberäkningen, ligger fast. Därefter utbetalas pension till 98 % av pensionsbeloppet. Justering sker av pensionstillskott och/eller KBT för att neutralisera effekten av sänkningen för de sämst ställda pensionärerna.

5. Bostäder 3,0

Bostadssubventionerna reduceras med 3 miljarder kronor netto 1994-01-01. Effekterna på hyran skall fördelas så rättvist som möjligt.

6. Barnbidrag 2,2

Beslutad höjning 1993-01-01 återtas.

7. Bistånd 1,5

8. Försvaret 1,2

Nedläggning av F6, beslut om nedläggning av ytterligare en flygflottilj, minskade värnpliktsförmåner samt minskning på civilförsvaret.

9. Övrigt 1,5

Innefattar viss del av det traditionella budgetarbetet, såsom minskning av partistödet med 10 % fr.o.m. nästa mandatperiod, ca 300 miljoner kronor inom Kommunikationsdepartementet, ca 250 miljoner kronor inom Jordbruksdepartementet, ca 300 miljoner kronor inom Utbildningsdepartementet (studiemedel), ca 500 miljoner kronor inom Justitiedepartementet (polisutbildningen blir högskoleutbildning, distriktsindelningen) samt ca 200 miljoner kronor inom Kulturdepartementet (asylkostnader för flyktingar).

SUMMA MINSKNING AV OFFENTLIGA UTGIFTER 28,1

B. Engångsvis indragning 3,0

C. Utgiftsökningar

Arbetsmarknadspolitik 9,9

D. Skatter

1. Bensinskatt, m.m. 5,5

2. Tobaksskatt 1,7

3. Brytpunkten i skatteskalen 1,6

Reallöneskyddet (2 % utöver KPI) gäller inte 1993 och 1994.

4. Förmögenhetsskatt 0-2

Förmögenhetsskatten behålls t.o.m. 1994. Parterna har delade meningar om vad som skall ske därefter.

5. Kapitalinkomstskatt 0

Skattesatsen ligger kvar på 30 %. Senare anpassning till internationellt konkurrenskraftig nivå övervägs

6. Skatt på allemansspar

Skattesatsen höjs från 20 till 30 %. 0,4

SUMMA SKATTER 9,2-11,2

E. Ny sjuk- och arbetsskadeförsäkring

Som ett led i arbetet att långsiktigt få bättre fungerande socialförsäkringssystem och att sanera statsfinanserna skall sjuk- och arbetsskadeförsäkringen lyftas ut ur statsbudgeten.

Reformen innebär att statsbudgetens utgiftssida på sikt kommer att minska med 45 miljarder kronor. Arbetsmarknadens parter bör få huvudansvaret för försäkringen. Rätten till ersättning liksom grundvillkoren i försäkringen skall garanteras i lag och i princip omfatta alla medborgare.

Försäkringen skall från början men i successivt avtagande grad finansieras med statsbidrag. I takt med att statsbidragen minskar finansieras den lagstadgade försäkringen med arbetsgivar- eller egenavgifter efter parternas överenskommelse.

Regeringen och socialdemokraterna är eniga om att tillsätta en beredning i syfte att genomföra den nya försäkringsmodellen.

Det kan övervägas om andra försäkringar, t.ex. arbetslöshetsförsäkringen, och/eller förtidspensioneringen bör ingå i systemet.

1. Enighet råder om nödvändigheten att säkerställa ett väl fungerande betalningssystem. De åtgärder som kan bli nödvändiga skall beslutas i samråd.

2. Den av regeringen aviserade skattelättnaden för egenföretagare som beräknas uppgå till 2,5 miljarder kronor genomförs inte nu.

3. Moratorium införs i princip för försäljning av statliga företag och fastigheter. Detta hindrar inte omstruktureringar i de fall där sådana är lämpliga och nödvändiga. En marknadsmässig bedömning görs av de fortsatta möjligheterna till spridning av ägandet. Eventuell försäljning skall föregås av samråd mellan regeringen och socialdemokraterna.

4. Ev förändringar i arbetsrätten föregås av samråd i förtroendefull anda.

5. Aviserad höjning av egenavgifterna i arbetslöshetsförsäkringen sker inte. Försäkringen skall också i fortsättningen finansieras av egenavgifter och statsbidrag. Den kommer inte att förstatligas.

6. Löntagarfonderna

Beslutad utdelning av sparpremier ur löntagarfonderna avbryts under förutsättning att det inte möter några rättsliga hinder. Vid ett avbrytande skall intjänade premier tillgodoräknas spararna. Kompensation för eventuella förluster som i detta sammanhang åsamkas berörda institutioner skall prövas.

Frågan om att stödja forskning med löntagarfondsmedel skall vara föremål för samråd mellan parterna.

G. Fotnot

Angivna belopp kan komma att korrigeras efter fingranskning av Finansdepartementet.

6 Hemställen

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen i en proposition föreslår riksdagen att

1. godkänna riktlinjerna för den förändring av sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna som förordats i det föregående,
2. godkänna riktlinjerna för införande av en allmän sjukförsäkringsavgift i sjukförsäkringen som förordats i det föregående,
3. godkänna riktlinjerna för de förändringar av pensioneringstidpunkten som förordats i det föregående,
4. godkänna riktlinjerna för den förändring av beräkningen av pensionsnivån som förordats i det föregående,
5. godkänna vad jag förordat om besparingar inom Utrikesdepartementets område på 1 500 miljoner kronor per år avseende Sveriges bistånd,
6. godkänna vad jag förordat om besparingar inom Justitiedepartementets område på 500 miljoner kronor per år,
7. godkänna vad jag förordat om minskat stöd till politiska partier,
8. godkänna vad jag förordat om besparingar inom Kommunikationsdepartementets område på 300 miljoner kronor per år,

9. godkänna vad jag förordat om besparingar inom Jordbruksdepartementets område på 250 miljoner kronor per år,
10. godkänna vad jag förordat om besparingar inom studiestödsområdet på ca 300 miljoner kronor per år,
11. godkänna vad jag förordat beträffande försäljning av statliga företag och fastigheter.

Statsråden Björck, B. Westerberg, Könberg, Odell, Lundgren och Hörnlund anmäler sina förslag. Anförandena och förslagen redovisas i underprotokollen för Försvars-, Social, Kommunikations-, Finans-, Utbildnings-, Arbetsmarknads- och Kulturdepartementen.

Statsrådet Wibble anför.

Med hänvisning till vad jag och övriga statsråd har anfört hemställer jag att regeringen i en proposition förelägger riksdagen vad vi har anfört för de åtgärder och de ändamål som vi har hemställt om.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad som har anförts för de åtgärder och de ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen beslutar vidare att den inom Finansdepartementet upprättade rapporten Svensk ekonomi 1992-94 samt de anföranden och förslag som redovisas i underprotokollen skall bifogas propositionen enligt följande:

Rapporten Svensk ekonomi 1992-94	Bilaga 1
Försvarsdepartementet	Bilaga 2
Socialdepartementet	Bilaga 3
Kommunikationsdepartementet	Bilaga 4
Finansdepartementet	Bilaga 5
Utbildningsdepartementet	Bilaga 6
Arbetsmarknadsdepartementet	Bilaga 7
Kulturdepartementet	Bilaga 8

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1992	3
1 Inledning	3
2 Bakgrund	3
3 Åtgärder	9
Sjukförsäkring m.m.	9
Pensioner	10
Semester	12
Bostadssubventioner	12
Barnbidrag	12
Bistånd	12
Försvar	12
Övriga utgiftsminskningar	13
Åtgärder mot kostnadsläget	13
Inkomstförstärkningar	14
Arbetsmarknadspolitik	15
Det finansiella systemet	16
4 Resultat	17
5 Sammanfattning	20
6 Hemställan	25

Förord

Föreliggande bilaga har utarbetats inom finansdepartementets ekonomiska avdelning. Den innehåller en bedömning av den internationella och den svenska ekonomins utveckling t.o.m. 1994 och bygger i tillämpliga delar på konjunkturinstitutets höstrapport. Ansvarig för bilagan är departementsrådet Anders Palmér. Arbetet avslutades den 22 oktober 1992.

1 SAMMANFATTNING

Den svenska ekonomin hamnade under hösten i ett akut krisläge. Den internationella valutaöron berörde också Sverige. Tillsammans med oro för den svenska utvecklingen ledde detta till utflöde av valuta ur landet. Från svensk sida vidtogs omfattande åtgärder för att försvara kronans kurs gentemot euron. Som en konsekvens av de penningpolitiska åtgärderna gick ränteläget upp till historiskt sett rekordhöga nivåer. Efter de båda åtgärdsprogrammen som regeringen och socialdemokraterna aviserat har ränteläget successivt sjunkit.

Höstens kris hör till stor del samman med en ökad oro på de internationella finansiella marknaderna. Denna oro har sin grund i spänningar inom det europeiska monetära systemet (EMS) och osäkerhet kring den framtida utvecklingen av den ekonomiska och monetära unionen (EMU). Devalveringen av den finska marken medverkade också till press mot kronan.

Inhemsk faktor bidrog också i hög grad till misstron mot den svenska valutan. De växande underskotten i de offentliga finanserna samt en ökad skepsis angående möjligheterna att vända utvecklingen, problemen inom den finansiella sektorn, den stigande arbetslösheten och det höga kostnadsläget samverkade till att urholka förtroendet.

Det är inte möjligt att under någon längre tid leva med så höga realräntor som uppstod under september, utan att de depressiva krafterna i ekonomin tar överhanden. Mot denna bakgrund utarbetade regeringen och socialdemokraterna två krisprogram i syfte att minska det strukturella budgetunderskottet och stärka näringslivets konkurrenskraft. Åtgärderna innebär en långsiktig förbättring av den offentliga sektorns finanser på ca 42 mdr.kr. och en sänkning av näringslivets kostnadsläge med drygt 3 1/2%. Paketet kommer — sedd som isolerad företeelse — att få en åtstramande effekt på efterfrågan under 1993. Alternativet med fortsatt extremt höga realräntor skulle emellertid få en betydligt mer kontraktiv inverkan på ekonomin.

I den här presenterade prognosen antas en successiv normalisering av det svenska ränteläget komma till stånd. Både den korta och den långa räntan väntas sjunka gradvis under 1993 och 1994, vilket stimulerar tillväxten. Även med denna utgångspunkt ter sig dock utsikterna för det närmaste året mörkare än vad som bedömdes i våras. Ett flertal faktorer samverkar till detta.

En viktig förklaring är den allt sämre internationella utvecklingen. Den senaste tidens turbulens på de finansiella marknaderna har skapat osäkerhet om den ekonomiska återhämtningen, framför allt i Europa. Det är oklart såväl hur penning- och finanspolitiken påverkas som hur aktörernas förväntningar kan ha förändrats. Ränteläget i Tyskland utgör ett golv för räntorna i flertalet andra europeiska länder. Förutsättningarna för en snar konjunkturuppgång i Europa dämpas av de fortsatt höga realräntorna. Samtidigt visar aktuell information att återhämtningen i den amerikanska ekonomin saktat av. Den japanska ekonomin står inför en svår anpassning som dämpar tillväxten, trots det stora stimulanspaket som

genomförs. Sammantaget väntas BNP-tillväxten inom OECD-området uppgå till ca 1 1/2% 1992, drygt 2% 1993 och ca 3% 1994, vilket är en nedrevidering jämfört med vårens bedömning. Om den grundläggande osäkerhet som präglar det ekonomiska förloppet leder till fortsatta störningar, riskerar utvecklingen emellertid att bli betydligt sämre.

Flera inhemska faktorer bidrar till den mycket svaga utvecklingen i Sverige. Desinflationsprocessen — som i grunden är positiv — innebär en betydande omställning av ekonomin. Ett nytt beteende drivs fram hos hushåll och företag. Att spara premieras i stället för att låna. Eftersom det råder prisfall på vissa marknader tenderar många aktörer att skjuta på sina inköp.

Processen förstärks av de höga realräntorna. Trots den förväntade nedgången kommer dessa att ligga på en historiskt sett hög nivå i Sverige, i likhet med andra industriländer. Därmed hämmas på många olika sätt den ekonomiska tillväxten. Investeringarna drabbas hårt. Avkastningskraven skärps. Det blir dyrt att lånefinansiera investeringar. Finansiella placeringar blir ett mer lockande alternativ för företagen än att satsa på ökad produktionskapacitet. En kraftigt kontraktiv effekt på investeringarna uppstår inom den kommersiella fastighetssektorn, men även inom bostadssektorn. Stigande realräntor höjer avkastningskraven respektive ökar boendekostnaderna. Som ett resultat faller priserna. Även lagerinvesteringarna påverkas negativt av höga realräntor. Det blir mycket dyrt att binda kapital i lager. Företagen får starka incitament att dra ned dessa, vilket sprider sig till andra delar av ekonomin och drar ned aktiviteten.

Höga realräntor verkar också dämpande på konsumtionen, vilket kortsiktigt motverkar tillväxten. Hushållen får vidkännas prisfall på sina tillgångar, vilket driver upp sparandet, särskilt om nedgången upplevs vara bestående. Dessutom hämmas konsumtionen av att hushållen minskar sin nyupplåning och även amorterar av befintliga lån.

Stigande realräntor leder också till växande problem inom den finansiella sektorn. Den största andelen kreditförluster orsakas av fastighetsrelaterade affärer. Bankernas kapitaltäckning urholkas, vilket för med sig ett behov av att banta balansräkningarna. Därmed uppstår en risk för en alltför försiktig utlåningspolicy som kan ge en ytterligare dämpande inverkan på den reala ekonomin.

Dessa tillväxthämmande faktorer väntas leda till att BNP faller med över en procent i år och med åtminstone 1 1/2% 1993. Först 1994 kan den ekonomiska aktiviteten beräknas tillta och leda till en ökning av BNP, med knappt 1%. När den nödvändiga anpassningen av den svenska ekonomin väl är genomförd måste tillväxtförutsättningarna bedömas som mycket goda, eftersom arbetskraftsutbud och produktivitet kan väntas öka betydligt.

Tabell 1 Försörjningsbalans

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

	Miljarder kr. 1991	Procentuell volymförändring			
		1991	1992	1993	1994
BNP	1 429,6	-1,4	-1,1	-1,5	0,9
Import	380,0	-6,3	-2,0	0,7	3,7
Tillgång	1 809,6	-2,7	-1,4	-0,9	1,6
Privat konsumtion	779,4	1,2	-2,5	-2,5	0,0
Offentlig konsumtion	382,0	1,0	0,1	0,2	-0,5
Stat	109,1	-2,2	0,5	-0,6	-0,4
Kommuner	272,9	2,3	-0,1	0,5	-0,6
Bruttoinvesteringar	270,3	-7,3	-7,2	-8,6	-2,3
Lagerinvesteringar ¹	-25,5	-2,1	0,6	0,4	0,5
Export	403,3	-2,8	1,0	3,5	6,0
Användning	1 809,6	-2,7	-1,4	-0,9	-1,6
Inhemsk användning	1 406,3	-2,7	-2,2	-2,6	-0,1

¹ Förändring i procent av föregående års BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Den dämpade aktiviteten i ekonomin medför att efterfrågan på arbetskraft är låg. Därmed kommer löneökningarna att bli mycket blygsamma. En viss löneglidning kommer dock att registreras i statistiken. Konsumentpriserna dras upp av ökade indirekta skatter. Den underliggande prisstegringstakten, nettoprisindex, avtar däremot till drygt 1% 1993. År 1994 ökar åter den underliggande prisstegringstakten, när effekterna av arbetsgivaravgiftssänkningen upphör.

Nedgången i den svenska ekonomin begränsas nästa år av att exporten sannolikt utvecklas relativt gynnsamt, trots en svag marknadstillväxt. Den svenska industrins enhetsarbetskostnader beräknas falla med nästan 10% mot de etablerade industriländerna under perioden 1992-1994. Mot Sveriges främsta konkurrent på världsmarknaden, Tyskland, kan förbättringen bli så pass stor som nära 20%. En relativt gynnsam produktivitetsutveckling bidrar till förstärkningen. Därmed väntas marknadsandelsförlusterna endast bli marginella nästa år och under 1994 kan exportföretagen komma att öka sina andelar, för första gången sedan 1983. Exportvolymen beräknas mot denna bakgrund stiga med ca 3 1/2% 1993 och med 6% 1994, vilket för med sig en accelererande uppgång i industriproduktionen.

Hushållens reala disponibla inkomster stiger preliminärt med ca 2% i år, medan den privata konsumtionen väntas falla med hela 2,5%. Sparkvoten ökar således mycket kraftigt och uppnår en nivå jämförbar med den som rådde i mitten av 1960-talet. Incitamenten för hushållen att öka sitt sparande är osedvanligt starka. Under nästa år beräknas realinkomsterna falla med knappt 3%. Hushållen väntas dock vara obenäga att sänka sin standard alltför mycket. Fallet i konsumtionen bedöms därför stanna på 2 1/2%. Risken är dock betydande att nedgången blir ännu större.

Tabell 2 Nyckeltal
Årlig procentuell förändring (om ej annat anges)

	1991	1992	1993	1994
Timlön, kostnad	5,6	3,5	2,5	2,5
KPI, dec-dec	8,0	1,5	3,8	2,6
KPI, genomsnitt	9,4	2,1	4,0	2,3
Disponibel inkomst	4,3	2,0	-2,9	0,5
Sparkvot (nivå)	1,9	6,2	5,8	6,3
Industriproduktion	-5,3	-2,5	1,0	5,0
Relativ enhetsarbetskostnad	1,6	-0,4	-5,8	-3,5
Arbetslöshet (nivå, %)	2,7	4,9	6,2	7,0
Handelsbalans (mdr. kr.)	30,4	39,1	47,6	59,6
Bytesbalans (mdr. kr.)	-21,3	-19,9	-11,0	4,1
Bytesbalans (% av BNP)	-1,5	-1,4	-0,8	0,3

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Den offentliga konsumtionen beräknas vara i stort sett oförändrad under prognosperioden. Den underliggande utvecklingen innebär en volymnedgång, men detta motverkas av de arbetsmarknadspolitiska insatserna.

Bruttoinvesteringarna sjönk med över 7% 1991 och beräknas fortsätta att minska under de närmaste åren. Framför allt är det bostadsinvesteringarna och det icke-industriella näringslivets investeringar som förutses falla kraftigt. De statliga investeringarna beräknas däremot öka avsevärt, främst genom omfattande vägbyggen och andra infrastrukturinvesteringar.

Under 1991 skedde en mycket omfattande lagerneddragning i den svenska ekonomin. Eftersom de grundläggande motiven för avvecklingar kvarstår, väntas ytterligare lagertrimningar under perioden. Minskningarna beräknas dock ske i avtagande takt, varför lagren ger ett betydande positivt bidrag till BNP, i genomsnitt 1/2% årligen under prognosperioden.

Den svaga aktiviteten i ekonomin har fört med sig en vikande importvolym. Under de kommande åren bidrar framför allt efterfrågan för exporten, maskininvesteringarna och lagerutvecklingen till en viss återhämtning av importen. Överskottet i handelsbalansen förutses emellertid successivt växa. Därmed kommer också bytesbalansens saldo att förbättras och sannolikt uppnås ett överskott.

Arbetsmarknadsläget fortsätter att försvagas. Inom samtliga sektorer väntas sysselsättningen vika nästa år, medan en uppgång för industrin kan komma 1994. Arbetslösheten stiger under prognosperioden. Ökningen begränsas av omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Trots dessa insatser väntas nivån på arbetslösheten uppgå till 7% för helåret 1994.

Tabell 3 Sparande
Procent av BNP i löpande priser

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

	1991	1992	1993	1994
Bruttosparande	15,6	14,6	12,9	13,3
Realt sparande	17,1	16,0	13,7	13,0
Fasta investeringar	18,9	17,2	14,5	13,6
Lagerinvesteringar	-1,8	-1,2	-0,8	-0,5
Finansiellt sparande	-1,5	-1,4	-0,8	0,3
Offentlig sektor	-1,5	-7,8	-9,7	-10,1
Hushåll	1,1	4,3	4,5	4,9
Företag	-1,1	2,1	4,4	5,4

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Bruttosparandet i ekonomin faller enligt prognosen både 1992 och 1993 för att sedan åter stiga svagt. Det reala sparandet minskar än mer, vilket innebär att det finansiella sparandet slår om till ett överskott. Ökningen av sparandet inom hushållen och företagen kompenserar mer än väl det vikande offentliga finansiella sparandet. Det försämrade offentliga sparandet beror på ett allt lägre kapacitetsutnyttjande i ekonomin som eroderar skattebaserna och leder till växande utgifter för arbetsmarknadspolitiken.

2 Internationell utveckling

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

Den senaste tidens turbulens på de internationella finansiella marknaderna har skapat ytterligare ökad osäkerhet om konjunkturutsikterna. Detta gäller särskilt utvecklingen i Europa. Det är oklart såväl hur penning- och finanspolitiken påverkas av den senaste tidens händelser som hur de ekonomiska aktörernas förväntningar kan ha förändrats. Ränteläget i Tyskland utgör ett golv för räntorna i flertalet övriga europeiska länder och utsikterna för en snar återhämtning i Europa dämpas av höga realräntor. Även den japanska ekonomin står inför betydande anpassningar. Tillväxten väntas därför bli dämpad i dessa länder de närmaste åren. Samtidigt tyder flertalet konjunkturindikatorer på att den amerikanska återhämtningen har avtagit i styrka.

Utförningen av den ekonomiska politiken kommer att vara av central betydelse för utvecklingen de närmaste åren. Ekonomiska fundamenta talar för att en fortsatt stram penningpolitik kommer att bedrivas i Tyskland åtminstone under återstoden av 1992. När avmattningen i den ekonomiska aktiviteten fortsätter och därmed tillväxten i penningmängden dämpas, kommer det att skapas utrymme för en räntenedgång. Det förutsätter sannolikt även att finanspolitiken stramas åt. Penningpolitiken i USA och Japan är i dagsläget klart expansiv. Under de närmaste två åren förutses de korta räntorna i såväl USA som Japan stiga och räntedifferensen gentemot Europa därför att minska.

BNP-tillväxten inom OECD väntas uppgå till 1 1/2% 1992 respektive 2% 1993. Under 1994 förutses den ekonomiska aktiviteten förstärkas ytterligare. Såväl den privata konsumtionen som investeringarna väntas utvecklas positivt under prognosperioden. Inflationstrycket förblir lågt de kommande åren och prisstegringstakten förväntas stabiliseras på en relativt låg nivå. Arbetslösheten beräknas vara fortsatt hög.

Tabell 4 Internationella förutsättningar

	1991	1992	1993	1994
<i>BNP</i>				
Förenta staterna	-1,2	1 3/4	2 1/4	3
Japan	4,4	1 3/4	2 1/2	3 1/2
Tyskland ¹	3,7	1 1/4	3/4	2
Norden ²	-0,9	3/4	2	2 1/2
OECD Europa	1,1	1	1 1/4	2 1/4
OECD totalt	0,7	1 1/2	2	2 3/4
<i>Nyckeltal</i>				
Konsumentpriser, OECD totalt	4,3	3 1/4	3	3
Dollarkurs i kr.	6,05	5,70	5,70	5,70
Råoljepris, dollar per fat	20,0	19,5	20,0	22,0

¹ Avser de västra delstaterna.

² Exklusive Sverige.

Källor: OECD och Finansdepartementet.

Aktiviteten i *Förenta staterna* dämpades åter på försommaren efter en god tillväxt under det första kvartalet i år. Den inhemska efterfrågan är svag och konjunkturindikatorerna pekar mot en dämpad utveckling också under resten av året. Industriproduktionen stagnerade under sommaren efter att ha ökat fyra månader i följd. Samtidigt har orderingången fallit tillbaka. Detaljhandelsförsäljningen har varit i stort sett oförändrad sedan första kvartalet i år, bl.a. som ett resultat av en svag inkomstutveckling hos hushållen. BNP-tillväxten beräknas till måttliga 1 3/4% 1992 och 2 1/4% 1993. Detta väntas bidra till en fortsatt dämpad prisutveckling, samtidigt som arbetslösheten inte förutses minska förrän ett stycke in på 1993. Först 1994 bedöms den ekonomiska aktiviteten uppnått en nivå jämförbar med tidigare konjunkturuppgångar under efterkrigstiden.

De flesta konjunkturindikatorer tyder på en relativt svag ekonomisk utveckling i *Japan*. Industriproduktionen föll kraftigt under det andra kvartalet i år, bl.a. beroende på en mycket svag konsumtion och fallande investeringar. Ekonomin ser ut att genomgå betydande anpassningar på flera viktiga områden, vilket tar sig uttryck i sjunkande sysselsättning och fortsatt reduktion av industrins lager av konsumtions- och investeringsvaror. Endast ungefär hälften av utgifterna i regeringens krispaket från augusti bedöms direkt ge bidrag till aktiviteten, motsvarande ca 1% av BNP. Den övervägande delen av åtgärderna träder i kraft kalenderåret 1993. Sammantaget väntas åtgärderna endast delvis uppväga den pågående avmattningen i ekonomin. Tillväxten i *Japan* förutses gradvis återhämta sig under prognosperioden och beräknas nå upp till 3 1/2% 1994.

Den ekonomiska aktiviteten i *Tyskland* mattades under det andra kvartalet i år, efter ett oväntat starkt första kvartal. En återhämtning inleds sannolikt inte förrän under senare delen 1993. Detaljhandelsförsäljningen fortsätter att utvecklas svagt samtidigt som industriproduktionen faller. Sjunkande orderingång till industrin indikerar en fortsatt svag industrikonjunktur. En stram penningpolitik och ansträngda offentliga finanser bidrar till en låg inhemska efterfrågan under återstoden av 1992 och under första halvåret 1993. Tillväxten i BNP beräknas uppgå till endast 1 1/4% 1992 och 3/4% 1993. De dåliga tillväxtutsikterna innebär ett dämpat inflationstryck och trots momshöjningen nästa år väntas inflationen avta. Under 1994 förutses en uppgång i den inhemska efterfrågan och BNP-tillväxten beräknas till 2%.

Finland är sakta på väg upp ur den djupaste recession något OECD-land gått igenom. Den inhemska efterfrågan hålls tillbaka av drastiska nedskärningar i de offentliga utgifterna, samtidigt som exportindustrin gynnas av den lägre valutakursen. Baksidan av valutadeprecieringen är risken för förnyat inflationstryck och fortsatt höga räntor. *Danmark* väntas följa med i den internationella konjunkturuppgången. Ökade räntemarginaler gentemot *Tyskland* efter folkomröstningen om Maastricht-fördraget i juni hämmar emellertid investeringarna. Årets tillväxt i den *norska* ekonomin har helt och hållet genererats av offshoreverksamheten. Denna del av ekonomin väntas dock stagnera nästa år medan fastlandsekonomin förutses återhämta sig.

Den internationella bilden kännetecknas av ett flertal *osäkerhetsmoment*. I förgrunden står det uppdrivna europeiska ränteläget och den osäkerhet som uppkommit omkring Maastricht-fördraget och därmed det framtida valutasamarbetet. Ett fortsatt högt ränteläge i Tyskland — och därmed höga realräntor — framstår som ett viktigt hinder för en snar återhämtning i Europa.

Konsolideringen av de finansiella positionerna bland hushåll och företag har pågått en längre tid i en rad länder. Denna process är sannolikt inte slutförd och den inhemska efterfrågan kan därmed komma att utvecklas svagare än förutsett ännu en tid i vissa länder, inte minst i USA.

Underskotten i de offentliga finanserna har ökat i flertalet OECD-länder under 1991 och 1992. Orsaken är främst den svaga konjunktur-utvecklingen som krympt skattebaserna. I vissa länder har budgeten urholkats ytterligare till följd av diskretionära åtgärder. Det föreligger därför ett stort behov av budgetkonsolidering i flertalet OECD-länder de närmaste kommande åren, vilket kan komma att verka återhållande på efterfrågan i det kortare perspektivet. En svagare internationell utveckling än den som angivits i tabell 4 kan därför inte uteslutas.

3 Utrikeshandel

Prop. 1992/93:50

Bilaga 1

Efterfrågan på bearbetade varor på Sveriges viktigaste exportmarknader fortsätter att vara svag. Marknadstillväxten inom OECD-området under perioden 1992-1994 bedöms uppgå till 11%. Under högkonjunkturen 1984-1986 var den mer än tre gånger så stor. Importen av bearbetade varor till vår viktigaste exportmarknad, Tyskland, beräknas växa med endast ca 4% per år i genomsnitt under perioden 1992-1994.

Den svaga marknadstillväxten bidrar till en långsam ökning i den svenska exporten. Marknadsandelsutvecklingen går dock i positiv riktning. Andelsförlusterna på OECD-marknaden nära halveras i år jämfört med förra året, till följd av att industrins konkurrenskraft stärkts. Förbättringen i industrins relativprisutveckling sedan 1990 gör att det negativa bidraget från tidigare års höga exportprisökningar klingar av. Däremot drabbas svensk export bl.a. av att produktsammansättningen är oförmånlig i rådande internationella lågkonjunktur. Svensk export av bearbetade varor är i högre grad än våra konkurrentländers inriktad på varor som nu möter särskilt svag efterfrågan eller missgynnas av överkapacitet på exportmarknaden. Detta gäller t.ex. papper och papp samt järn och stål, men också vissa investeringsvaror.

Sänkningen av arbetsgivaravgiften nästa år beräknas bidra till att exportens relativpris minskar ytterligare. Totalt beräknas relativpriset sjunka med 2,8% 1993, vilket ger ett starkt positivt bidrag till exporten. Genom inverkan av andra faktorer (bl.a. den oförmånliga produktinriktningen i exporten) växer den ändå inte snabbare än marknadstillväxten 1993.

År 1994 beräknas exportindustrin vinna marknadsandelar för första gången sedan 1983. Relativpriset kan väntas minska och efterfrågan på våra viktiga exportprodukter förutses ta fart. En relativt låg kostnadsökning i industrin ger möjlighet till en återhållsam prisutveckling. Industrins vinstmarginal väntas ändå öka.

Tabell 5 Världsmarknadstillväxt, relativpris, marknadsandel och export av bearbetade varor
Procentuell förändring

	1991	1992	1993	1994
Marknadstillväxt	2,0	3,3	4,3	5,7
Relativpris	0,9	-0,2	-2,8	-0,7
Exportvolym	-2,6	0,1	4,2	6,6
Marknadsandel	-4,5	-3,1	-0,1	0,9

Anm. Marknadstillväxt avser en sammanvägning av importökningen av bearbetade varor i olika länder. Som vikter har använts ländernas andelar som mottagare av svensk export av bearbetade varor.

Källor: OECD, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Sveriges totala varuexport beräknas öka med knappt 1% i år. Efter en relativt kraftig uppgång första kvartalet föll exporten andra kvartalet. Under tredje kvartalet skedde en återhämtning, men utvecklingen resten

av året bedöms bli mycket svag. Orderingången från exportmarknaden försämrades tredje kvartalet, enligt konjunkturbarometern. Återhämtningen i efterfrågan från utlandet och den stärkta konkurrenskraften nästa år bidrar till att varuexporten totalt väntas öka med 3,4% 1993 och med 6,0% 1994.

Första halvåret i år var varuimporten oförändrad i volym jämfört med den mycket låga nivån första halvåret 1991, då varuimporten föll med hela 7%. Importen av investerings- och insatsvaror till industrin har fortsatt att minska i år, medan den ökat för konsumtionsvaror (främst dagligvaror), kemivaror (bl.a. läkemedel), energivaror (raffinerade oljeprodukter) samt personbilar. Mot bakgrund av den fallande privata konsumtionen bedöms utvecklingen bli betydligt svagare under resten av året. Under första kvartalet i år steg varuimporten med 1% i volym jämfört med första kvartalet 1991, men föll tillbaka andra kvartalet, med närmare 2%. De kommande två åren bidrar framför allt efterfrågan för exporten, maskininvesteringar samt lagerutvecklingen till en återhämtning av importen.

Tabell 6 Export och import av varor

	Miljarder kr.	Procentuell volymutveckling				Procentuell prisutveckling			
		1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994
<i>Varuexport</i>									
Bearbetade varor	281,5	-2,6	0,1	4,2	6,6	1,8	-2,4	-0,4	2,1
Fartyg	2,4	-29,7	78,9	-5,5	-16,9	7,1	-3,3	4,0	3,5
Petroleumprodukter	9,8	5,3	8,0	-1,0	1,0	1,8	-16,8	0,5	9,5
Övriga råvaror	39,1	-1,2	-0,8	1,2	6,6	-9,3	-2,4	4,6	6,2
Summa Varuexport	332,8	-2,2	0,9	3,4	6,0	0,2	-3,0	0,4	2,9
<i>Varuimport</i>									
Bearbetade varor	234,9	-6,6	-3,3	-0,0	4,5	-1,6	-1,9	-0,2	2,1
Fartyg	4,8	23,7	-34,0	43,9	-46,0	-1,6	-3,4	3,9	4,8
Råolja	14,5	-4,4	5,0	1,5	1,0	-10,5	-8,5	2,8	10,0
Petroleumprodukter	10,5	1,9	-0,7	-1,5	6,5	-5,5	-12,5	0,5	9,5
Övriga råvaror	36,1	-11,4	2,1	2,9	3,0	11,7	-1,7	3,6	4,4
Summa Varuimport	300,9	-6,1	-2,2	0,8	3,4	-1,0	-3,1	0,5	3,1

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Handelsbalansen för perioden januari-september i år visar ett överskott på nära 28 miljarder kr., att jämföra med ca 23 miljarder kr. under motsvarande period förra året. Förbättringen hänförs sig främst till volymutvecklingen, med en snabbare uppgång i exporten än i importen. I år beräknas överskottet i handelsbalansen bli knappt 40 miljarder kr. Underskottet i bytesbalansen blir ändå nästan lika stort i år som förra året, omkring 20 miljarder kr., eftersom underskottet i tjänste- resp. transfereringsnettot växer. Trots betydande underskott i avkastningsnettot även de följande två åren beräknas bytesbalansen visa överskott 1994 motsvarande 0,3% av BNP.

Tabell 7 Bytesbalans
Miljarder kr.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

	1991	1992	1993	1994
Export	332,8	325,8	338,2	369,1
Import	301,0	285,3	289,2	308,2
Handelsbalans (inkl. korrigering av handelsstatistiken)	30,4	39,1	47,6	59,6
Tjänstenetto	-9,1	-11,5	-9,1	-7,9
Avkastning på kapital därav återinvesterade vinstmedel	-30,6	-34,6	-36,9	-34,1
Övriga transfereringar	8,5	9,6	11,1	12,9
Bytesbalans	-21,3	-19,9	-11,0	4,1
Andel av BNP	-1,5	-1,4	-0,8	0,3

Ann. P.g.a. avrundning summerar inte alltid delarna till totalerna.
Källor: Riksbanken och Finansdepartementet.

Industriproduktionen minskade med drygt 15% från den senaste konjunkturtoppen första kvartalet 1989 t.o.m. andra kvartalet 1992, enligt Statistiska centralbyråns industristatistik. För EG-länderna började industriproduktionen falla senare, hösten 1990, och EG:s produktionsnivå i mitten av 1992 låg endast drygt 1% under den genomsnittliga nivån andra halvåret 1990. Det kraftiga raset i Sveriges industriproduktion kan till stor del förklaras av försämringen i industrins konkurrenskraft mot slutet av 1980-talet, vilken resulterade i betydande marknadsandelsförluster.

Fallet i industriproduktionen tycks ha upphört i år. Första kvartalet steg den med ca 1,5% och var oförändrad andra kvartalet. Konjunkturinstitutets industribarometer från september visar att företagen planerar för i stort sett oförändrad produktion t.o.m. första halvåret 1993. Sänkningen av arbetsgivaravgiften från 1 januari 1993 bidrar till en gynnsammare utveckling i industriproduktionen. Den svaga internationella efterfrågan motverkar däremot en kraftigare uppgång.

Tabell 8 Nyckeltal för industrin
Procentuell förändring

	1990	1991	1992	1993	1994
Industriproduktion	-2,0	-5,3	-2,5	1,0	5,0
Lönekostnad per timme	10,6	7,1	3,7	-0,7	2,5
Produktivitet	0,8	0,9	5,4	3,4	3,4
Enhetsarbetskostnad, (ULC)	9,7	6,1	-1,6	-4,0	-0,9
14 OECD-länders ULC	3,5	4,3	1,5	2,2	2,7
14 OECD-länders ULC, SEK	6,1	4,5	-1,2	1,9	2,7
Relativ ULC, SEK	3,4	1,6	-0,4	-5,8	-3,5
Vinstmarginal, förändring	-0,7	-0,7	0,3	1,1	0,6
Bruttoöverskottsandel ¹	27,5	25,2	26,0	29,2	31,4

¹ *Bruttoöverskottsandelen* avser andelen av förädlingsvärdet till faktorpris. Uppgiftterna över lönsamhetsutvecklingen avser industri exkl. petroleumraffinaderier och varv.

Anm.: Konkurrentländernas ULC och växelkurser är viktade med OECD:s konkurrensvikter, som tar hänsyn till konkurrensen med både export till resp. hemmaproduktion på avsättningsmarknaden. Konkurrensen gentemot länder utanför OECD-området är inte inkluderad. Vissa av dessa länder har i år fått en konkurrensfördel i förhållande till Sverige, till följd av att deras valutor i hög grad följer dollarkursutvecklingen.

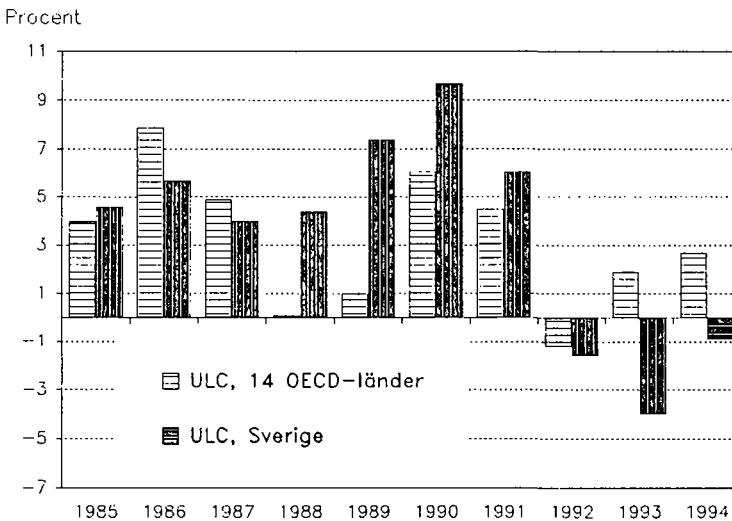
Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Under 1992 beräknas industrins lönekostnader växa med drygt 3 1/2%. Den svaga efterfrågan och det pressade arbetsmarknadsläget har starkt bidragit till att bromsa löneökningstakten. Samtidigt beräknas industrins produktivitet stiga kraftigt, vilket sammantaget ger en minskning i industrins arbetskostnad per producerad enhet med ca 1 1/2%. I konkurrentländerna beräknas den däremot stiga med ungefär lika mycket. Valutakursutvecklingen i år missgynnar emellertid svensk exportindustri. Kronan apprecieras med nära 3% mot konkurrentländernas valutor, då hänsyn tagits till deras betydelse som konkurrenter till svensk export,

under antagande att nuvarande växelkurser består. Räknat i gemensam valuta blir förbättringen i industrins konkurrenskraft därmed marginell i år. Sänkningen av arbetsgivaravgiften samt borttagandet av två semesterdagar nästa år beräknas ge industrin en kostnadssänkning med 3,6%, vilket bidrar till att förstärka konkurrenskraften. Det väntas få ett relativt snabbt positivt genomslag på exporten. Relativt Sveriges största konkurrentland, Tyskland, förbättras kostnadsläget med nära 20% åren 1992-1994. I förhållande till Sveriges 14 viktigaste konkurrentländer beräknas industrins relativa arbetskostnad per producerad enhet minska med totalt drygt 9%, räknat i gemensam valuta under samma period.

En nedgång i industrins rörliga kostnader 1992-1993, samt en gynnsam prisutveckling 1994 bidrar till att vinstmarginalerna ökar under perioden 1992-1994. Vinstandelen, d.v.s. driftsöverskottet brutto som andel av förädlingsvärdet, skulle 1994 därmed ligga på en nivå nästan i höjd med högkonjunkturåret 1984. Den höga vinstandelen bör dock ses mot bakgrund av att industrins förädlingsvärde krympt dramatiskt under de senaste åren. Dess andel av BNP uppgår nu till endast 18%, att jämföra med en andel på 22% 1988, året innan produktionsfallet inleddes. Detta tyder på att industrikapacitet slagits ut. En grov uppskattning av hur stor utslagningen varit är skillnaden mellan förändringen i produktionen och kapacitetsutnyttjandet. Måttet visar att omkring 7% av industrins kapacitet slagits ut mellan första kvartalet 1989 t.o.m. andra kvartalet i år.

Diagram 1 Industrins arbetskostnad per producerad enhet i Sverige och 14 OECD-länder 1985-1994, gemensam valuta

Källor: OECD, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

5 Arbetsmarknad

Prop. 1992/93:50

Bilaga 1

I takt med den allt sämre ekonomiska utvecklingen har också arbetsmarknadsläget fortsatt att försvagas. Trots en betydande ökning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har den öppna arbetslösheten fortsatt att stiga under loppet av 1992 och uppgick till 5,4% under tredje kvartalet.

Sysselsättningsfallet som pågick under hela 1991 har fortsatt i oförminskad takt också under 1992. Under perioden januari - september har antalet sysselsatta minskat med ca 180 000 personer jämfört med samma period året innan. Samtliga branscher berördes av nedgången. Fallet var dock störst inom industrin, som svarade för hälften av neddragningarna. Industrin är också den sektor där personalinskränkningarna pågått längst. Till följd av kostnadskrisen inleddes sysselsättningsanpassningen redan 1989. Inom den privata tjänstesektorn började sysselsättningen minska 1991. Personalnedskärningarna inom handeln var den främsta orsaken. Nedgången inom sektorn som helhet har fortsatt även i år. Förutom inom handeln noteras nu också neddragningar inom delbranscherna samfärdsel, post och tele. Byggnadsverksamheten är historiskt en bransch som ligger sent i konjunkturcykeln. En mer markant nedgång inleddes under andra hälften av 1991, efter en mycket stark expansion de två föregående åren. Inom de offentliga myndigheterna har sysselsättningen tidigare hållits uppe. Det senaste året har dock sysselsättningsneddragningar, främst inom kommunerna, noterats.

Arbetslöshetsuppgången hittills i år har bromsats av att också utbudet av arbetskraft fallit med över 80 000 personer, jämfört med samma period förra året. En stor del av nedgången kan förklaras av en ökad omfattning av arbetsmarknadsutbildningen. Dessutom har samtidigt antalet personer som vill och kan arbeta men inte aktivt sökt ett arbete, de s.k. latent arbetssökande, ökat starkt. Denna grupp bestod av 90 000 personer, vilket är en ökning med 30 000 personer.

Antalet nyanmälda lediga platser vid landets arbetsförmedlingar har stagnerat på en nivå som betydligt understiger den som rådde under föregående lågkonjunktur. Övriga tecken på en fortsatt försvagning av arbetsmarknadsläget är den kvarstående höga nivån på antalet varsel om uppsägningar och antalet konkurser. Hittills i år har ca 125 000 personer varslats om uppsägning, varav tillverkningsindustrin svarar för över 40%, byggbranschen och den offentliga tjänstesektorn för närmare 15% vardera.

Den fördjupade lågkonjunkturen medför ett fortsatt svagt arbetsmarknadsläge. Från en arbetslöshet på uppemot 6% i slutet av innevarande år förutses endast en mindre ökning under loppet av 1993. Under 1994 fortsätter uppgången under första halvåret, därefter förutses en utplaning.

Helårsgenomsnittet för 1993 stannar därför på 6,2%, att jämföra med 4,9% i år. Den underliggande arbetslöshetsuppgången är dock betydligt starkare. Andelen personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökar nämligen med motsvarande 1,7% av arbetskraften. Den genomsnittliga arbetslösheten för 1994 stiger till 7%.

Uppgången av arbetslösheten 1993 bromsas av att utbudet fortsätter att falla. Det är till största delen en effekt av ökningen av antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Inklusiva de nu föreslagna åtgärderna beräknas ca 235 000 personer delta i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder 1993, vilket motsvarar ca 5% av arbetskraften. Dessutom föreslås antalet platser i det reguljära utbildningsväsendet utökas med 25 000 från 1 januari 1993. År 1994 väntas fallet i utbudet upphöra. Som ett tekniskt antagande beräknas då antalet personer i åtgärder vara oförändrat.

Sysselsättningsminskningen under 1993 är störst inom de sektorer där produktionen främst påverkas av den svaga inhemska efterfrågan dvs. inom byggnadsverksamhet och privat tjänstesektor. Något som däremot bromsar sysselsättningsnedgången är den förväntade vändningen uppåt i industriproduktionen. År 1994 beräknas industriexpansionen dra upp aktiviteten inom den privata tjänstesektorn och i någon mån också inom byggsektorn. Sysselsättningen inom industrin beräknas stiga. Inom den privata tjänstesektorn upphör nedgången i stort sett och i byggsektorn blir fallet inte lika stort som tidigare. Sammantaget beräknas sysselsättningen ha minskat med ca 400 000 personer, eller med 9%, från toppnivån 1990 till 1994. De sektorer som svarar för de största nedgångarna är industrin och byggnadsverksamheten där fallet beräknas bli ca 20% respektive ca 30%.

I detta svaga efterfrågeläge förutses den potential för produktivitetsökningar som finns genom tidigare rationaliseringar inte kunna realiseras fullt ut. Detta gäller främst de sektorer som huvudsakligen producerar för hemmamarknaden. Den totala produktivitetsutvecklingen blir därför dämpad 1993, ca 1,5%. År 1994 beräknas den förbättras till närmare 2%.

Tabell 9 Arbetsmarknad
Tusental personer (i åldrarna 16-64 år)

	Nivå 1991	Förändring från föregående år			
		1991	1992	1993	1994
<i>Sysselsättning</i>					
Jord- och skogsbruk	143	-6	-6	-6	-4
Industri	939	-62	-82	-30	10
Byggnadsverksamhet	312	-1	-40	-35	-25
Privata tjänster	1624	-14	-31	-32	-5
Kommunal verksamhet	1200	1	-19	-13	-10
Statlig verksamhet	208	5	-2	-5	-5
Totalt	4430	-77	-180	-121	-39
Arbetskraft, totalt	4552	-25	-85	-67	-3
Arbetslösa	122	53	95	54	36
% av arbetskraften	2,7	2,7	4,9	6,2	7,0

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och Finansdepartementet.

6 Löner och konsumentpriser

Prop. 1992/93:50

Bilaga 1

Sverige befinner sig i en desinflationsprocess. Ekonomin anpassas till en lägre löne- och prisökningstakt. Initialt leder detta till höga realräntenivåer som dämpar aktivitetsnivån.

Under 1991 skedde en markant nedväxling i löneökningstakten till följd av det snabbt försämrade arbetsmarknadsläget. Efterfrågan i ekonomin försvagades alltmer och mot den bakgrunden slöts tvååriga stabiliseringsavtal som löper t.o.m. mars 1993. I genomsnitt steg timlönerna med 5,6% under 1991. Under 1992 dämpas löneökningstakten ytterligare och beräknas uppgå till 3,5%.

Lönebildningen påverkas främst av förändringar i arbetsmarknadsläget, vinster, prisförväntningar och produktivitet. Olika politiska beslut påverkar förutsättningarna för avtalsförhandlingarna. Höstens åtgärds paket består bl.a. av en arbetsgivaravgiftssänkning om 4,3% och två slopade semesterdagar vilket reducerar arbetskraftskostnaden. Utrymmet för framtida löneökningar bedöms ändå vara mycket litet. Efterfrågan på arbetskraft är svag, inflationsförväntningarna låga och arbetslösheten fortsätter att stiga från en redan hög nivå. De genomsnittliga löneökningarna torde begränsas till vad som följer av strukturförändringar på arbetsmarknaden. Vissa löneökningar kommer dock att kunna avläsas i statistiken enbart som en följd av sammansättningsförändringar i lönesumman. Den nuvarande avtalskonstruktionen medför ett överhäng på drygt 1/2 procentenhet av lönekostnaderna till 1993. Ytterligare en lönehöjande effekt uppstår om företag tillämpar LIFO-principen vid uppsägningar, dvs. den sist anställda får gå först. Denne har oftast lägre lön och efter avskedandet stiger den genomsnittliga timlönen. Samma effekt uppstår om företag slås ut med en genomsnittligt lägre lönenivå. Timlönerna bedöms sammantaget öka med 2 1/2 procent under både 1993 och 1994. Det innebär en klart lägre löneökningstakt än inom OECD-området, där lönerna inom tillverkningsindustrin förväntas stiga med 4,2% resp. 4,5% under prognosperioden.

Tabell 10 Löner

Årlig procentuell förändring

	1991	1992	1993	1994
Avtal	2,8	2,7		
Löneglidning	2,8	0,8		
Summa	5,6	3,5	2,5	2,5

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Prisstegringarna i konsumentledet, mätt som förändringar i konsumentprisindex (KPI), har avtagit kraftigt under 1992. När de prishöjande effekterna av skattereformens finansiering klingade av föll inflationstakten. Prisutvecklingen dämpades dessutom med 1,3 procentenheter av den partiella mervärdesskattesänkningen vid årets början. I september uppgick inflationen till 2,5%. Den underliggande inflationen

i konsumentledet (nettoprisindex, NPI, som är KPI exklusive indirekta skatter och subventioner) påverkades inte av skattereformseffekter på samma sätt som KPI och har därmed inte fallit lika mycket det senaste året. Under förutsättning att räntenivån normaliseras under hösten förväntas KPI och NPI att öka med 1 1/2 resp. knappt 3 procent under 1992.

Den svaga inhemska efterfrågan väntas medföra låga prisökningar även 1993 och 1994. Desinflationsprocessen beräknas dock inte övergå till en ren deflation, dvs. en situation med fallande priser för ekonomin som helhet. Under prognosperioden kommer stigande importpriser och höjda boendekostnader att vara de poster som främst drar upp KPI.

De nu föreslagna åtgärderna beräknas öka KPI med knappt 2 procentenheter 1993, och med ca 1/2 procentenhet 1994. Då har hänsyn tagits till höjda bensin- och tobaksskatter, oförändrad generell mervärdeskattesats, höjd mervärdeskattesats för livsmedel, resor, hotell och restaurang från 18 till 21 %, extra upptrappning av räntebidragen med 3 miljarder 1994 samt sänkta arbetskraftskostnader. Större delen av lönekostnadssänkningen väntas leda till sänkta priser. Därmed beräknas prisutvecklingen (i KPI) under 1993 stanna på knappt 4 %. Den underliggande prisökningstakten (i NPI) påverkas inte av skatte- och subventionsändringar, men däremot av sänkta arbetskraftskostnader, och går ned till drygt 1 % under nästa år.

Tabell 11 Konsumentpriser
Årlig procentuell förändring

	1991	1992	1993	1994
KPI årsgenomsnitt	9,4	2,1	4,0	2,3
KPI dec. - dec.	8,0	1,5	3,8	2,6
varav:				
Indirekta skatter, bidrag i procentenheter	3,4	-1,3	1,8	0,0
Importpriser	6,8	-2,7	2,3	3,6
Bostäder	9,2	6,2	6,1	3,7
NPI årsgenomsnitt	5,5	4,1	1,5	2,0
NPI dec. - dec.	5,1	2,9	1,2	2,2
OECD, KPI	4,0	3,4	3,4	3,5

Anm.: OECD-länderna är sammanvägda enligt varje lands betydelse som konkurrent till Sverige.

Källor: OECD, Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

År 1994 dämpas den registrerade inflationen när effekterna av skattehöjningarna 1993 faller bort. Boendekostnaderna fortsätter att öka, till stor del beroende på sänkta räntebidrag. Vinstmarginalerna kan förbättras något när den privata konsumtionen åter stiger. Sammantaget beräknas KPI öka med drygt 2 1/2 % under loppet av 1994 och NPI med drygt 2 %.

I dagsläget hävdar sig Sverige väl vid en internationell jämförelse av prisökningstakter. Inom OECD-området beräknas konsumentpriserna stiga med i genomsnitt 3 1/2 % årligen.

7 Hushållens ekonomi och privat konsumtion

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

Under 1990 och 1991 steg hushållens reallt disponibla inkomster sammanlagt med 7,5%. Skattereformens båda steg bidrog till den kraftiga ökningen. Även för 1992 prognosticeras en positiv inkomstutveckling, med 2%, samtidigt som arbetslösheten växer. Inkomstbortfallet till följd av den vikande sysselsättningen kompenseras dock till stor del av ersättning till arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Nedväxlingen av inflationen medför att den reala timlönen har ökat, trots att den nominella löneutvecklingen stannat på ca 3,0%. Även pensionärerna som kollektivt har fått en real inkomstökning i år, genom den avtagande inflationen. Inkomstskatten har sänkts något 1992 genom att skatteskalorna justerats med 1991 års högre inflation.

De nu föreslagna åtgärderna begränsar hushållens realinkomster 1993. Dessa beräknas minska med knappt 3%. Åtgärderna medför såväl sänkta nominella inkomster genom minskade pensioner, bidrag och höjda inkomstskatter, som höjda priser genom skärpt indirekt beskattning. År 1994 sker en återhämtning av realinkomsterna, som beräknas öka med ca 0,5%. Den väntade nedgången i inflationen bidrar till den positiva utvecklingen.

Tabell 12 Hushållssektorns disponibla inkomster, konsumtion och sparande

	Miljarder kr.				Procentuell förändring			
	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994
<i>Löpande priser</i>								
Löner	619,0	623,2	621,5	633,2	3,3	0,7	-0,3	1,9
Inkomstöverföringar från offentlig sektor	319,1	343,5	356,7	374,9	15,1	7,7	3,8	5,1
Övriga inkomster, netto	141,4	154,2	165,7	176,0	18,0	9,0	7,5	6,2
Direkta skatter, avgifter m.m.	285,0	291,0	303,5	318,4	-6,6	2,1	4,3	4,9
Disponibel inkomst	794,4	829,9	840,4	865,8	15,0	4,5	1,3	3,0
Privat konsumtion	779,4	778,2	791,4	811,1	11,5	-0,2	1,7	2,5
<i>1985 års priser</i>								
Disponibel inkomst					4,3	2,0	-2,9	0,5
Privat konsumtion					1,2	-2,5	-2,5	0,0
Sparkvot, nivå i %					1,9	6,2	5,8	6,3

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Hushållens sparkvot har ökat från en bottennivå 1988 på -5% av disponibelinkomsten till knappt 2% 1991. Förklaringen till denna förstärkning av sparandet står bl.a. att finna i en motreaktion på den konsumtionsväg som blev resultatet av kreditmarknadens avreglering. När det uppdämda konsumtionsbehov som fanns före avregleringen stillats, var det naturligt att sparandet åter ökade. Dessutom skedde en anpassning till det nya skattesystemet, vilket fördyrar lån till konsumtion.

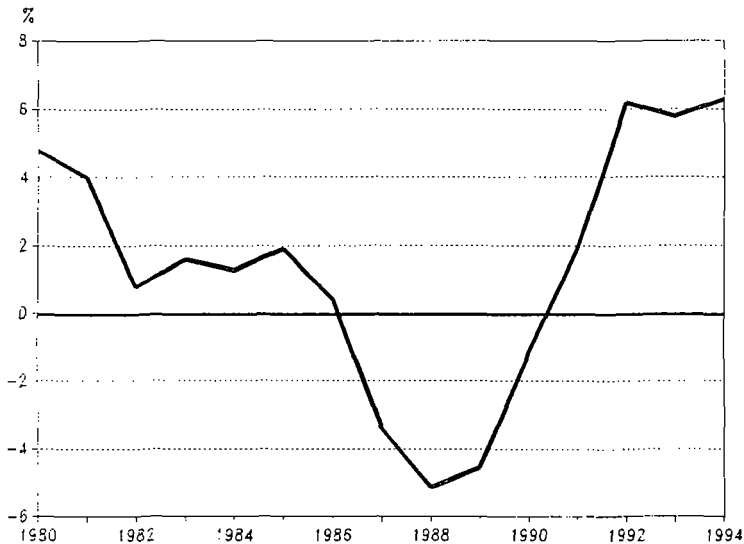
Under 1992 har hushållens incitament att ytterligare öka sitt sparande

blivit ännu mer framträdande. Den hastigt stigande arbetslösheten har ökat osäkerheten om de enskilda hushållens framtida ekonomi. Realräntan har höjts dramatiskt både genom högre nominella räntor och sänkt inflation. Inflationsnedväxlingen, som i sig är positiv, har medfört fallande priser på i stort sett samtliga hushållens tillgångsslag, exempelvis bostäder, aktier och konst. Detta verkar dämpande på konsumtionen, inte minst genom att möjligheterna att belåna tillgångarna begränsas. Dessutom bidrar inte längre inflationen till att minska skuldernas reala värde, som i en höginflationsekonomi. I och med att de nominella räntorna samtidigt stigit, har hushållens behov att amortera ned sina skulder, respektive öka sina räntebärande tillgångar, vuxit.

Enligt nationalräkenskaperna minskade den privata konsumtionen med 1,2% mellan första halvåret i år och i fjol. Nedgången har främst drabbat hushållens inköp av bilar och sällanköpsvaror.¹

Den senaste tidens ränteoro torde ytterligare ha dämpat hushållens konsumtionsvilja och för helåret 1992 beräknas den privata konsumtionen minska med 2,5%. I och med att de disponibla inkomsterna samtidigt väntas öka med 2%, går sparkvoten upp till över 6%. I jämförelse med våra grannländer är dock denna ökning inte extrem. I både Norge och Danmark har sparkvoten utvecklats på ett liknande sätt.

Diagram 2 Hushållens sparkvot
Andel av disponibel inkomst

Källa: Statistiska Centralbyrån och Finansdepartementet.

¹ Värderingen av konsumtionsstatistiken har i år försvärats av att SCB infört en ny mätmetod för detaljhandels omsättning. Med denna metod visar SCB en betydligt kraftigare omsättningsminskning än Handels Utredningsinstitut.

1993 minskar hushållens konsumtionsutrymme genom att de reall disponibla inkomsterna sjunker avsevärt. Motiven att öka sparandet kvarstår. Samtidigt väntas hushållen sträva efter att i någon mån dämpa svängningarna i konsumtionen. Sparkvoten beräknas därför sjunka något, men konsumtionen förutses falla i oförändrad takt, dvs. 2,5%. Prognosen måste dock betraktas som osäker och det finns en risk för att utvecklingen blir ännu svagare. Osäkerheten om den finansiella krisens förlopp och ett eventuellt starkt prisfall på hushållens tillgångar är riskfaktorer som kan försvaga bilden.

Under 1994 stabiliseras arbetsmarknadsläget men arbetslösheten beräknas ligga kvar på en, för svenska förhållanden, hög nivå. Sparkvoten väntas åter stiga något, vilket medför att den privata konsumtionen ligger kvar på 1993 års nivå.

8 Investeringar

Efter en stark expansion under andra hälften av 1980-talet kulminerade investeringarna 1989. Under 1990 vände utvecklingen och en mindre nedgång noterades. Under 1991 accelererade nedgången till drygt 7%. Fallet var koncentrerat till näringslivets investeringar.

För 1992 bedöms investeringsminskningen bli lika stor som 1991, dvs. drygt 7%. Liksom tidigare är det näringslivet som svarar för större delen av fallet. Åren därefter dämpas investeringarna framför allt av ett ras i bostadsinvesteringarna. Däremot förutses aktiviteten inom näringslivet stiga mot slutet av prognosperioden. Investeringarna påverkas kraftigt av desinflationen. Det höga nominella ränteläget och den låga inflationen innebär höga realräntor. Förutom att det leder till en generell efterfrågeåttstramning i ekonomin höjer det också avkastningskraven på investeringarna. Det leder i förlängningen till en prispress på fastigheter och andra förmögenhetsvärden. Det i sin tur innebär sämre möjligheter för hushåll och företag att belåna sina tillgångar för att investera. Dessutom verkar den finansiella oron och kreditförlusterna i banker och andra finansinstitut åttstramande på utbudet av krediter. Sammantaget beräknas investeringarna minska med ca 8,5 % respektive 2,5 % 1993 och 1994.

Fallet i *industrins* investeringar beräknas stanna vid 8 % 1992. Det är ändå en något mer negativ utveckling än vad som framkommer av SCB:s investeringsenkät. Den senaste tidens ränteoro torde innebära att risken för en svagare utveckling ökat betydligt. Den förutsedda produktions- och vinstökningen inom industrin bedöms få relativt svag uppdragande effekt på investeringarna 1993. Incitamenten att utöka produktionskapaciteten hålls tillbaka av det låga kapacitetsutnyttjandet, den sjunkande inhemska efterfrågan samt den svaga internationella utvecklingen. Däremot är förutsättningarna gynnsammare för en mer markant ökning i takt med stigande produktion under 1994.

Affärsverkens investeringar beräknas stiga både i år och nästa år, bl.a. beroende på betydande infrastruktursatsningar. Även offentliga myndigheters investeringar stiger till följd av sådana satsningar. Sammantaget beräknas de hittills beslutade projekten innebära att de totala bruttoinvesteringarnas nivå blir ca 2 procentenheter högre 1993 än vad som annars skulle ha varit fallet.

Inom *övrigt näringsliv*, exklusive affärsverken, förutses ett fortsatt starkt fall i år. Försvagningen av den inhemska efterfrågan slår extra hårt mot denna sektor eftersom andelen exportföretag är liten. Till detta kommer att utbudet av lediga kontorslokaler är stort efter byggboomen i slutet av 1980-talet, vilket innebär en mycket svag utveckling av byggandet av kontorsfastigheter. Verkningarna av den finansiella oron, fastighetskrisen och den svaga privata konsumtionen gör att det kraftiga investeringsfallet beräknas fortgå framförallt inom bank- och försäkringsområdet samt inom handeln. Sammantaget sker således en ytterligare nedgång av investeringarna i denna sektor 1993. Under 1994 däremot förutses en vändning uppåt i samband med att industriproduktionen åter tar fart och fallet i privat konsumtion upphör.

En stark igångsättning av både nybyggnad och ombyggnad av bostäder under första halvåret i år bromsar fallet i de totala *bostadsinvesteringarna*. Att påbörjandet var högt beror på övergångsregler i samband med sänkningen av investeringsbidraget från den 1 januari 1992. För nybyggandet förutses en stark nedgång under andra halvåret i år som sedan fortsätter under hela prognosperioden. Höjda relativpriser på boende och byggande till följd av minskade subventioner och höga räntor, det stramare kreditläget samt fallande sysselsättning och försämrad hushållsekonomi medverkar till efterfrågefallet. Den nu föreslagna åtgärden att värdet av ränteavdraget kvarstår på oförändrad nivå medverkar till att lindra efterfrågeraset på bostäder. Ytterligare minskade subventioner fr.o.m. 1994 verkar däremot i kontraktiv riktning. I år beräknas igångsättningen av nya bostäder uppgå till 43 000 lägenheter, nästa år faller antalet till ca 25 000 för att därefter minska något tusental ytterligare. Förutom effekten av investeringsbidragssänkningen tillkommer för ombyggnader att mindre förmånliga regler infördes 1992. Det ledde till en stark ökning av låneansökningarna i slutet av 1991. Det är dessa som faller ut och orsakar investeringsuppgången i år. Ett fall förutses fr.o.m. 1993 när effekten av denna boom klingat ut. Antalet projekt beräknas även kommande år vara högt men omfattningen av varje projekt är enligt låneansökningarna betydligt mindre än tidigare varför också investeringsvolymen avtar.

Aktiviteten inom *byggnadsverksamheten* började visa tecken till avmattning under 1990 och 1991. Byggnadsinvesteringarna började falla andra halvåret 1990. Nedgången fortsatte 1991 till följd av neddragningarna inom näringslivet. Även i år är det främst näringslivet som svarar för minskningen. Bostadsinvesteringarna förutses svara för en allt större del av fallet medan näringslivets investeringar vänder uppåt under den senare delen av prognosperioden. Uppdragande under perioden verkar infrastruktursatsningarna som ökar aktiviteten inom statliga affärsverk och myndigheter. Dessutom kan fallet i ombyggnadsverksamheten sannolikt ge upphov till en substitutionseffekt så att volymen av reparationer stiger i omfattning 1993 och 1994 och därmed verkar dämpande på nedgången i byggnadsverksamheten. Den totala byggnadsverksamheten beräknas falla med ca 20% mellan 1990 och 1994.

Tabell 13 Bruttoinvesteringar efter näringsgren

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

	Miljarder kr.	Årlig procentuell volymförändring			
		1991	1992	1993	1994
Näringslivet	148,1	-14,5	-11,6	-0,7	4,7
Industri	43,2	-16,4	-8,0	2,5	10,0
Statliga affärsverk	19,7	-1,7	2,0	10,0	6,0
Övrigt näringsliv	85,2	-16,3	-17,0	-6,0	0,9
Bostäder	88,7	4,1	-3,6	-34,1	-29,0
Nybyggnad	66,3	5,2	-15,0	-40,0	-32,0
Ombyggnad	22,4	1,6	25,0	-24,0	-25,0
Offentliga myndigheter	33,5	11,8	5,0	2,8	0,0
Totalt	270,3	-7,3	-7,2	-8,6	-2,3
Maskiner	103,3	-12,3	-12,0	0,5	4,8
Bygg och anläggning	166,2	-2,5	-3,2	-15,9	-9,1

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Lagerminskningarna i den svenska ekonomin var mycket omfattande under 1991. Totalt sett minskades lagren med ca 21 miljarder kr. (1985 års priser). Fallande produktion, höga realräntor samt pessimistiska framtidsförväntningar låg bakom dessa kraftfulla lagerneddragningar. Det mycket svaga efterfrågeläget innebar dock att industrins alltför stora lager av färdigvaror inte kunde börja avvecklas.

Eftersom de grundläggande motiven för neddragningarna kvarstår väntas ytterligare lagertrimningar under prognosperioden. Minskningarna väntas dock ske i avtagande takt varför lagren ger ett betydande positivt bidrag till BNP-tillväxten. Under åren 1992 till 1994 uppgår detta bidrag till i genomsnitt 0,5 procentenheter årligen. De stora färdigvarulagren i industrin har från och med i år börjat avta och denna avveckling väntas fortsätta även nästa år.

Analysen av lagercykeln kompliceras av att nationalräkenskaperna valt att till de egentliga lagerminskningarna också lägga neddragande korrektionsposter i detaljhandelns lager. På så sätt justerar man ned ekonomins användningssida och därmed det officiella BNP-måttet. Anledningen till detta förfarande är de stora svårigheterna med avstämningen mellan försörjningsbalansens användnings- och produktionssida. Korrektionsposten förekommer såväl andra halvåret 1991 (3,5 miljarder kr) som första halvåret 1992 (3,0 miljarder kr). I prognosen betraktas inte dessa korrektionsposter som några egentliga lagerneddragningar. Det är då rimligt att göra ett tekniskt antagande om att motsvarande poster förekommer även kommande år. På så sätt påverkas inte BNP-tillväxten i ekonomin under prognosperioden.

9 Offentlig sektor

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

Den offentliga sektorns finansiella sparande minskade med 74 miljarder kr. mellan 1990 och 1991 till ett underskott motsvarande 1,5% av BNP. Försämringen av de offentliga finanserna fortsätter i år och underskottet beräknas uppgå till ca 112 miljarder kr. eller knappt 8% av BNP. Utskiftning av de förutvarande löntagarfondernas tillgångar till riskbolag sänker sparandet med 5 miljarder kr. De nu föreslagna åtgärderna, tillsammans med en viss uppgång i ekonomin 1994, bidrar till att nedgången av det offentliga sparandet bromsas upp. Underskottet beräknas stanna vid motsvarande ca 10% av BNP 1994.

Skattekvoten (skatteinkomsterna som andel av BNP) stiger 1993 efter en nedgång i år. Utgiftskvoten dras upp, dels av ökade utgifter för arbetsmarknadspolitiken och arbetslösheten, dels av den svaga BNP-utvecklingen, både reallt och nominellt. Den nominella BNP-nivån (nämnaren i kvotberäkningen) påverkar inte skattekvoten på samma sätt som utgiftskvoten, eftersom skatteinkomsterna är i stort sett proportionella mot BNP. En stor del av utgifterna förutom kostnaderna för arbetslösheten, t.ex. pensioner och räntor, är på kort sikt oberoende av BNP-utvecklingen.

Tabell 14 Den offentliga sektorns inkomster och utgifter
Löpande priser

	Miljarder kr.				Procentuell förändring			
	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994
Inkomster	897,1	877,9	882,4	908,8	1,3	-2,1	0,5	3,0
Skatter	541,6	521,9	535,4	557,3	-3,3	-3,6	2,6	4,1
Socialförsäkringsavgifter	216,3	204,2	196,6	199,6	8,8	-5,6	-3,7	1,5
Övriga inkomster	139,2	151,8	150,4	152,3	9,7	9,0	-0,9	1,3
Utgifter	918,3	989,5	1020,3	1056,1	10,3	7,8	3,1	3,5
Transfereringar till hushåll	319,1	343,5	356,7	374,9	15,1	7,7	3,8	5,1
Subventioner m.m.	94,9	115,4	108,9	101,9	16,6	21,6	-5,6	-6,4
Ränteutgifter	85,9	97,1	120,0	137,1	14,1	12,9	23,6	14,3
Konsumtion	382,0	390,7	392,3	398,8	4,2	2,3	0,4	1,6
Investeringar ¹	36,4	42,8	42,4	43,3	12,8	17,6	-1,0	2,2
Finansiellt sparande	-21,2	-111,6	-137,9	-147,3				
<i>Procent av BNP</i>								
Skatter och avgifter	53,0	50,8	51,5	52,1				
Utgifter	64,2	69,2	71,8	72,7				
Finansiellt sparande	-1,5	-7,8	-9,7	-10,1				

Anm: I investeringar ingår investeringar i personalbostäder, lagerinvesteringar samt nettot av köp och försäljning av fastigheter och mark.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån, Riksrevisionsverket och Finansdepartementet.

Den kraftiga försvagningen av den offentliga sektorns finanser sedan 1991 beror huvudsakligen på den ekonomiska recessionen. Skatteinkomsterna minskar reallt samtidigt som kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken och ersättning till de arbetslösa stiger. Därtill kommer att underskotten medför att ränteutgifterna växer kraftigt. Inte förrän 1994, när

BNP börjar öka igen, stiger skatteinkomsterna reallt. Samtidigt stabiliseras arbetsmarknaden, vilket medför att den reala utgiftsökningen begränsas.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

Den offentliga konsumtionen beräknas i volym vara i stort sett oförändrad under prognosperioden trots ökade kostnader för arbetsmarknadspolitiska insatser. Den statliga konsumtionen beräknas öka med ca 0,5% i år för att sedan minska med ca 0,5% per år 1993 och 1994. Sysselsättningen inom den kommunala sektorn har minskat under 1992. Arbetsmarknadspolitiska satsningar m.m. medför dock att den totala kommunala konsumtionen beräknas vara i stort sett oförändrad under 1992 och 1993. För 1994 väntas en minskning med 0,5%.

Tabell 15 Real förändring av den offentliga sektorns inkomster och utgifter

	Miljarder kr. 1991	Procentuell förändring 1985 års priser			
		1991	1992	1993	1994
Inkomster	897,1	-7,4	-4,2	-3,4	0,7
Utgifter	918,3	3,7	5,1	0,9	1,2
Transfereringar till hushåll	319,1	5,2	5,5	-0,2	2,7
därav pensioner	173,4	3,0	5,6	-2,2	3,0
sjukförsäkring m.m.	61,0	-7,6	-23,1	-11,7	-3,0
arbetslöshetsbidrag m.m.	21,8	78,3	83,3	25,2	9,2
övrigt	62,9	11,0	6,0	-1,6	0,7
Subventioner m.m.	94,9	6,5	19,1	-9,2	-8,5
Räntor	85,9	4,2	10,6	18,8	11,7
Konsumtion	382,0	1,0	0,1	0,2	-0,5
Investeringar	36,4	11,8	5,0	2,8	0,0

Anm.: Inkomsterna och transfereringarna är deflaterade med konsumentprisindex.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

10 Kapitalmarknaden

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

Under de senaste månaderna har händelseutvecklingen i Sverige dominerats av de höga räntor som försvaret av den fasta växelkursen krävt i samband med valutaoran i övriga Europa.

Efter den danska folkomröstningen i juni har osäkerheten ökat om den ekonomiska och monetära unionens (EMU) förverkligande. Osäkerheten tilltog inför den franska folkomröstningen i september. Oron inom växelkursmekanismen (ERM) förstärktes av att D-marken apprecierades mot dollarn efter den tyska diskontohöjningen under sommaren samtidigt som räntemarginalerna inom EG vidgades. Sverige påverkades i hög grad av den internationella utvecklingen. Därutöver bidrog inhemska faktorer till att skapa oro bl.a. i form av signaler om en betydande ökning av budgetunderskottet och ökade tvivel beträffande regeringens möjligheter att få majoritet i riksdagen för nödvändiga nedskärningar av utgifterna. Räntedifferensen var därmed otillräcklig för att ge balanserade valutaflöden. Från slutet av juli och fram t.o.m. augusti höjde Riksbanken marginalräntan vid tre tillfällen med sammanlagt 4,5 procentenheter till 16%. Oron för att en konsistent ekonomisk politik inte skulle kunna föras avspeglades bl.a. i att räntan på obligationer med fem års löptid steg från ca 10% under våren till uppemot 12% i början av september.

I början av september lämnade Finland den ensidiga ecu-kopplingen och lät marken flyta fritt, vilket utlöste en kraftig oro på den svenska valutamarknaden. Samtidigt ökade spänningarna inom ERM och den italienska liren utsattes för en kraftig press. I Sverige höjde Riksbanken marginalräntan först till 24% och sedan till 75% för att vända utflödena och säkerställa förtroendet för den fasta växelkursen.

Valutaoran i Europa fortsatte och en växelkursjustering inom ERM genomfördes. De spänningar som byggts upp till följd av olikheter mellan den förda ekonomiska politiken och konjunktursituationen i medlemsländerna, synliga bl.a. i de tyska räntehöjningarna i spåren av den tyska återföreningen, gick inte längre att bemästra. Växelkursjusteringen och den samtidiga tyska räntesänkningen räckte inte för att minska osäkerheten inom ERM. Pressen på de övriga valutorna ökade igen och i mitten av september lämnade pundet och liren ERM, med kraftiga deprecieringar som följd, samtidigt som pesetan devalverades. I spåren följde spekulationer även mot andra valutor och hela det monetära valutasamarbetet (EMS) sattes ifråga.

I Sverige förorsakade händelseutvecklingen i Europa en förnyad oro huruvida kronans fasta växelkurs skulle kunna bibehållas. Omfattande valutautflöden registrerades och Riksbanken tvingades höja marginalräntan i två steg till hela 500% för att försvara kronan. Marknadsräntorna steg betydligt och som högst noterades räntan på sexmånaders statskuldväxlar till 30%. För att stärka valutareserven och därmed trovärdigheten för kronan har Riksgäldskontoret och Riksbanken lånat upp utländsk valuta. Totalt har lån i utländsk valuta för ett motvärde av 120 miljarder kronor tillförts reserven. Ytterligare 110 miljarder håller på att lånas upp.

De höga räntenivåerna till trots, var kronans trovärdighet svag. Först i och med de två krispaketen som regeringen och socialdemokraterna gemensamt lade fram kunde devalveringsförväntningarna brytas. Krispaketen i kombination med en lugnare utveckling inom EMS, bl.a efter ett framgångsrikt försvar av den franska francen, stärkte kronan och möjliggjorde en successiv nedgång av marginalräntan till 13,5% den 21 oktober.

Lågkonjunkturen i kombination med höga realräntor har ökat kreditinstitutens sårbarhet ytterligare under de senaste månaderna. Försämrad lönsamhet i näringslivet och ökad arbetslöshet minskar låntagarnas betalningsförmåga. Priserna fortsätter att falla på olika tillgångsmarknader såsom för aktier, kommersiella fastigheter och på senare tid även bostäder, vilket urholkar säkerheternas värde. En allt större andel av kreditinstitutens lånestock blir nödlidande i så måtto att de inte genererar avtalsenlig ränta samtidigt som reserveringen för befarade kreditförluster fortsätter att öka. Under 1991 uppgick de samlade kreditförlusterna till 48 miljarder kronor och beräknas i år bli av minst samma storleksordning. Den ökade omfattningen av de "dåliga" lånen minskar bankernas ränteintäkter, vilket inte till fullo kan kompenseras genom vidgade räntemarginaler och lägre kostnader. Förlusterna för banksektorn i sin helhet, som ifjol uppgick till ca 13 miljarder kronor ökar därmed, även om bilden alltså är splittrad mellan bankerna.

Staten har tidigare medverkat till kapitaltillskott i Nordbanken och i Första Sparbanken för att säkerställa en tillfredställande kapitalbas. Under september framkom att Gota AB, med dess dotterbolag Gota Bank, skulle tvingas redovisa en förlust under det andra tertialet i en sådan omfattning att koncernen inte längre skulle klara av det lagstadgade kapitaltäckningskravet på 8% senast vid årsskiftet och t.o.m. riskera att hamna på obestånd i början på nästa år. Staten valde i det läget att garantera Gota Banks samtliga förpliktelser.

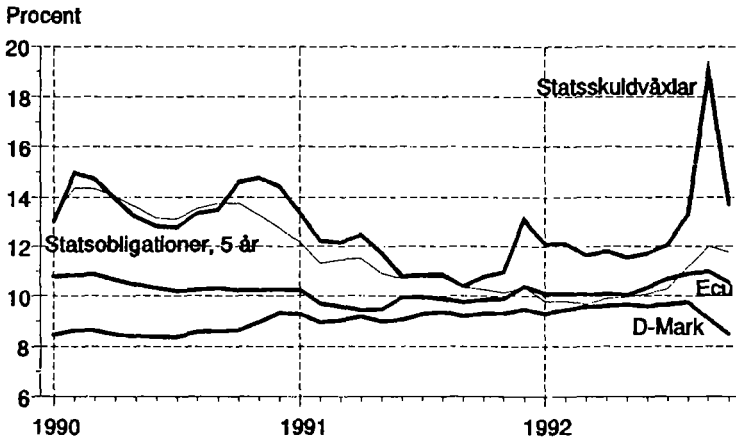
I samband med räntechocken i mitten av september ökade oron även för mellanhandsinstitutens ställning. Detta tog sig uttryck i att certifikatmarknaden under vissa dagar slutade fungera samtidigt som ränteskillnaden mellan bostads- och statsobligationer steg kraftigt. För bostadsinstitutet resulterade detta i kraftigt ökade finansieringskostnader som bara delvis kunde övervältras på låntagarna. Situationen hade på en tämligen begränsad tid kunnat leda till en akut likviditetskris i takt med att obligationer och certifikat hade förfallit. Det uppkomna läget hotade allvarligt betalningssystemets funktionssätt. Det rådde under nästan två veckor utlåningsstopp. I slutet av september aviserade regeringen därför åtgärder för att skapa beredskap för att trygga verksamheten i de svenska bankerna och deras dotterbolag liksom andra kreditinstitut med statlig anknytning. Åtgärderna innebär att dessa företags förpliktelser kommer att infrias. De aviserade åtgärderna dämpade oron och handeln med bostadsinstitutens värdepapper kunde successivt normaliseras.

Den svenska penningpolitiken är inriktad på att hålla en fast växelkurs mot ecun. För att generera tillräckligt balanserade valutaflöden behövs en viss räntemarginal mot utlandet. Det bör finnas utrymme för att

ytterligare få ner räntedifferensen gentemot omvärlden. Lägre räntor är en förutsättning för att kreditinstitutens lönsamhet skall kunna återställas.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

Diagram 3 Ränteutvecklingen 1990-1992, 6 mån

Anm.: Avser månadsgenomsnitt. Sista notering avser 15 oktober 1992.

Innehåll

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

1	Sammanfattning	2
2	Internationell utveckling	7
3	Utrikeshandel	10
4	Industrin	13
5	Arbetsmarknad	15
6	Löner och konsumentpriser	17
7	Hushållens ekonomi och privat konsumtion	19
8	Investeringar	22
9	Offentlig sektor	25
10	Kapitalmarknaden	27

Tabell- och diagramförteckning

Prop. 1992/93:50
Bilaga 1

Tabeller

Tabell 1	Försörjningstabell	4
Tabell 2	Nyckeltal	5
Tabell 3	Sparande	6
Tabell 4	Internationella förutsättningar	7
Tabell 5	Världsmarknadstillväxt, relativpris, marknadsandel och export av bearbetade varor	10
Tabell 6	Export och import av varor	11
Tabell 7	Bytesbalans	12
Tabell 8	Nyckeltal för industrin	13
Tabell 9	Arbetsmarknad	16
Tabell 10	Löner	17
Tabell 11	Konsumentpriser	18
Tabell 12	Hushållssektorns disponibla inkomster, konsumtion och sparande	19
Tabell 13	Bruttoinvesteringar efter näringsgren	24
Tabell 14	Den offentliga sektorns inkomster och utgifter	25
Tabell 15	Real förändring av den offentliga sektorns inkomster och utgifter	26

Diagram

Diagram 1	Industrins arbetskostnad per producerad enhet i Sverige och 14 OECD-länder 1985-1984	14
Diagram 2	Hushållens sparkvot	20
Diagram 3	Ränteutvecklingen 1990-1992	29

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1992

Föredragande: statsrådet Björck

Anmälan till proposition om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin

1 Föreslagna åtgärder

Nedläggning av Västgöta flygflottilj (F 6), m.m.

Överbefälhavaren har regeringens uppdrag att år 1995 lämna förslag om en ändrad grundorganisation för flygvapnet. Inriktningen är att flygvapnet bör omfatta färre men samtidigt större flottiljer än idag.

Den långsiktiga inriktningen av flygstridskrafterna är ett flygvapen bestående av 16 divisioner. Det är enligt min mening viktigt att denna inriktning kvarstår så att det säkerställs att Sverige även framdeles har effektiva flygstridskrafter, särskilt avseende luftförsvarsförmågan.

För att möjliggöra besparingar bör en minskning av antalet flottiljer kunna göras redan nu. Den flottilj som sålunda bör kunna avvecklas är enligt min mening Västgöta flygflottilj (F 6) i Karlsborg. Avvecklingen bör ske med början den 1 juli 1993. Den bör vara genomförd senast den 30 juni 1995. Flygverksamheten bör minska successivt och upphöra helt senast den 30 juni 1994. Det kommer an på myndigheterna att överväga behovet av att utnyttja bansystemet m.m. vid F 6 som krigsbas.

Efter det att Överbefälhavaren har redovisat sitt uppdrag år 1995 bör beslut om en ytterligare minskning av antalet flottiljer kunna fattas.

Förändrade värnpliktsförmåner

Jag anser att besparingar bör kunna göras när det gäller de värnpliktigas förmåner. Den årliga uppräknings av kontantförmånerna bör inte ske under år 1993.

Utöver denna åtgärd bör ändringar göras i de värnpliktigas reseförmåner. Jag anser att kostnaderna för de fria hemresorna bör reduceras och att de värnpliktiga i princip skall ha rätt till en resa var fjortonde dag. De lokala förhållandena får styra hur man genomför denna besparing. Exempelvis kan detta genomföras så att meningsfylld utbildning sker under mellanliggande veckoslut och att den sammanhängande ledigheten vid hemresa utökas till fyra dygn. Denna åtgärd bör träda i kraft redan den 1 januari 1993.

Inom den civila delen av totalförsvaret beräknas ett årligt sparbelopp på 100 miljoner kronor. Detta innebär att den i 1992 års totalförvarsbeslut fastställda civila ekonomiska ramen för totalförsvarets civila del minskas från 2079,8 miljoner kronor till 1979,8 miljoner kronor. Besparingarna bedöms förnärvarande bl.a. kunna göras inom funktionerna Ledning och samordning samt Befolkningsskydd och räddningstjänst.

Övrigt

Jag avser att återkomma till riksdagen i samband med budgetpropositionen 1993 med närmare redovisning av förslagets innebörd för budgetåret 1993/94. I krisuppgörelsen anges besparingarna på försvaret till 1,2 miljarder kronor per år vid fullt genomslag. Det kan emellertid ifrågasättas om de föreslagna åtgärderna uppnår det angivna besparingsbeloppet. Jag kommer att inventera möjliga ytterligare åtgärder som kan vidtas för att uppnå besparingsmålet inom den period som försvarsbeslut omfattar. Förslag om sådana åtgärder kommer att redovisas i budgetpropositionen 1993 för beslut under vårriksdagen.

2 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna förslaget att lägga ned Västgöta flygflottilj (F 6),
2. godkänna den föreslagna ändrade inriktningen av systemet för de värnpliktigas förmåner,
3. godkänna den föreslagna inriktningen av besparingar inom den civila delen av totalförsvaret.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1992

Föredragande: statsrådet B. Westerberg såvitt avser punkt 1 och statsrådet Könberg såvitt avser punkt 2.

Anmälan till proposition om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin

1 De allmänna barnbidragen

Mitt förslag: De beslut som tidigare fattats att höja det allmänna barnbidraget och det förlängda barnbidraget upphävs.

Skälen för mitt förslag: Efter förslag av regeringen i 1991 års budgetproposition beslutade riksdagen att det allmänna barnbidraget och det förlängda barnbidraget skulle höjas från 9 000 kronor till 10 020 kronor per barn och år fr.o.m. den 1 januari 1992 (prop. 1990/91:100 bil. 7, bet. 1990/91:SoU12, rskr. 1990/91:211).

Efter förslag i propositionen om inriktningen av den ekonomiska politiken beslutade riksdagen den 19 december 1991 att den beslutade höjningen skulle flyttas fram till den 1 januari 1993 (prop. 1991/92:38, bet. 1991/92:FiU10, rskr. 1991/92:108).

Chefen för Finansdepartementet har inledningsvis redogjort för den ekonomiska situationen och vilka åtgärder som bör vidtas med anledning härav. Det statsfinansiella läget gör det bl.a. nödvändigt att upphäva tidigare beslut om höjningar av det allmänna barnbidraget och det förlängda barnbidraget.

Mitt förslag: Arbetsgivaravgifterna sänks med 4,30 procentenheter. Detta sker genom att utbildningsavgiften, f.n. på 0,31 procent, och barnomsorgsavgiften på 2,20 procent tas bort samt att folkpensionsavgiften sänks med 1,62 procentenheter till 5,83 procent av avgiftsunderlaget och arbetarskyddsavgiften sänks med 0,17 procentenheter. Egenavgifterna sänks lika mycket genom att barnomsorgsavgiften på 2,20 procent tas bort, att folkpensionsavgiften sänks med 1,62 procentenheter till 5,83 procent och att sjukförsäkringsavgiften - för den vars sjukförsäkring gäller utan karenstid - sänks med 0,48 procentenheter till 9,12 procent av avgiftsunderlaget.

I enlighet med riksdagens tidigare principbeslut slopas den del av arbetarskyddsavgiften som avser bidrag till företagshälsovården och görs en motsvarande höjning av arbetsskadeavgiften vad gäller såväl arbetsgivaravgifterna som egenavgifterna. Arbetsmarknadsavgiften behålls på nuvarande nivå 2,12 procent av avgiftsunderlaget.

Skälen för mitt förslag: Enligt socialavgiftslagen uppgår arbetsgivaravgifterna till 34,83 procent av avgiftsunderlaget och egenavgifterna till 33,85 procent av avgiftsunderlaget. Såväl arbetsgivare som egenföretagare erlägger sjukförsäkringsavgift, folkpensionsavgift, tilläggs-pensionsavgift, delpensionsavgift, barnomsorgsavgift, arbetsskadeavgift och arbetarskyddsavgift. Arbetsgivaravgifterna omfattar dessutom arbetsmarknadsavgift, utbildningsavgift och lönegarantiavgift. Arbetsmarknadsavgiften och utbildningsavgiften uppgår efter lagändring den 1 juli 1992 (SFS 1991:1236) till 2,04 resp. 0,39 procent men enligt övergångsbestämmelserna skall avgifterna under det statliga budgetåret 1992/93 utgöra 2,12 resp. 0,31 procent och budgetåret 1993/94 utgöra 2,08 resp. 0,35 procent.

I enlighet med vad chefen för Finansdepartementet tidigare anfört bör arbetsgivaravgifterna sänkas med 4,30 procentenheter. Enligt min mening är det lämpligast att detta sker genom att barnomsorgsavgiften som nu utgör 2,20 procent av avgiftsunderlaget helt upphör, att utbildningsavgiften som för innevarande budgetår utgör 0,31 procent helt upphör, att folkpensionsavgiften sänks med 1,62 procentenheter från nuvarande 7,45 procent till 5,83 procent av avgiftsunderlaget samt att arbetarskyddsavgiften sänks med 0,17 procentenheter.

Även egenavgifterna bör sänkas i samma omfattning. Också här tas barnomsorgsavgiften bort och folkpensionsavgiften sänks med 1,62 procentenheter till 5,83 procent. Sjukförsäkringsavgiften - för den vars sjukpenningförsäkring gäller utan karenstid - sänks med 0,48 procentenheter till 9,12 procent av avgiftsunderlaget. För den som är sjukpenningförsäkrad med 3 eller 30 dagars karenstid fastställs sjuk-

försäkringsavgiften av Riksförsäkringsverket med hänsyn till den inverkan karenstiden bedöms få på försäkringens utgifter. Avgifterna har för år 1992 fastställts till 7,30 procent vid 3 dagars karenstid och 5,80 procent vid 30 dagars karenstid. På inkomster över 7,5 gånger basbeloppet utgör avgiften 9,60 procent även om försäkringen gäller med karenstid. Riksförsäkringsverket skall fastställa procentsatser för år 1993 med utgångspunkt i den nya avgiftsnivå som skall gälla för sjukförsäkring utan karenstid.

Med anledning av de förändringar som enligt övergångsbestämmelserna skall ske av såväl utbildningsavgiften som arbetsmarknadsavgiften bör arbetsmarknadsavgiften behållas på nuvarande nivå, 2,12 procent av avgiftsunderlaget.

Beträffande de avgifter som inte avser socialförsäkringen har jag samrått med berörda statsråd.

Förslagen om hur regleringen av de kommunalekonomiska effekterna bör ske avses föreläggas riksdagen senare i höst.

Mitt förslag föranleder ändringar i lagen (1981:691) om socialavgifter och lagen (1990:912) om nedsättning av socialavgifter.

Jag lägger samtidigt fram förslag till ändringar i dessa lagar med anledning av riksdagens beslut att statsbidraget till företagshälsovården avvecklas den 1 januari 1993 (prop. 1991/92:100 bil. 11, bet. 1991/92:AU12, rskr. 1991/92:251). Riksdagen har samtidigt godkänt att arbetarskyddsavgiften sänks med 0,18 procentenheter, dvs. den del som avser bidrag till företagshälsovården, och att arbetsskadeavgiften höjs med motsvarande belopp. I mitt förslag har jag också beaktat att, såvitt avser egenavgifterna, hela arbetarskyddsavgiften - 0,20 procent av avgiftsunderlaget - används som bidrag till företagshälsovården. Jag föreslår därför att avgiften i denna del helt slopas och att motsvarande utrymme används för höjning av egenavgiften i form av arbetsskadeavgift. Till följd av den sänkning av arbetarskyddsavgiften med 0,17 procentenheter som jag nyss föreslagit kommer arbetarskyddsavgiften att helt slopas även för arbetsgivare.

3 Upprättade lagförslag

Inom Socialdepartementet har upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1992:383) om ändring i lagen (1991:486) om ändring i lagen (1991:233) om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

2. lag om ändring i lagen (1992:384) om ändring i lagen (1991:1940) om ändring i lagen (1991:486) om ändring i lagen (1991:233) om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

3. lag om upphävande av lagen (1991:234) om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,

4. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,

5. lag om ändring i lagen (1990:912) om nedsättning av socialavgifter.

Lagförslag 4 avser frågor som faller inom Lagrådets granskningsområde. Ändringarna är dock av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Lagförslag 5 har upprättats i samråd med chefen för Arbetsmarknadsdepartementet.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3.1*.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad som nu har anförts hemställer vi att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1992:383) om ändring i lagen (1991:486) om ändring i lagen (1991:233) om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

2. lag om ändring i lagen ((1992:384) om ändring i lagen (1991:1940) om ändring i lagen (1991:486) om ändring i lagen (1991:233) om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

3. lag om upphävande av lagen (1991:234) om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,

4. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,

5. lag om ändring i lagen (1990:912) om nedsättning av socialavgifter.

Lag om ändring i lagen (1992:383) om ändring i lagen (1991:486) om ändring i lagen (1991:233) om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹ i paragrafens lydelse enligt lagen (1992:383) om ändring i lagen (1991:486) om ändring i lagen (1991:233) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 10 020 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 9 000 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Ett barn som lämnar Sverige skall fortfarande anses vara bosatt här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst sex månader. Medföljande barn till den som av en statlig arbetsgivare sänds till ett annat land för arbete för arbetsgivarens räkning, skall under utsändningstiden anses bosatta i Sverige. Medföljande barn till en person, som i annat fall är anställd i utlandet av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund, ett organ som är knutet till ett sådant samfund eller en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet, skall fortfarande anses bosatta här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst tre år.

¹ Lagen omtryckt 1973:449.

2 Förslag till

Prop. 1992/93:50
Bilaga 3.1

Lag om ändring i lagen (1992:384) om ändring i lagen (1991:1940) om ändring i lagen (1991:486) om ändring i lagen (1991:233) om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1992:384) om ändring i lagen (1991:1940) om ändring i lagen (1991:486) om ändring i lagen (1991:233) om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 1 § första stycket den 1 januari 1993, 1 § andra stycket första meningen den 1 januari 1992, 1 § andra stycket andra meningen den 1 juli 1992 och i övrigt den 1 juli 1991.

2. Äldre föreskrifter i 1 § första stycket gäller fortfarande i fråga om bidrag som avser tid före den 1 januari 1993. Äldre föreskrifter i 1 § andra stycket första meningen gäller fortfarande i fråga om bidrag som avser tid före den 1 januari 1992. Den nya föreskriften i 1 § andra stycket andra meningen gäller inte allmänt barnbidrag som avser tid före den 1 juli 1992. Äldre föreskrifter i 1 § tredje stycket om var barnet skall anses vara bosatt gäller fortfarande för barn som lämnat Sverige före den 1 juli 1991.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 1 § första stycket den 1 januari 1993, 1 § andra stycket första meningen den 1 januari 1992, 1 § andra stycket andra meningen den 1 juli 1992 och i övrigt den 1 juli 1991.

2. Äldre föreskrifter i 1 § andra stycket första meningen gäller fortfarande i fråga om bidrag som avser tid före den 1 januari 1992. Den nya föreskriften i 1 § andra stycket andra meningen gäller inte allmänt barnbidrag som avser tid före den 1 juli 1992. Äldre föreskrifter i 1 § tredje stycket om var barnet skall anses vara bosatt gäller fortfarande för barn som lämnat Sverige före den 1 juli 1991.

¹ Lagen omtryckt 1973:449.

3 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1991:234) om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag

Härigenom föreskrivs att lagen (1991:234) om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag inte skall träda i kraft.

Lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1981:691) om socialavgifter¹ dels att 4 kap. 5, 8 och 9 §§ samt punkterna 3 och 4 av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1991:1236) om ändring i nämnda lag skall upphöra att gälla,

dels att 2 kap. 1 § samt 3 kap. 1 och 4 §§ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

1 §²

En arbetsgivare skall på det avgiftsunderlag som anges i 3 - 5 §§ för varje år betala

1. sjukförsäkringsavgift med 7,80 procent,

2. folkpensionsavgift med 7,45 procent,

3. tilläggsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag,

4. delpensionsavgift med 0,20 procent,

5. barnomsorgsavgift med 2,20 procent,

6. arbetsmarknadsavgift med 1,20 procent,

7. arbetsmarknadsavgift med 2,04 procent,

8. arbetarskyddsavgift med 0,35 procent,

9. utbildningsavgift med 0,39 procent samt

10. lönegarantiavgift med 0,20 procent.

Arbetsgivare som avses i 1 kap. 2 § andra stycket skall dock beträffande ersättning som avses i 11 kap. 2 § första stycket m och femte stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring betala endast tilläggsavgift.

Staten betalar inte arbetsmarknadsavgift.

En arbetsgivare skall på det avgiftsunderlag som anges i 3 - 5 §§ för varje år betala

1. sjukförsäkringsavgift med 7,80 procent,

2. folkpensionsavgift med 5,83 procent,

3. tilläggsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag,

4. delpensionsavgift med 0,20 procent,

5. arbetsmarknadsavgift med 1,38 procent,

6. arbetsmarknadsavgift med 2,12 procent,

7. lönegarantiavgift med 0,20 procent.

3 kap.

1 §³

En försäkrad som avses i 1 kap. 2 § skall på det avgiftsunderlag som anges i 3 - 5 §§ för varje år betala

1. sjukförsäkringsavgift med 9,60 procent,
2. folkpensionsavgift med 7,45 procent,
3. tilläggsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag,
4. delpensionsavgift med 0,20 procent,
5. barnomsorgsavgift med 2,20 procent,
6. arbetsskadeavgift med 1,20 procent samt
7. arbetarskyddsavgift med 0,20 procent.

En försäkrad som avses i 1 kap. 2 § skall på det avgiftsunderlag som anges i 3 - 5 §§ för varje år betala

1. sjukförsäkringsavgift med 9,12 procent,
2. folkpensionsavgift med 5,83 procent,
3. tilläggsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag,
4. delpensionsavgift med 0,20 procent *samt*
5. arbetsskadeavgift med 1,40 procent.

4 §⁴

Grunden för beräkning av avgift enligt 1 § 1 och 5 - 7 utgörs av inkomst av annat förvärsarbete som avses i 3 kap. 2 eller 2 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Grunden för beräkning av avgift enligt 1 § 2 - 4 utgörs av inkomst av annat förvärsarbete som avses i 11 kap. 3 § lagen om allmän försäkring.

Grunden för beräkning av avgift enligt 1 § 1 och 5 utgörs av inkomst av annat förvärsarbete som avses i 3 kap. 2 eller 2 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om avgifter som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1989:633.

² Senaste lydelse 1992:382.

³ Senaste lydelse 1992:381.

⁴ Senaste lydelse 1986:1139.

Lag om ändring i lagen (1990:912) om nedsättning av socialavgifter

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1990:912) om nedsättning av socialavgifter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Nedsättning av arbetsgivaravgifter enligt denna lag skall i första hand avse folkpensionsavgiften och därefter i *angiven ordning barnomsorgsavgiften och sjukförsäkringsavgiften*.

Nedsättning av egenavgifter skall i första hand avse folkpensionsavgiften och därefter i *angiven ordning barnomsorgsavgiften, sjukförsäkringsavgiften, arbetarskyddsavgiften, delpensionsavgiften, arbetsskadeavgiften och tilläggsavgiften*.

I fråga om förfarandet för nedsättningen av arbetsgivaravgifter gäller bestämmelserna i lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare.

I fråga om förfarandet för nedsättningen av egenavgifter gäller bestämmelserna i uppbördslagen (1953:272).

Nedsättning av arbetsgivaravgifter enligt denna lag skall i första hand avse folkpensionsavgiften och därefter sjukförsäkringsavgiften.

Nedsättning av egenavgifter skall i första hand avse folkpensionsavgiften och därefter i *angiven ordning sjukförsäkringsavgiften, delpensionsavgiften, arbetsskadeavgiften och tilläggsavgiften*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om nedsättning av avgifter som avser tid före ikraftträdandet.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1992

Föredragande: statsrådet Odell

Anmälan till proposition om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin

Underhållsåtgärder för sysselsättning och tillväxt

Bakgrund

Underhållet av statliga vägar har under en följd av år varit eftersatt på grund av brist på medel. De extra satsningar som har skett inom vägsektorn har destinerats till investeringar på de större vägarna för att skapa ökad framkomlighet och tillväxt samt till åtgärder för att öka bärigheten på broar på de större vägarna i hela landet och på broar på övriga vägar i skogslänen. Underhållet av särskilt länsvägnätet och lokala vägar har därmed på många håll varit otillräckligt.

Mot bakgrund av detta samt den rådande arbetslöshetssituationen beslutade riksdagen i 1992 års kompletteringsproposition (prop. 1991/92:150 bil. I:4, bet.1991/92:FiU30, rskr. 1991/92:350) att anvisa ett reservationsanslag på 2,2 miljarder kronor för underhållsåtgärder på vägar och järnvägar och till reinvesteringar i främst mindre objekt på länsvägar och på vissa järnvägar. Vid fördelningen av medlen angavs som ett särskilt villkor att hänsyn skulle tas till arbetslöshetssituationen och behovet och nyttan av åtgärderna samt till objektens betydelse för bl.a. näringslivets behov av transporter och för ökad tillväxt.

Föredragandens överväganden

Mot bakgrund av den arbetslöshetssituation som råder i dag anser jag det mycket angeläget att med stor skyndsamhet vidta arbetsmarknadspolitiska åtgärder inom ett stort antal områden. Ett sådant område är det statliga vägnätet.

Vidare kvarstår de omfattande behoven av att vidta underhållsåtgärder på det statliga vägnätet. Ett väl fungerande vägnät medför krav på underhåll och skötsel. Insatserna beträffande drift- och underhållsåtgärder står i dag inte i proportion till de investeringar som har gjorts i det svenska vägnätet de senaste åren. Av framtida satsningar i vägar bör därför en ökad andel inriktas på underhållsåtgärder. Underhållsåtgärderna måste ställas i en rimlig relation till investeringarna.

Behoven av drifts- och underhållsåtgärder skiftar mellan landets olika delar då skillnaden i vägstandard varierar mellan olika områden. Behoven har också en stark koppling till bl.a. näringslivets behov av ökad bärighet

och önskemål om väl fungerande vägnät lokalt och regionalt. En stor satsning på ökad bärighet har därför de senaste åren gjorts i skogslänen genom investeringsinsatser på riksvägar och länsvägar. Det är nu angeläget att dessa insatser kompletteras med underhållsåtgärder.

I syfte att skapa ökad sysselsättning och tillväxt bör därför ytterligare medel anvisas på anslaget Underhållsåtgärder för sysselsättning och tillväxt. Medlen skall användas för underhållsåtgärder samt investeringar i objekt på länsvägar i de s k traditionella skogslänen och därmed jämställda områden. Mot bakgrund av de särskilda behov som finns i de skogsrika länen i mellersta och norra Sverige beträffande bl.a. bärighetskrav så skall medlen riktas mot åtgärder i skogslänen dvs Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län samt i Ljusnarsberg och Hällefors kommuner i Örebro län och Dals Ed, Bengtsfors och Åmål kommuner i Älvsborgs län, vilka har samma behov och struktur som de traditionella skogslänen.

De anvisade medlen bör ställas till Vägverkets disposition för regional fördelning och fördelning på enskilda objekt. Vid verkets fördelning på regioner liksom till enskilda objekt skall stor hänsyn tas till arbetslöshetssituationen regionalt och lokalt. Åtgärderna skall därför kunna sättas igång snabbt och vara sysselsättningsintensiva. Vidare bör verket ta hänsyn till vilka effekter åtgärderna ger för att tillgodose näringslivets behov av förbättrade transporter. Möjligheterna att anlita av arbetsmarknadsmyndigheterna anvisad arbetskraft skall tas till vara när utförarens egen arbetskraft inte kan tillgodose arbetskraftsbehovet.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Underhållsåtgärder för sysselsättning och tillväxt* på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1992/93 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 1 500 000 000 kronor.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1992

Föredragande: statsrådet Lundgren

Anmälan till proposition om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin

1 Skattefrågor

1.1 Allmänt

Som en del av uppgörelsen mellan regeringen och socialdemokraterna ingår, vilket redan tidigare nämnts, vissa förändringar av skattereglerna, nämligen beträffande skattesatsen för kapitalinkomster, förmögenhets- skatten, skattelättnaderna för allemanssparandet, reallöneskyddet i skatteskalen, grundavdraget vid inkomstbeskattningen, den särskilda löneskatten, mervärdeskatten, bensinskatten och beskattningen av kraftvärme samt tobaksskatten. Dessa förändringar skall jag nu redovisa närmare. Höjningen av tobaksskatten redovisas dock i en separat proposition (prop. 1992/93:52).

1.2 Kapitalskatt

1.2.1 Kapitalinkomstskatt och förmögenhetsskatt

Mitt förslag: Sänkningen av skattesatsen för kapitalinkomster från 30 till 25 % skjuts upp två år till den 1 januari 1995. Som en konsekvens av detta skjuts även motsvarande sänkning av skattesatsen i vinstsparandet upp i två år.

Det redan fr.o.m. år 1992 sänkta skatteuttaget för reavinster på aktier o.d. samt för värdepappersfonder och avkastning på kapitalförsäkring ligger fast.

Det slutliga avskaffandet av förmögenhetsskatten skjuts upp ett år. Detsamma gäller för den särskilda regel som begränsar det sammanlagda uttaget av inkomstskatt och förmögenhetsskatt. Förmögenhetsbeskattningen behålls därmed t.o.m. år 1994.

Skälen för mitt förslag: Fysiska personers och dödsbans kapitalinkomster beskattas separat med en proportionell statlig skatt. Riksdagen beslöt förra hösten om en sänkning av denna skatt från 30 till 25 % fr.o.m. 1993 (prop. 1991/92:60, bet. 1991/92:SkU10, rskr.1991/92:97).

Skatteuttaget på reavinster på aktier o.d. sänktes dock till 25 % redan fr.o.m. i år. På motsvarande sätt sänktes skattesatsen redan 1992 från 30 till 25 % för värdepappersfonder och avkastning på kapitalförsäkringar. Riksdagen beslöt också om en avveckling av förmögenhetsskatten. Avvecklingen skulle slutföras genom att skatten avskaffas helt fr.o.m. år 1994.

Som ett led i besparingarna skjuts avvecklingen av förmögenhetsskatten upp ett år, dvs. skatten behålls t.o.m. år 1994. Under den tid som nu återstår innan förmögenhetsskatten har tagits bort utgår skatten oförändrat med 1,5 % av den del av förmögenheten som överstiger 800 000 kr.

Den generella sänkningen av skattesatsen för kapitalinkomster förskjuts enligt uppgörelsen två år framåt. Det innebär att skatten på ränteintäkter, utdelningar m.m. och värdet på ränteavdrag och andra avdrag i inkomstslaget ligger kvar på 30 % under åren 1993 och 1994. Därefter sänks skattesatsen till 25 %.

Den redan genomförda sänkningen av skatteuttaget för värdepappersfonder, avkastning på kapitalförsäkring och reavinster på aktier och liknande värdepapper till 25 % kvarstår.

Förslaget att behålla förmögenhetsskatten även år 1994 ökar skatteintäkterna med ca 1,4 miljarder kr.

Bedömningen av de statsfinansiella effekterna av den uppskjutna sänkningen av kapitalinkomstskattesatsen är förknippad med betydande osäkerhet. Ett visst skattebortfall kan inte uteslutas.

Ändringen i fråga om förmögenhetsskatt föranleder justeringar av årtal i såväl lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt som lagen (1991:1851) om upphävande av lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall.

Förslaget om en uppskjuten sänkning av kapitalinkomstskatten leder till justeringar i övergångsbestämmelserna till ändringar förra hösten i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, SIL. Vissa följdändringar krävs också i motsvarande övergångsregler till ändringar i uppbördslagen (1953:272) som gäller skattereduktion och preliminär skatt.

Som en konsekvens av förslaget om uppskjuten sänkning av kapitalinkomstskattesatsen bör motsvarande sänkning av skatten på vinstsparande skjutas upp.

1.2.2 Allemanssparande

Mitt förslag: De särskilda skattelättnaderna för inlåning på allemanssparkonto och i ungdomsparandet slopas fr.o.m. år 1993. Försäljningsvinster och utdelning på andelar i allemansfond beskattas dock liksom tidigare med ett skatteuttag på 20 %.

Skälen för mitt förslag: De särskilda skattelättnaderna för sparande på allemanssparkonto föreslås bli slopade fr.o.m. år 1993. Detsamma bör gälla för ungdomsparandet. Dessa inlåningskonton kommer därmed att beskattas med den allmänna kapitalinkomstskattesatsen 30 %.

När det gäller beskattningen av allemansfondssparandet måste emellertid även andra hänsyn vägas in. Osäkerheten på de finansiella marknaderna är för närvarande synnerligen besvärande. En höjning av skatteuttaget på allemansfonderna skulle kunna leda till effekter som bidrar till att ytterligare destabilisera aktiemarknaden. Skatteuttaget bör bl.a. av det skälet ligga kvar på 20 %. I anslutning till att den generella kapitalskattesatsen år 1995 sänks till 25 % kan det finnas anledning att återkomma till frågan om ett slopande av förmånsbehandlingen av fondsparandet.

I det nu framlagda förslaget om de särskilda skattelättnadsreglerna kan resultatet av översynen av sparpremien i det pensionsanknutna premiegrundande allemanssparandet inte beaktas. Dessa skattefrågor får därför tas upp i ett annat sammanhang.

Höjningen av skatten på inlåning i allemanssparkonton till 30 % ger ett statsfinansiellt tillskott på 700 miljoner kr för vardera av åren 1993 och 1994 och på 400 miljoner kr per år därefter.

1.3 Skatt på förvärvsinkomst

1.3.1 Skiktgräns för statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst vid 1994 och 1995 års taxeringar

Mitt förslag: Skiktgränsen för statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst skall vid 1994 och 1995 års taxeringar räknas om endast med den procentsats som hänförs till förändringar i konsumentprisindex.

Skälen för mitt förslag: Som tidigare framgått skall det s.k. reallöneskyddet i skatteskalen tillfälligt slopas under två år. Reallöneskyddet har tagit sig uttryck i att skiktgränsen för statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst räknas upp två procentenheter utöver den uppräknings som följer av höjningen av konsumentprisindex (KPI). Denna extra uppräknings av skiktgränsen med två procentenheter skall alltså inte ske vid 1994 och 1995 års taxeringar.

Skiktgränsen vid 1993 års taxering uppgår till 186 600 kr (SFS 1991:1498). Detta belopp multiplicerat med förändringen av KPI under perioden oktober 91 – oktober 92 bör således utgöra skiktgränsen vid 1994 års taxering. För 1995 års taxering bör skiktgränsen höjas med KPI-förändringen under perioden oktober 92 – oktober 93.

Med hänsyn till att det är fråga om en tillfällig ändring av reglerna för skatteskalen bör den författningsmässiga regleringen ske i en särskild tidsbegränsad lag. Inför 1996 års taxering bör sedan en justering göras i 10 § SIL genom att en ny skiktgräns för statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster läggs fast och sedan kan ligga till grund för omräkningen av skiktgränsen för följande taxeringar.

Den föreslagna förändringen beräknas medföra ökade skatteintäkter med 800 miljoner kr för inkomståret 1993 och 1600 miljoner kr för inkomståret 1994 och följande år.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 5

1.3.2 Sänkning av grundavdraget

Mitt förslag: Grundavdraget sänks med ca 2 400 kr fr.o.m. år 1994.

Skälen för mitt förslag: Grundavdraget skall som tidigare anförts sänkas med ca 2 400 kr. Grundavdraget uttrycks i dag i basbelopp. Sänkningen bör därför ske genom att grundnivån för avdraget justeras ned från 0,32 till 0,25 basbelopp. Med hänsyn till den prognos som för närvarande kan göras om basbeloppets storlek för år 1994 medför nedjusteringen att grundavdraget sänks med uppskattningsvis 2 400 kr i samtliga skikt.

Förslaget kan beräknas leda till ökade skatteintäkter på 4,8 miljarder kr. En stor del av denna ökning faller på kommunsektorn. Regeringen avser att i särskild ordning föreslå hur ökningen skall neutraliseras.

Det särskilda grundavdraget för pensionärer som regleras i punkt 1 av anvisningarna till 48 § KL berörs inte av den nu föreslagna förändringen.

1.4 Sänkt särskild löneskatt m.m.

Mitt förslag: Den särskilda löneskatten på vissa förvärvsinkomster sänks med 4,16 procentenheter till 17,69 % som en följd av förändringarna av egenavgifterna enligt socialavgiftslagen. Motsvarande justering görs beträffande den särskilda löneskatten på pensionskostnader. Även den särskilda premieskatten för grupplivförsäkring, m.m. sänks.

Skälen för mitt förslag: Den särskilda löneskatten bör sänkas med 4,16 procentenheter i konsekvens med förändringarna av egenavgifterna enligt socialavgiftslagen (1981:691).

Detta innebär att den särskilda löneskatten enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster sänks till 17,69 % fr.o.m. år 1993. Särskild löneskatt utgår även på pensionskostnader enligt lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader. Den särskilda löneskatten bör även i denna del sänkas till 17,69 % från årsskiftet.

Vidare bör till följd av sänkningen av den särskilda löneskatten även den särskilda premieskatten för grupplivförsäkring, m.m. sänkas. Vid fastställandet av de nya nivåerna för denna skatt bör hänsyn tas till den nu aktuella genomsnittliga kommunalskattesatsen. Skattesatsen bör anges med två decimaler och fastställas till 41,41 % resp. 70,66 %.

Den sänkta löneskatten på förvärvsinkomster och pensionskostnader medför ett årligt skattebortfall netto på 800 miljoner kr. Sänkningen av den särskilda premieskatten medför ett årligt skattebortfall på ca 50 miljoner kr.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 5

1.5 Indirekta skatter

1.5.1 Mervärdeskatt

Mitt förslag: Den generella mervärdeskattesatsen bibehålls på 25 % och den lägre skattesatsen för vissa varor och tjänster höjs från 18 till 21 %.

Skälen för mitt förslag: Den tidigare beslutade sänkningen den 1 januari 1993 av den generella mervärdeskattesatsen från 25 % till 22 % skall inte genomföras. Vidare skall den lägre skattesatsen för vissa varor och tjänster, däribland livsmedel, höjas från 18 % till 21 % den 1 januari 1993.

Förslaget föranleder ändringar i 13 och 17 §§ lagen (1968:430) om mervärdeskatt. Tekniskt bör detta åstadkommas genom ändring i lagen (1992:885) om ändring i nämnda lag.

Förslaget innebär en budgetförstärkning netto på totalt 12,7 miljarder kr.

1.5.2 Bensinskatt

Mitt förslag: Skatten på bensin höjs med 77 öre per liter för blyfri bensin och med 97 öre per liter för annan bensin. En särskild lagerskatt skall tas ut på den beskattade bensin som finns i lager vid ikraftträdandet av skattehöjningen.

Skälen för mitt förslag: Enligt lagen (1961:372) om bensinskatt (omtryckt 1984:993, ändrad senast 1991:1821) utgår skatt på blyfri bensin med 2 kr 37 öre per liter och på annan bensin med 2 kr 68 öre per liter. Härutöver tillkommer skatt enligt lagen (1990:582) om koldioxidskatt. För närvarande är koldioxidskatten på bensin 58 öre per liter. Genom ett riksdagsbeslut i våras (prop. 1991/92:150 bil. 1:5, bet. 1991/92:FiU30, rskr. 1991/92:350, SFS 1992:880) höjs koldioxidskatten på bensin den 1 januari 1993 till 74 öre per liter. Den sammanlagda skatten per liter bensin blir då 3 kr 11 öre för blyfri bensin och 3 kr 42 öre för annan bensin.

Skatten på blyfri bensin skall höjas med 77 öre per liter och på blyad bensin med 97 öre per liter. Skillnaden i punktskattebelastning mellan blyfri och annan bensin ökar från 31 till 51 öre per liter. Höjningen bör ske genom en ändring av lagen om bensinskatt.

I Finansdepartementet förbereds för närvarande en lagrådsremiss om slopad kilometerskatt och införandet av en särskild skatt på dieselolja. Förslaget beräknas kunna träda i kraft under 1993. Jag kommer att i det sammanhanget behandla frågan om den framtida skattenivån för dieseldrivna fordon.

Höjningen av bensinskatten bör träda i kraft den 1 januari 1993.

I likhet med höjningen den 1 december 1984 bör nu aktuell höjning av skatten kombineras med en lagerskatt på den beskattade bensin som finns i lager den 1 januari 1993. Skatten bör tas ut av dem som inte är registrerade som skattskyldiga enligt lagen om bensinskatt och vilkas lager därför består av beskattad bensin. I vissa fall kan även en registrerad ha ett beskattat lager av bensin. Lagerskatten bör omfatta även sådan bensin. Av praktiska skäl bör det sammanlagda lagret av blyfri och annan skattepliktig bensin omfatta minst 5 000 liter för att skyldighet att betala skatt skall föreligga. Deklaration bör lämnas senast den 15 februari 1993, då skatten också skall betalas. Riksskatteverket bör vara beskattningsmyndighet och lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter skall i relevanta delar tillämpas. Skattebrottslagen (1971:69) och lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar bör också göras tillämpliga på lagerskatten.

I lagerskattens belopp bör inräknas, förutom nu föreslagen höjning av bensinskatten, även den höjning av koldioxidskatten på bensin på 16 öre per liter som enligt riksdagens beslut i våras också skall träda i kraft den 1 januari 1993. Lagerskatten bör därför utgå med 93 öre för blyfri bensin och 1 kr 13 öre för annan bensin.

Förslaget till höjd bensinskatt innebär en budgetförstärkning för år 1993 netto på 5,2 miljarder kr. Den höjda bensinskatten kommer att på längre sikt leda till ökade utgifter genom påverkan på basbelopp m.m. Jag avser därför att återkomma med förslag som upprätthåller budgetförstärkningen.

1.5.3 Beskattning av kraftvärme

Mitt förslag: Nuvarande avdrag för allmän energiskatt på det bränsle som åtgår för värmeproduktion i kraftvärmeanläggningar slopas. Vidare skall den del av bränslet som åtgår vid kraftvärmeproduktion och som motsvarar nyttiggjord värme alltid beskattas med såväl allmän energiskatt som koldioxidskatt.

Skälen för mitt förslag: Genom riksdagsbeslut (prop. 1990/91:88, bet. 1991/92:SkU26, rskr.1991/92:375, SFS 1991:837-838) våren 1991 genomfördes en ändring av beskattningen av bränsle som används för kraftvärmeproduktion. Ändringen baserades på en överenskommelse om riktlinjer för energipolitiken från den 15 januari 1991 mellan socialdemokraterna, folkpartiet liberalerna och centerpartiet. Ändringen innebar att energibeskattningen ändrades på så sätt att kraftvärmen undantogs från

allmän energiskatt på de bränslen som användes för produktionen. Endast koldioxidskatt skulle tas ut för det bränsle som åtgår för värmeproduktionen i kraftvärmeanläggningar.

Allmän energiskatt bör åter tas ut på fossila bränslen som åtgår för värmeproduktion i kraftvärmeanläggningar. Detta kräver ändring i 24 och 25 §§ lagen (1957:262) om allmän energiskatt, 7 § lagen om bensinskatt och 3 § lagen om koldioxidskatt.

Förändringen bör ske successivt på så sätt att den allmänna energiskatten på bränslen för kraftvärmeproduktion till hälften undantas under år 1993 och att den fulla energiskatten tas ut fr.o.m. år 1994.

Förslaget innebär en budgetförstärkning för år 1993 på ca 100 miljoner kr.

Efter en dom i Regeringsrätten, den s k Visbydomen, anses allt bränsle som används i ett kraftvärmeverk med dieselteknik förbrukat för elproduktion. Detta innebär att både energiskatt och koldioxidskatt i sin helhet får dras av även för den del av bränslet som kan hänföras till värmeproduktion. Motsvarande torde också gälla för annan kraftvärmeproduktion som kan jämföras med dieselteknik exempelvis sådan som sker med hjälp av ottomotor eller gasturbin. För andra kraftvärmetekniker torde emellertid avdrag medges för energi- och koldioxidskatt för den del av bränslet som används för elproduktion, medan den del av bränslet som används för värmeproduktion endast berättigar till avdrag för energiskatt. Detta innebär därför att olika tekniker för kraftvärmeproduktion ger olikheter i beskattningen. Denna olikhet skulle bestå även med den av mig i det föregående förordade ändringen.

Regleringen på kraftvärmeområdet har bl.a. syftat till att åstadkomma en ordning som innebär att olika produktionstekniker för kraftvärme inte skall ge skillnader i beskattningshänseende.

För att uppnå syftet med en likformig beskattning vid kraftvärmeproduktion krävs en ändring av energibeskattningen. Ändringarna som bör göras i 24 och 25 §§ lagen om allmän energiskatt och 7 § 1 mom. lagen om bensinskatt bör leda till att den del av bränslet som används vid kraftvärmeproduktion och som motsvarar nyttiggjord värme alltid skall beskattas med såväl allmän energiskatt som koldioxidskatt.

Det som nu föreslagits för kraftvärmens innebär i princip en återgång till den tillämpning, såvitt gäller dieselteknik, som gällde före Regeringsrättens dom och till den lagreglering i övrigt som gällde på kraftvärmeområdet fram till den 1 juli 1991.

Mitt förslag: Räntesubventionerna minskas för tiden fr.o.m. den 1 januari 1994 med 3 miljarder kr — räknat för helt år — utöver vad som följer av tidigare fattade beslut. Räntesubventionerna skall härutöver minskas med det ytterligare belopp som krävs för att finansiera en trolig ökning av bostadsbidragen för barnfamiljer m.fl.

Minskningen görs så att den bidrar till att kostnaderna utjämnas mellan yngre och äldre årgångar i det bestånd av bostäder för vilka räntebidrag lämnas.

Räntesubventionerna för projekt som påbörjas den 1 januari 1993 eller senare omfattas inte av förslaget.

Skälen för mitt förslag: I den uppgörelse som har träffats mellan regeringen och socialdemokraterna ingår att bostadssubventionerna skall minskas med 3 miljarder kr räknat som helårseffekt, för tiden fr.o.m. den 1 januari 1994. Syftet är att varaktigt sänka nivån för statens kostnader för räntebidrag i förhållande till vad som annars skulle följa av tidigare fattade beslut. För att den eftersträvade besparingen skall uppnås måste åtgärderna riktas i första hand mot hus som då har räntebidrag, dvs. hus som har byggts, byggts om eller förvärvats med stöd av räntebidrag enligt nuvarande eller äldre bestämmelser.

Bestående besparingseffekter hämtas lämpligast in genom en extra höjning av de garanterade räntesatser som används för att beräkna de statliga räntebidragens storlek för hus som har påbörjats före år 1993. De partier som står bakom uppgörelsen har betonat att effekterna av besparingen skall fördelas så rättvist som möjligt. Det talar enligt min mening för att extrahöjningen genomförs på sådant sätt att den, så långt möjligt med hänsyn till de faktiska förhållandena på marknaden, bidrar till att kapitalkostnaderna utjämnas mellan de hus av olika ålder för vilka räntebidrag lämnas.

En särskild fråga är dock hur sänkningen av räntebidragen för egnahem skall avvägas med hänsyn till den skattelättnad som uppkommer i fråga om den återstående ränteutgiften. Räntebidrag för egnahem är för tiden efter år 1992 avvägda så att summan av räntebidrag och skattelättnad svarar mot det räntebidrag som lämnas för andra bostäder. Avvägningen utgår från en kapitalskattesats om 25 %. I överenskommelsen ingår att denna tillfälligt hålls kvar på dagens nivå av 30 %. Härigenom ökar värdet av skattelättnaden i samma mån. Det innebär att summan av räntebidrag och skattelättnad för egnahem under åren 1993 och 1994 kommer att något överstiga vad som krävs för att nå neutrala subventionsvillkor i förhållande till andra bostäder.

Om emellertid den garanterade räntan för egnahem justeras för att motverka den obalans som inträder åren 1993 och 1994 ger det en nivåförändring som består över hela den tid som räntebidrag åtnjuts för det enskilda huset. Den tillfälliga obalans som uppkommer av att

skattesänkningen skjuts upp bör enligt min mening accepteras framför bestående obalanser under de därefter följande åren. Det bör betonas att subventionsvillkoren för dem som bor i hyres- och bostadsrättshus inte försämrats av att en sådan justering uteblir. Vad som inträffar är att de hushåll som har ett personligt betalningsansvar för de lån för vilka räntebidrag lämnas får samma lindring av räntebördan som andra hushåll med utgiftsräntor.

Även på andra punkter uppkommer kortvariga obalanser till följd av uppskovet med förändringen av kapitalbeskattningen. Eftersom problemen avser en mycket begränsad tid är jag inte heller på dessa punkter beredd att nu föreslå ytterligare förändringar i de regler om räntebidrag och räntestöd som har beslutats inför år 1993.

Mina förslag gäller således förändringar som bör genomföras i form av en extra upptrappning av de garanterade räntor som skall tillämpas för tiden från och med den 1 januari 1994. På grundval av vad jag nu har redovisat avser jag att i annat sammanhang föreslå regeringen att förelägga riksdagen närmare förslag om de garantiräntesatser som skall gälla för hus med olika ålder och ägarformer från denna tidpunkt.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom Finansdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
2. lag om beräkning av statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst vid 1994 och 1995 års taxeringar,
3. lag om ändring i lagen (1991:1833) om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
4. lag om ändring i lagen (1992:680) om ändring i uppbördslagen (1953:272),
5. lag om ändring i lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande och ungdomsbosparande,
6. lag om ändring i lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
7. lag om ändring i lagen (1991:1851) om upphävande av lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall,
8. lag om ändring i lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster,
9. lag om ändring i lagen (1992:685) om ändring i lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster,
10. lag om ändring i lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader,
11. lag om ändring i lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m.
12. lag om ändring i lagen (1992:885) om ändring i lagen (1968:430) om mervärdesskatt,
13. lag om ändring i lagen (1961:372) om bensinskatt,

14. lag om lagerskatt på viss bensen,
 15. lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter,
 16. lag om ändring i lagen (1992:629) om ändring i skattebrottslagen (1971:69),
 17. lag om ändring i lagen (1992:630) om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefördringar m.m.,
 18. lag om ändring i lagen (1992:879) om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt,
 19. lag om ändring i lagen (1992:880) om ändring i lagen (1990:582) om koldioxidskatt,
 20. lag om ändring i lagen (1992:575) om ändring i lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m.,
 21. lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter,
 22. lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande.
- Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5.1*

4 Lagrådet

Vissa av lagförslagen är i och för sig av sådan beskaffenhet att yttrande över dem borde inhämtas från Lagrådet. Med hänsyn till att ett hörande av Lagrådet skulle fördröja lagstiftningsfrågan så att avsevärt men skulle uppkomma bör sådant yttrande inte inhämtas.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels anta de upprättade lagförslagen,

dels godkänna vad jag har förordat om minskade räntebidrag för år 1994 för hus med räntebidrag enligt nu gällande bestämmelser.

1 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs att 48 § 2 och 3 mom. kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

48 §

2 mom.¹ Skattskyldig fysisk person, som varit bosatt här i riket under hela beskattningsåret, har rätt till kommunalt grundavdrag enligt följande.

Grundavdraget uppgår till 0,32 basbelopp för taxerad inkomst som inte överstiger 1,86 basbelopp. För taxerad inkomst som överstiger 1,86 men inte 3,04 basbelopp uppgår grundavdraget till 0,32 basbelopp ökat med 25 procent av det belopp varmed den taxerade inkomsten överstiger 1,86 men inte 2,89 basbelopp. För taxerad inkomst som överstiger 3,04 basbelopp uppgår grundavdraget till det belopp som enligt föregående mening utgår vid en taxerad inkomst på 3,04 basbelopp minskat med 10 procent av det belopp varmed den taxerade inkomsten överstiger 3,04 basbelopp, dock lägst till 0,32 basbelopp.

Grundavdraget uppgår till 0,25 basbelopp för taxerad inkomst som inte överstiger 1,86 basbelopp. För taxerad inkomst som överstiger 1,86 men inte 3,04 basbelopp uppgår grundavdraget till 0,25 basbelopp ökat med 25 procent av det belopp varmed den taxerade inkomsten överstiger 1,86 men inte 2,89 basbelopp. För taxerad inkomst som överstiger 3,04 basbelopp uppgår grundavdraget till det belopp som enligt föregående mening utgår vid en taxerad inkomst på 3,04 basbelopp minskat med 10 procent av det belopp varmed den taxerade inkomsten överstiger 3,04 basbelopp, dock lägst till 0,25 basbelopp.

Har skattskyldig under beskattningsåret uppburit lön eller annan gottgörelse som utgör skattepliktig inkomst enligt lagen (1958:295) om sjömansskatt skall grundavdraget minskas med en tolfedel för varje period om trettio dagar för vilken den skattskyldige uppburit beskattningsbar inkomst enligt nämnda lag samt enligt 1 § 2 mom. lagen skattepliktig dagpenning.

Med basbelopp avses basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för året före taxeringsåret.

Grundavdraget får inte överstiga den skattskyldiges inkomst av aktiv näringsverksamhet och tjänst minskad med avdrag som avses i 46 §. I inkomst av tjänst inräknas därvid inte intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i. Som avdrag enligt 46 § räknas därvid inte avdrag som på grund av dispens enligt punkt 6 tredje stycket av anvisningarna till 46 § grundas på inkomst av passiv näringsverksamhet eller intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h.

Grundavdraget avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

3 m o m.² Skattskyldig fysisk 3 m o m. Skattskyldig fysisk

person, som varit bosatt här i riket endast under en del av beskattningsåret, har rätt till kommunalt grundavdrag med en tolfedel av 0,32 basbelopp för varje kalendermånad eller del därav, under vilken han varit bosatt här i riket, varvid bestämmelserna i 2 mom. tredje—sjätte styckena tillämpas.

person, som varit bosatt här i riket endast under en del av beskattningsåret, har rätt till kommunalt grundavdrag med en tolfedel av 0,25 basbelopp för varje kalendermånad eller del därav, under vilken han varit bosatt här i riket, varvid bestämmelserna i 2 mom. tredje—sjätte styckena tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering.

¹Senaste lydelse 1990:650.

²Senaste lydelse 1990:650.

2 Förslag till

Prop. 1992/93:50

Bilaga 5.1

Lag om beräkning av statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst vid 1994 och 1995 års taxeringar

Härigenom föreskrivs följande.

I stället för vad som anges i 10 § lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt angående beräkning av statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst skall vid 1994 och 1995 års taxeringar statlig inkomstskatt för fysiska personer och dödsbon beräknas enligt följande.

Skatt på förvärvsinkomst utgör 100 kronor samt 20 procent av den del av den beskattningsbara förvärvsinkomsten som överstiger en skiktgräns som vid 1994 års taxering uppgår till 186 600 kronor multiplicerad med det jämförelsetal, uttryckt i procent, som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober 1992 och prisläget i oktober 1991. Vid 1995 års taxering uppgår skiktgränsen till skiktgränsen vid 1994 års taxering multiplicerad med det jämförelsetal uttryckt i procent, som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober 1993 och prisläget i oktober 1992. Skiktgränsen avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Lag om ändring i lagen (1991:1833) om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Härigenom föreskrivs att punkterna 3 och 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1991:1833) om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

3. Vid 1993 års *taxering* gäller för fysiska personer och dödsbon följande. Av realisationsvinst på sådana finansiella instrument som avses i 27 § 1 mom. skall som skattepliktig intäkt tas upp fem sjättedelar. Avdrag för realisationsförlust på sådana instrument skall grundas på fem sjättedelar av förlusten. Vad nu sagts gäller på motsvarande sätt realisationsvinst och realisationsförlust på andel i handelsbolag.

Första stycket gäller inte sådan realisationsförlust som avses i 27 § 5 mom. tredje stycket till den del förlusten svarar mot utdelning från bolaget under beskattningsåret och närmast föregående beskattningsår.

4. Bestämmelserna i 10 § tredje stycket tillämpas första gången vid 1994 års *taxering*.

Föreslagen lydelse

3. Vid 1993–1995 års *taxeringar* gäller för fysiska personer och dödsbon följande. Av realisationsvinst på sådana finansiella instrument som avses i 27 § 1 mom. skall som skattepliktig intäkt tas upp fem sjättedelar. Avdrag för realisationsförlust på sådana instrument skall grundas på fem sjättedelar av förlusten. Vad nu sagts gäller på motsvarande sätt realisationsvinst och realisationsförlust på andel i handelsbolag.

4. Bestämmelserna i 10 § tredje stycket tillämpas första gången vid 1996 års *taxering*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Lag om ändring i lagen (1992:680) om ändring i
uppbördslagen (1953:272)

Härigenom förskrivs att punkt 1 av övergångsbestämmelserna till lagen (1992:680) om ändring i uppbördslagen (1953:272) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om preliminär skatt som avser tid före den 1 april 1993. Vid tillämpning av bestämmelserna om jämkning i samband med sådan återbetalning av för mycket betald preliminär skatt som avses i 45 § 2 mom. första stycket och anvisningarna till 45 § skall vid återbetalningar som avser inkomståret 1992 hänsyn tas också till överskjutande ingående mervärdeskatt. De nya bestämmelserna i 27 § 2 mom. första stycket 4 och 45 § 2 mom. andra stycket tillämpas första gången i fråga om överskjutande ingående mervärdeskatt som avser inkomståret 1992.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Äldre bestämmelser gäller dock, *utom såvitt avser 7 § tredje stycket*, i fråga om preliminär skatt som avser tid före den 1 april 1993. Vid tillämpning av bestämmelserna om jämkning i samband med sådan återbetalning av för mycket betald preliminär skatt som avses i 45 § 2 mom. första stycket och anvisningarna till 45 § skall vid återbetalningar som avser inkomståret 1992 hänsyn tas också till överskjutande ingående mervärdeskatt. De nya bestämmelserna i 27 § 2 mom. första stycket 4 och 45 § 2 mom. andra stycket tillämpas första gången i fråga om överskjutande ingående mervärdeskatt som avser inkomståret 1992. *I fråga om preliminär skatt för 1993 och 1994 och slutlig skatt på grund av 1994 och 1995 års taxeringar gäller, i stället för vad som sägs i 2 § 4 mom. första stycket andra meningen, att skattereduktionen skall uppgå till 30 procent av den del av underskottet som inte överstiger 100 000 kronor och 21 procent av återstoden. I fråga om preliminär skatt för 1993 och 1994 gäller, i stället för vad som sägs i 7 § tredje stycket om preliminärskatteuttag med 25 procent, att den preliminära skatten skall utgå med 30 procent av inkomsten.*

Lag om ändring i lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande och ungdomsbosparande

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande och ungdomsbosparande¹

dels att 3 § skall upphöra att gälla,

dels att rubriken till lagen samt 1 och 2 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag om skattelättnader för allemanssparande *och ungdomsbosparande*

Föreslagen lydelse

Lag om skattelättnader för allemanssparande

1 §²

Skattelättnader enligt denna lag medges för sparande enligt lagen (1983:890) om allemanssparande, lagen (1992:689) om pensionsanknutet premiegrundande allemanssparande *och lagen (1988:846) om ungdomsbosparande.*

Skattelättnader enligt denna lag medges för sparande enligt lagen (1983:890) om allemanssparande *och lagen (1992:689) om pensionsanknutet premiegrundande allemanssparande.*

2 §³

Av ränta på sparmedel som satts in i allemanssparandet utgör endast fyra femtedelar skattepliktig inkomst vid taxering enligt lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

Av realisationsvinst och utdelning på andel i allemansfond tas fyra femtedelar upp som skattepliktig inkomst. Avdrag för realisationsförlust på sådan andel grundas på fyra femtedelar av förlusten.

För utdelning enligt 18 § sista stycket lagen (1983:890) om allemanssparande skall gåvoskatt betalas i den mån skattskyldighet föreligger enligt lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Sparpremie enligt lagen (1992:689) om pensionsanknutet premiegrundande allemanssparande utgör inte skattepliktig inkomst. De fondandelar som erhållits som en sådan premie anses anskaffade för sammanlagt 1 200 kronor. Skattepliktig inkomst skall inte heller anses uppkomma vid en sådan överföring som avses i 3 § andra stycket sistnämnda lag till den del överföringen avser hela eller del av underlaget för en sparpremie eller andelar som erhållits som sparpremie. Denna del av de överförda medlen skall anses förvärvat till det anskaffningsvärde som gällde före överföringen. Om en avgift betalats enligt 6 § samma lag skall vid beräkning av realisationsvinst bortses från de andelar som erhållits som sparpremie.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993 och tillämpas första gången vid 1994 års taxering i den mån inte annat följer av punkterna 2 och 3 nedan.

2. Bestämmelserna i 2 § första stycket om andelar i allemansfond skall vid 1994 och 1995 års taxeringar tillämpas med utnyttjande av kvotdelen två tredjedelar i stället för kvotdelen fyra femtedelar.

3. Bestämmelserna i 2 § sista stycket skall tillämpas första gången vid 1995 års taxering.

¹Senaste lydelse av 3 § 1990:675.

²Senaste lydelse 1992:691.

³Senaste lydelse 1992:691.

Lag om ändring i lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom föreskrivs att lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt skall upphöra att gälla vid utgången av år 1991. Den upphävda lagen tillämpas dock alltiämt vid 1994 och tidigare års taxeringar. Vid 1992—1994 års taxeringar tillämpas den upphävda lagen med de ändringar som framgår av punkterna 1—4 nedan.

Föreslagen lydelse

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt skall upphöra att gälla vid utgången av år 1991. Den upphävda lagen tillämpas dock alltiämt vid 1995 och tidigare års taxeringar. Vid 1992—1995 års taxeringar tillämpas den upphävda lagen med de ändringar som framgår av punkterna 1—4 nedan.

1. Tillgångar är inte skattepliktiga och skulder är inte avdragsgilla i den mån de är hänförliga till verksamhet som omfattas av de särskilda reduceringsreglerna i punkt 2 femte stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§. Sådana tillgångar och skulder skall inte heller medräknas vid värdering av aktie eller andel enligt punkt 5 femte stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§.

2. Aktier som avses i punkt 5 andra stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§ är inte skattepliktiga. Detsamma gäller för aktier som är inregistrerade vid Stockholms fondbörs om aktierna vid utgången av år 1991 omfattades av bestämmelserna i andra eller femte stycket nämnda anvisningspunkt.

3. Statlig förmögenhetsskatt för skattskyldig som avses i 11 § 1 mom. är

vid 1992 års taxering 1,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger 800 000 kronor men inte 1 600 000 kronor och 2,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger 1 600 000 kronor, samt

vid 1993 och 1994 års taxeringar 1,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten

3. Statlig förmögenhetsskatt för skattskyldig som avses i 11 § 1 mom. är

vid 1992 års taxering 1,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger 800 000 kronor men inte 1 600 000 kronor och 2,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger 1 600 000 kronor, samt

vid 1993—1995 års taxeringar 1,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten som

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1992/93:50
Bilaga 5.1

som överstiger 800 000 kronor.

överstiger 800 000 kronor.

4. Fosterbarn anses vid tillämpningen av 12 § 1 mom. inte som hemmavarande barn.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Lag om ändring i lagen (1991:1851) om upphävande av lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall

Härigenom föreskrivs att lagen (1991:1851) om upphävande av lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall skall upphöra att gälla vid utgången av år 1991. Den upphävda lagen tillämpas dock alltså vid 1994 och tidigare års taxeringar. Vid 1992–1994 års taxeringar tillämpas den upphävda lagen med den ändringen i fråga om 3 § tredje stycket att spärrbeloppet skall bestämmas till 55 procent av summan av den justerade beskattningsbara förvärvsinkomsten och inkomsten av kapital.

Förelagen lydelse

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall skall upphöra att gälla vid utgången av år 1991. Den upphävda lagen tillämpas dock alltså vid 1995 och tidigare års taxeringar. Vid 1992–1995 års taxeringar tillämpas den upphävda lagen med den ändringen i fråga om 3 § tredje stycket att spärrbeloppet skall bestämmas till 55 procent av summan av den justerade beskattningsbara förvärvsinkomsten och inkomsten av kapital.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Särskild löneskatt skall för varje år betalas till staten med 21,85 procent på

Särskild löneskatt skall för varje år betalas till staten med 17,69 procent på

1. lön eller annan ersättning till arbetstagare som vid årets ingång är 65 år eller äldre,

2. ersättning som utfaller enligt kollektivavtalsgrundad avgångsbidragsförsäkring som tecknas av arbetsgivare till förmån för arbetstagare,

3. avgångsersättning som annorledes än på grund av kollektivavtalsgrundad avgångsbidragsförsäkring utbetalas av staten, kommun eller kommunalförbund som arbetsgivare eller av Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Kommunernas pensionsanstalt eller Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, under förutsättning att arbetsgivaren tillämpar kommunalt pensionsavtal eller av annan arbetsgivare, under förutsättning att arbetsgivaren tillämpar kommunalt pensionsavtal och att borgen tecknats i enlighet med vad som anges i punkt 20 e första stycket b av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370),

4. avgångsersättning som omfattas av s.k. trygghetsavtal,

5. ersättning som utgår enligt gruppsjukförsäkring som åtnjuts enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer till den del ersättningen utgör komplement till förtidspension eller till sjukbidrag,

6. ersättning som utgår på grund av ansvarighetsförsäkring som åtnjuts enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer till den del ersättningen utgår i form av engångsbelopp som inte utgör kompensation för mistad inkomst.

Skattskyldig är den som utgett sådan ersättning som avses i första stycket.

Vid bestämmande av skatteunderlaget tillämpas bestämmelserna i 2 kap. 3–5 §§ lagen (1981:691) om socialavgifter med undantag av 4 § första stycket 2 och 13.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹Senaste lydelse 1991:1846.

Lag om ändring i lagen (1992:685) om ändring i lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster

Härigenom föreskrivs att lagen (1992:685) om ändring i lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster skall ändras så att 2 § och ikraftträdandebestämmelserna till lagen får följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

En enskild person eller ett dödsbo skall för varje år till staten betala särskild löneskatt med 21,85 procent på inkomst av passiv näringsverksamhet här i riket samt, om den skattskyldige före årets början fyllt 65 år eller inte fyllt 65 år men under hela året uppburit hel ålderspension eller avlidit under året, på inkomst som avses i 3 kap. 4 § andra stycket lagen (1981:691) om socialavgifter samt vidare på ersättning som utgår enligt sådan avtalsgruppsjukförsäkring som avses i punkt 12 av anvisningarna till 22 § kommunal-skattelagen (1928:370) eller enligt sådan trygghetsförsäkring som avses i nämnda anvisningspunkt till den del ersättningen utgår i form av engångsbelopp som inte utgör kompensation för mistad inkomst. Skatt beräknas inte på sådana inkomster för vilka den skattskyldige skall betala egenavgifter enligt 3 kap. 4 § lagen om socialavgifter.

Vid beräkning av skatteunderlaget gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 3 kap. 5 § lagen om socialavgifter.

Skatt betalas inte då skatteunderlaget understiger 1 000 kronor.

En enskild person eller ett dödsbo skall för varje år till staten betala särskild löneskatt med 17,69 procent på inkomst av passiv näringsverksamhet här i riket samt, om den skattskyldige före årets början fyllt 65 år eller inte fyllt 65 år men under hela året uppburit hel ålderspension eller avlidit under året, på inkomst som avses i 3 kap. 4 § andra stycket lagen (1981:691) om socialavgifter samt vidare på ersättning som utgår enligt sådan avtalsgruppsjukförsäkring som avses i punkt 12 av anvisningarna till 22 § kommunal-skattelagen (1928:370) eller enligt sådan trygghetsförsäkring som avses i nämnda anvisningspunkt till den del ersättningen utgår i form av engångsbelopp som inte utgör kompensation för mistad inkomst. Skatt beräknas inte på sådana inkomster för vilka den skattskyldige skall betala egenavgifter enligt 3 kap. 4 § lagen om socialavgifter.

Denna lag² träder i kraft den 1 april 1993. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993 *utom vad avser ändringen av procentsatsen som träder i*

Nuvarande lydelse

ersättning som betalas ut före ikraftträdandet.

Föreslagen lydelse

kraft den 1 januari 1993. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om ersättning som betalas ut före ikraftträdandet.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 5.1

¹Senaste lydelse 1992:685.

²Senaste lydelse 1992:685.

Lag om ändring i lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader skall ha följande lydelse.

*Nuvvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Den som utfäst en tjänstepension skall till staten betala särskild löneskatt med 21,85 procent på kostnaden för pensionsutfästelsen, beräknad enligt 2 §.

Den som utfäst en tjänstepension skall till staten betala särskild löneskatt med 17,69 procent på kostnaden för pensionsutfästelsen, beräknad enligt 2 §.

I fråga om handelsbolag och dödsbon som vid inkomsttaxeringen behandlas som handelsbolag är dock delägarna skattskyldiga.

3 §²

Enskild person eller ett dödsbo som medges avdrag för avgift för pensionsförsäkring enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370) skall för det beskattningsåret till staten betala särskild löneskatt med 21,85 procent på avgiften.

Enskild person eller ett dödsbo som medges avdrag för avgift för pensionsförsäkring enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370) skall för det beskattningsåret till staten betala särskild löneskatt med 17,69 procent på avgiften.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Äldre bestämmelser tillämpas dock för beskattningsår som påbörjats före ikraftträdandet.

¹Senaste lydelse 1991:1848.

²Senaste lydelse 1991:1848.

Lag om ändring i lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m.

Häri genom föreskrivs att 4, 5 och 6 §§ lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring m.m. skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

För skattskyldiga som avses i 3 § första stycket inträder skatteplikt när premie mottas. Beskattningsunderlaget utgörs av 95 procent av mottagen premie. Skatten uppgår till 42,7 procent av underlaget.

För skattskyldiga som avses i 3 § första stycket inträder skatteplikt när premie mottas. Beskattningsunderlaget utgörs av 95 procent av mottagen premie. Skatten uppgår till 41,41 procent av underlaget.

Har ett försäkringsföretag för visst år tagit ut för hög preliminär premie för försäkring som avses i 3 § första stycket, skall beskattningsunderlaget för nästföljande år sättas ned med belopp som motsvarar för högt uttagen premie.

5 §

För skattskyldiga som avses i 3 § andra och tredje styckena inträder skatteplikt vid utbetalning som där sägs.

Beskattningsunderlaget utgörs av utbetalt belopp. Skatten uppgår till 74,6 procent av underlaget.

Beskattningsunderlaget utgörs av utbetalt belopp. Skatten uppgår till 70,66 procent av underlaget.

6 §

För skattskyldiga som avses i 3 § fjärde stycket inträder skatteplikt vid betalning av premie. Beskattningsunderlaget utgörs av 95 procent av betald premie. Skatten uppgår till 74,6 procent av underlaget.

För skattskyldiga som avses i 3 § fjärde stycket inträder skatteplikt vid betalning av premie. Beskattningsunderlaget utgörs av 95 procent av betald premie. Skatten uppgår till 70,66 procent av underlaget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993 och tillämpas

1. för skattskyldiga som avses i 3 § första stycket på premie som mottas och avser tid efter ikraftträdandet,
2. för skattskyldiga som avses i 3 § andra och tredje styckena på belopp som utbetalas och avser tid efter ikraftträdandet,
3. för skattskyldiga som avses i 3 § fjärde stycket på premie som betalas och avser tid efter ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1992:885) om ändring i lagen (1968:430) om mervärdeskatt

Härigenom föreskrivs att 13 och 17 §§ lagen (1968:430) om mervärdeskatt i paragrafernas lydelse enligt lagen (1992:885) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

13 §

Skatten utgår med 22 procent av beskattningsvärdet. Skatten utgår dock med 18 procent av beskattningsvärdet för

Skatten utgår med 25 procent av beskattningsvärdet. Skatten utgår dock med 21 procent av beskattningsvärdet för

- 1) serveringstjänster,
- 2) rumsuthyrning i hotellrörelse eller liknande verksamhet samt upplåtelse av campingplats och motsvarande i campingverksamhet,
- 3) personbefordran utom sådan befordran där resemomentet är av underordnad betydelse,
- 4) transport i skidliftar samt
- 5) omsättning och import av sådana livsmedel och livsmedelstillsatser som avses i 1 § livsmedelslagen (1971:511) med undantag för
 - a. vatten från vattenverk,
 - b. spritdrycker, vin och starköl som tillhandahålls av det detaljhandelsbolag som avses i 15 § andra stycket lagen (1977:293) om handel med drycker samt
 - c. tobaksvaror.

17 §

Skattskyldig får med de begränsningar som anges i 18 och 60 §§ vid redovisning av skatt göra avdrag för ingående skatt som hänför sig till förvärv eller import för verksamhet som medför skattskyldighet.

I fråga om rätt att göra avdrag för ingående skatt i statlig och kommunal verksamhet gäller dock bestämmelserna i 18 a §.

Rätt till avdrag föreligger för den redovisningsperiod då förvärvet eller importen enligt god redovisningssed borde ha bokförts om inte annat följer av fjärde eller femte stycket. Har medgivande enligt 5 a § andra stycket erhållits får avdrag för andra förvärv än sådana som avses i fjärde eller femte stycket göras först vid beskattningsårets utgång eller när betalning dessförinnan har erlagts. Avdrag för ingående skatt som hänför sig till förskotts- eller a conto-likvid får göras under den redovisningsperiod då betalning har erlagts eller, i fråga om byggnads- eller anläggningsentreprenad, när faktura med uppgift om skattens belopp har mottagits. Har skattskyldig försatts i konkurs inträder avdragsrätt senast vid konkursutbrottet i fråga om ingående skatt, som hänför sig till

förvärv, import eller förskotts- eller a conto-likvid före konkursutbrottet.

Har vara förvärvats genom kreditköp med förbehåll från säljaren om återtaganderätt enligt lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. får avdrag för den ingående skatten, oavsett principerna för den skattskyldiges bokföring, göras för den redovisningsperiod under vilken faktura eller motsvarande handling har mottagits.

Vid förvärv av avverkningsrätt till skog får avdrag för ingående skatt göras endast för vad som har betalats under redovisningsperioden. Rätten till avdrag för ingående mervärdeskatt som tas ut vid införsel till landet inträder tidigast när en av tullverket utfärdad tullräkning har mottagits av den skattskyldige. Har skattskyldig övertagit annan skattskyldigs verksamhet eller del därav äger han rätt till avdrag för ingående skatt som hänförs till den tidigare ägarens förvärv för verksamheten, i den mån denne skulle haft rätt till avdrag om skatten hade betalats av honom.

Delägare i samfällighet för vattenreglering, väghållning eller liknande ändamål får avdraga ingående skatt som hänförs till samfällighetens förvärv med vad som belöper på hans andel i samfälligheten. Vad som nu har sagts gäller endast i den mån i samfälligheten deltagande fastighet används i verksamhet som medför skattskyldighet.

Äger ett svenskt aktiebolag, en svensk ekonomisk förening eller en svensk ömsesidig skadeförsäkringsanstalt (moderföretag) mer än nio tiondelar av aktierna i ett eller flera svenska aktiebolag (helägda dotterbolag) och tillhandahåller ett av företagen något annat av företagen en tjänst som inte är skattepliktig får det andra företaget göra avdrag för den skatt som belöper på det förstnämnda företagens förvärv eller införsel för tillhandahållande av tjänsten, i den mån avdragsrätt hade förelegat om förvärvet eller införseln hade gjorts av det skattskyldiga företaget. Vad nu har sagts gäller även aktiebolag vars aktier till mer än nio tiondelar ägs av ett eller flera helägda dotterbolag.

Förvärvar skattskyldig mot vederlag skattepliktig vara inom landet från den som inte är skattskyldig för omsättning av varan, skall som ingående mervärdeskatt för den skattskyldige anses 18 procent av vederlaget. Om förvärvet avser sådan vara för vilken skatt utgår med 18 procent av beskattningsvärdet enligt 13 § andra meningen, skall som ingående mervärdeskatt dock anses 15,25 procent av vederlaget. Vad nu sagts gäller även den som är skattskyldig för förmedling som avses i punkt 3 första stycket av anvisningarna till 2 §.

Förvärvar skattskyldig mot vederlag skattepliktig vara inom landet från den som inte är skattskyldig för omsättning av varan, skall som ingående mervärdeskatt för den skattskyldige anses 20 procent av vederlaget. Om förvärvet avser sådan vara för vilken skatt utgår med 21 procent av beskattningsvärdet enligt 13 § andra meningen, skall som ingående mervärdeskatt dock anses 17,36 procent av vederlaget. Vad nu sagts gäller även den som är skattskyldig för förmedling som avses i punkt 3 första stycket av anvisningarna till 2 §.

Redovisar skattskyldig olika verksamheter var för sig får överskjutande ingående skatt i en verksamhet kvittas mot utgående skatt i annan verksamhet.

Om återbetalning av överskjutande ingående skatt som ej kunnat kvittas föreskrivs i 49 §.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1961:372) om bensinskatt¹ att 2 och 7 §§ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §²

Skatt tas ut, om inte annat sägs i andra stycket, med 2 kronor 37 öre per liter för blyfri bensin, varmed avses bensin med en blyhalt om högst 0,013 gram per liter vid 15° C och med 2 kronor 68 öre per liter för annan bensin.

För metanol tas skatten ut med 80 öre per liter. Ingår metanol eller etanol i en blandning som avses i 1 § första stycket a) eller c) tas skatten ut för den inblandade alkoholen med 80 öre per liter och för blandningen i övrigt med 2 kronor 37 öre per liter om den utgörs av blyfri bensin och med 2 kronor 68 öre per liter om den utgörs av annan bensin.

Skatt tas inte ut för smörjolja som är inblandad i bensin.

Skatt tas ut, om inte annat sägs i andra stycket, med 3 kronor 14 öre per liter för blyfri bensin, varmed avses bensin med en blyhalt om högst 0,013 gram per liter vid 15° C och med 3 kronor 65 öre per liter för annan bensin.

För metanol tas skatten ut med 80 öre per liter. Ingår metanol eller etanol i en blandning som avses i 1 § första stycket a) eller c) tas skatten ut för den inblandade alkoholen med 80 öre per liter och för blandningen i övrigt med 3 kronor 14 öre per liter om den utgörs av blyfri bensin och med 3 kronor 65 öre per liter om den utgörs av annan bensin.

7 §³

1 mom. I deklaration får avdrag göras för skatt på bensin, som har

- a) förvärvats för återförsäljning eller förbrukning i egen rörelse och för vilken skattskyldighet tidigare inträtt,
- b) återtagits i samband med återgång av köp,
- c) förbrukats eller sålts för förbrukning för framdrivande av tåg eller andra järnvägsfordon,
- d) av den skattskyldige eller för hans räkning utförts ur Sverige eller förts till svensk frihamn för annat ändamål än att förbrukas där,
- e) sålts med förlust för den skattskyldige, i den mån förlusten hänförs sig till bristande betalning från köparen,

f) förbrukats eller sålts för förbrukning vid produktion av skattepliktig elkraft,

f) förbrukats eller sålts för förbrukning vid produktion av skattepliktig elkraft *med undantag för skatt hänförlig till den del av bensinen som motsvarar nyttiggjord värme.*

h) förbrukats för produktion av värme vid samtidig produktion av värme och skattepliktig elektrisk kraft i en kraftvärmeanläggning.

Avdrag enligt första stycket e) får göras med belopp som svarar mot så stor del av skatten som förlusten visas utgöra av varans försäljningspris. Har sådant avdrag gjorts och inflyter därefter betalning skall redovisning åter lämnas för skatten på de varor som betalningen avser.

2 mom. Annan än den som är registrerad får köpa in bensin utan skatt mot avgivande av en försäkran till leverantören att bensen skall användas för ett sådant ändamål som avses i 1 mom. första stycket c) eller f).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

För år 1993 får avdrag enligt den äldre lydelsen av 7 § 1 mom. första stycket h) göras för hälften av den bensinskatt på bensin som förbrukats för produktion av värme vid samtidig produktion av värme och skattepliktig elektrisk kraft i en kraftvärmeanläggning.

¹Lagen omtryckt 1984:993.

²Senaste lydelse 1991:1821.

³Senaste lydelse 1991:839.

Lag om lagerskatt på viss bensin

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den som vid ikraftträdandet av denna lag inte är registrerad som skattskyldig enligt 4 § lagen (1961:372) om bensinskatt och som då innehar varor som avses i 1 § nämnda lag skall till staten betala lagerskatt enligt denna lag. Detsamma gäller den som är registrerad och som vid samma tidpunkt innehar sådana varor för vilka skattskyldighet har inträtt enligt 5 § första stycket 1 lagen om bensinskatt därför att varorna har levererats till ett eget försäljningsställe eller tagits i anspråk för annat ändamål än försäljning.

2 § Lagerskatt tas endast ut för varor som är skattepliktiga enligt 1 § första stycket a) lagen (1961:372) om bensinskatt och för vilka skattskyldighet enligt den lagen har inträtt före den 1 januari 1993.

3 § Lagerskatt tas ut endast för den del av lagret som omfattar mer än 5 000 liter eller, i fråga om den som driver detaljhandel med skattepliktiga varor, 5 000 liter för varje särskilt försäljningsställe.

4 § Lagerskatt tas ut med 93 öre per liter för blyfri bensin, varmed avses bensin med en blyhalt om högst 0,013 gram per liter vid 15° C och med 1 krona 13 öre per liter för annan bensin.

Ingår metanol eller etanol i en blandning som avses i 1 § första stycket a) lagen (1961:372) om bensinskatt tas lagerskatt inte ut för den inblandade alkoholen.

5 § Den som är skyldig att betala lagerskatt skall lämna en deklaration till Riksskatteverket om sitt innehav av skattepliktiga varor. Deklarationen skall ta upp de lagrade varornas art och kvantitet, lagringsplatserna, den använda mätningmetoden och lagerskattens belopp.

Deklaration skall ha kommit in till Riksskatteverket senast den 15 februari 1993. Skatten skall senast samma dag vara inbetald till verket.

Deklarationen skall avges på heder och samvete samt upprättas på blankett enligt formulär som fastställs av Riksskatteverket.

6 § Lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter gäller i fråga om lagerskatt. Därvid iakttas följande. 2 kap. 1—9 §§, 5 kap. 1 § första och andra styckena, 3—5 §§ och 9 §, 6 kap. samt 7 kap. 5 § skall inte tillämpas. Vad som föreskrivs i 4 kap. 2 § första stycket skall gälla om deklarationen har kommit in senast den 15 februari 1993. Dröjsmålsavgift enligt 5 kap. 8 § 1 skall tas ut om skattebeloppet inte har betalats senast den 15 februari 1993. Ränta enligt 5 kap. 12 § första stycket 1 utgår från den 15 februari 1993.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 kap.

1 §¹

Denna lag gäller för skatter och avgifter som tas ut enligt

1. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:410) om avgift på bekämpningsmedel, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, lagen (1990:662) om skatt på vissa pre-

1. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:410) om avgift på bekämpningsmedel, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, lagen (1990:662) om skatt på vissa pre-

miebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m.,

miebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., *lagen (1992:000) om lagerskatt på viss bensin,*

2. lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område, lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område, lagen (1984:409) om avgift på gödselmedel, lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m., lagen (1990:616) om införande av lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.

Har i författning som anges i första stycket eller i författning som utfärdats med stöd av sådan författning lämnats bestämmelse som avviker från denna lag gäller dock den bestämmelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹Senaste lydelse 1991:1486.

Lag om ändring i lagen (1992:629) om ändring i
skattebrottslagen (1971:69)

Härigenom föreskrivs att 1 § skattebrottslagen (1971:69) i paragrafens lydelse enligt lagen (1992:629) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Denna lag gäller i fråga om skatt eller avgift enligt

1. lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1927:321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, kommunalskattelagen (1928:370), lagen (1933:395) om ersättningsskatt, lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift, lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, lagen (1958:295) om sjömansskatt, lagen (1983:219) om tillfällig vinstskatt, lagen (1983:1086) om vinstdelningsskatt, lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt, lagen (1986:1225) om tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, understödsföreningar och pensionsstiftelser, lagen (1989:346) om särskild vinstskatt, lagen (1989:471) om investeringsskatt för vissa byggnadsarbeten, lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl., lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader,

2. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1968:430) om mervärdeskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1976:338) om vägtrafikskatt på vissa fordon, som icke är registrerade i riket, lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen

2. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1968:430) om mervärdeskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1976:338) om vägtrafikskatt på vissa fordon, som icke är registrerade i riket, lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen

(1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalitorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:409) om avgift på gödselmedel, lagen (1984:410) om avgift på bekämpningsmedel, lagen (1984:852) om lagerskatt på viss bensin, vägtrafikskattelagen (1988:327), lagen (1988:328) om vägtrafikskatt på utländska fordon, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m.,

(1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalitorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:409) om avgift på gödselmedel, lagen (1984:410) om avgift på bekämpningsmedel, lagen (1984:852) om lagerskatt på viss bensin, vägtrafikskattelagen (1988:327), lagen (1988:328) om vägtrafikskatt på utländska fordon, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., *lagen (1992:000) om lagerskatt på viss bensin,*

3. lagen (1981:691) om socialavgifter.

Lagen gäller även preliminär skatt, kvarstående skatt och tillkommande skatt som avses i uppbördslagen (1953:272).

Lagen tillämpas inte om skatten eller avgiften fastställs eller uppbärs i den ordning som gäller för tull och inte heller beträffande dröjsmålsavgift, skattetillägg eller liknande avgift.

Lag om ändring i lagen (1992:630) om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. i paragrafens lydelse enligt lagen (1992:630) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970:979) följer med fordran på

1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953:272), samt skatt enligt lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1958:295) om sjömansskatt, kupongskattelagen (1970:624), lagen (1983:219) om tillfällig vinstskatt, lagen (1986:1225) om tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, understödsföreningar och pensionsstiftelser, lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta och lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl.,

2. skatt enligt lagen (1968:430) om mervärdeskatt,

3. skatt eller avgift enligt lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljnings-skatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104)

3. skatt eller avgift enligt lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljnings-skatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104)

om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:410) om avgift på bekämpningsmedel, lagen (1984:852) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxid-skatt, lagen (1990:587) om svavel-skatt, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m.,

om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:410) om avgift på bekämpningsmedel, lagen (1984:852) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxid-skatt, lagen (1990:587) om svavel-skatt, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., *lagen (1992:000) om lagerskatt på viss bensin,*

4. skatt enligt vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1976:339) om saluvagnsskatt, vägtrafikskattelagen (1988:327), lagen (1988:328) om vägtrafikskatt på utländska fordon,

5. tull, särskild avgift enligt 39 § tullagen (1973:670) och avgift enligt lagen (1968:361) om avgift vid införsel av vissa bakverk,

6. avgift enligt lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område, lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område, lagen (1984:409) om avgift på gödselmedel, lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m. och lagen (1990:616) om införande av lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.,

7. avgift som uppbärs med tillämpning av lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare,

8. avgift enligt lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område.

Förmånsrätten omfattar ej dröjsmålsavgift och liknande avgift som utgår vid försummelse att redovisa eller betala fordringar och ej heller skatte- eller avgiftstillägg och förseningsavgift.

Lag om ändring i lagen (1992:879) om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt

Härigenom föreskrivs att 24 och 25 §§ samt punkt 4 av övergångsbestämmelserna till lagen (1957:262) om allmän energiskatt i paragrafernas och övergångsbestämmelsernas lydelse enligt lagen (1992:879) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

24 §

I deklARATION som avser bränslen får avdrag göras för skatt på bränsle som

a) i beskattat skick förvärvats för återförsäljning eller förbrukning i egen rörelse,

b) återtagits i samband med återgång av köp,

c) förbrukats av eller försålts till kommunikationsföretag för bandrift eller därmed likartat ändamål,

d) förbrukats eller försålts för förbrukning i luftfartyg eller i fartyg, när luftfartyget eller fartyget inte används för fritidsändamål eller annat privat ändamål,

e) av den skattskyldige eller för hans räkning utförts ur riket eller förts till svensk frihamn för annat ändamål än att förbrukas där,

f) förbrukats eller försålts för förbrukning för annat ändamål än energialstring,

g) förbrukats för framställning av bensin eller i bilaga 1 angivet bränsle eller för produktion av annan skattepliktig elektrisk kraft *än sådan som avses i 25 § första stycket d),*

g) förbrukats för framställning av bensin eller i bilaga 1 angivet bränsle eller för produktion av skattepliktig elektrisk kraft *med undantag för skatt hänförlig till den del av bränslet som motsvarar nyttiggjord värme,*

h) *förbrukats för produktion av värme vid samtidig produktion av värme och skattepliktig elektrisk kraft i en kraftvärmeanläggning,*

i) försålts med förlust för den skattskyldige, i den mån förlusten hänför sig till bristande betalning från köpare.

h) försålts med förlust för den skattskyldige, i den mån förlusten hänför sig till bristande betalning från köpare.

Avdrag enligt första stycket i) får göras med belopp som svarar mot så stor del av skatten som förlusten visas utgöra av varans försäljningspris. Har sådant avdrag gjorts och inflyter därefter betalning skall redovisning åter lämnas för skatten på det bränsle som betalningen avser.

Avdrag enligt första stycket h) får göras med belopp som svarar mot så stor del av skatten som förlusten visas utgöra av varans försäljningspris. Har sådant avdrag gjorts och inflyter därefter betalning skall redovisning åter lämnas för skatten på det bränsle som betalningen avser.

Avdrag får, i den mån avdrag inte har gjorts enligt första stycket, även göras för skatt på bränsle som förbrukats vid tillverkningsprocessen i industriell verksamhet eller för växthusuppvärmning vid yrkesmässig växthusodling.

25 §

I deklaration som avser elektrisk kraft får avdrag göras för skatt på elektrisk kraft, som

a) förbrukats av eller levererats till kommunikationsföretag för bandrift eller därmed likartat ändamål eller överförts till annat land,

b) förbrukats eller försålts för förbrukning för annat ändamål än energialstring eller för användning i omedelbart samband med sådan förbrukning eller vid framställning av bensin eller i bilaga 1 angivet skattepliktigt bränsle,

c) försålts med förlust för den redovisningsskyldige, i den mån förlusten hänför sig till bristande betalning från förbrukare eller icke registrerad distributör av elektrisk kraft,

d) producerats i en kraftvärmeanläggning och förbrukats för el-, gas-, värme- eller vattenförsörjning i den egna verksamheten.

d) producerats i en kraftvärmeanläggning och förbrukats för el-, gas-, värme- eller vattenförsörjning i den egna verksamheten i den mån avdrag inte har gjorts enligt 24 § första stycket g) denna lag eller enligt 7 § 1 mom. första stycket f) lagen (1961:372) om bensinskatt.

Avdrag enligt första stycket c) får göras med belopp som svarar mot så stor del av skatten som förlusten visas utgöra av den elektriska kraftens försäljningspris. Har sådant avdrag gjorts och inflyter därefter betalning skall redovisning åter lämnas för skatten på den kraft som betalningen avser.

Avdrag får även göras för skatt på bensin eller i bilaga 1 angivet bränsle, som förbrukats vid produktion av skattepliktig elektrisk kraft i den mån avdrag inte gjorts enligt första stycket d) eller 24 § första stycket g) denna lag eller enligt 7 § 1 mom. första stycket f) lagen (1961:372) om bensinskatt.

Avdrag får även göras för skatt enligt lagen om bensinskatt och lagen (1991:838) om koldioxidskatt på bensin eller för skatt enligt denna lag och lagen om koldioxidskatt på i bilaga 1 angivet bränsle, som förbrukats vid produktion av skattepliktig elektrisk kraft med undantag för skatt hänförlig till den del av bränslet som motsvarar nyttiggjord värme, allt i den mån avdrag inte gjorts enligt första stycket d) eller 24 § första stycket g) denna lag eller enligt 7 § 1 mom. första stycket f) lagen om bensinskatt.

Avdrag får även göras för skatt på bensin eller i bilaga 1 angivet bränsle, som förbrukats vid

produktion av sådan värme som avses i 7 § 1 mom. första stycket h) lagen (1961:372) om bensinskatt eller 24 § första stycket h) av den som inte kan medges registrering som skattskyldig förbrukare av bensin eller i bilaga 1 angivet bränsle.

4.

Bestämmelserna i 24 § i sina nya lydelse samt bestämmelserna i 28–31 §§ tillämpas dock, såvitt avser växthusuppvärmning vid yrkesmässig växthusodling, först från och med den 1 januari 1995.

Den nya lydelsen av 24 § tredje stycket samt de nya lydelsena av bestämmelserna i 28–31 §§ tillämpas dock, såvitt avser växthusuppvärmning vid yrkesmässig växthusodling, först från och med den 1 januari 1995.

För år 1993 får avdrag enligt den äldre lydelsen av 24 § första stycket h) och 25 § fjärde stycket göras för hälften av den energiskatt på bränsle som förbrukats för produktion av värme vid samtidig produktion av värme och skattepliktig elektrisk kraft i en kraftvärmeanläggning.

Lag om ändring i lagen (1992:880) om ändring i lagen (1990:582) om koldioxidskatt

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1990:582) om koldioxidskatt i paragrafens lydelse enligt lagen (1992:880) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

I fråga om bränslen som avses i 1 § första stycket tillämpas 2 a §, 6–8 §§, 10 § andra stycket, 24 § utom första stycket h), 25 § tredje stycket och 26–33 §§ lagen (1957:262) om allmän energiskatt.

Avdrag, återbetalning och kompensation enligt 24 § tredje stycket eller 28 § lagen om allmän energiskatt medges dock beträffande koldioxidskatt endast med tre fjärdedelar av skatten på de bränslen som avses i 1 § första stycket.

I fråga om varuslag som är skattepliktiga enligt 1 § andra stycket tillämpas lagen (1961:372) om bensinskatt utom 1 §, 2 § första och andra styckena och 7 § 1 mom. första stycket h). Bestämmelserna om bensin i nämnda lag gäller de varuslag som är skattepliktiga enligt 1 § andra stycket denna lag.

I fråga om bränslen som avses i 1 § första stycket tillämpas 2 a §, 6–8 §§, 10 § andra stycket, 24 §, 25 § tredje stycket och 26–28, 30–33 §§ lagen (1957:262) om allmän energiskatt.

I fråga om varuslag som är skattepliktiga enligt 1 § andra stycket tillämpas lagen (1961:372) om bensinskatt utom 1 § och 2 § första och andra styckena. Bestämmelserna om bensin i nämnda lag gäller de varuslag som är skattepliktiga enligt 1 § andra stycket denna lag.

20 Förslag till

Prop. 1992/93:50
Bilaga 5.1

Lag om ändring i lagen (1992:575) om ändring i lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m.

Härigenom föreskrivs att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (1992:575) om ändring i lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

Lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter¹

dels att i 3 kap. 23 och 27 §§ orden "lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande och ungdomsbosparande" skall bytas ut mot orden "lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande",

dels att 2 kap. 4 § skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

4 §²

Fysisk person skall lämna självdeklaration

1. när hans bruttointäkter av tjänst i andra fall än som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i kommunalskattelagen (1928:370) och av aktiv näringsverksamhet, under beskattningsåret uppgått till sammanlagt minst 32 procent av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för året före taxeringsåret och inte annat följer av 6 §,

2. när hans bruttointäkter av tjänst i fall som avses i 32 § 1 mom. första stycket h eller i kommunalskattelagen och av passiv näringsverksamhet uppgått till sammanlagt minst 100 kronor,

3. när han haft bruttointäkter av kapital av annat slag än avkastning för vilken preliminär A-skatt skall betalas enligt 3 § 2 mom. 1 tredje stycket uppbördslagen (1953:272) och bruttointäkterna av kapital uppgått till sammanlagt minst 100 kronor,

4. om han inte varit bosatt i Sverige under hela beskattningsåret eller om han under beskattningsåret betalat sjömansskatt, när bruttointäkterna uppgått till sammanlagt minst 100 kronor,

5. när hans tillgångar av den art som anges i 3 § 1 mom. lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt vid beskattningsårets utgång haft ett värde som överstiger 800 000 kronor, eller

6. när underlag för skogsvårdsavgift, statlig fastighetsskatt, avkastnings-skatt på pensionsmedel eller särskild löneskatt på pensionskostnader skall fastställas för honom.

Vid bedömandet av deklarationsskyldighet enligt första stycket skall hänsyn inte tas till sådan inkomst eller förmögenhet för vilken skattskyldighet inte föreligger enligt kommunalskattelagen, lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt eller lagen om statlig förmögenhetsskatt. Däremot

1. när hans bruttointäkter av tjänst i andra fall än som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i kommunalskattelagen (1928:370) och av aktiv näringsverksamhet, under beskattningsåret uppgått till sammanlagt minst 25 procent av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för året före taxeringsåret och inte annat följer av 6 §,

3. när han haft bruttointäkter av kapital av annat slag än avkastning för vilken preliminär A-skatt skall betalas enligt 3 § 2 mom. tredje stycket uppbördslagen (1953:272) och bruttointäkterna av kapital uppgått till sammanlagt minst 100 kronor,

skall hänsyn tas till sådan inkomst eller förmögenhet som enligt dubbelbeskattningsavtal skall vara helt eller delvis undantagen från beskattning i Sverige. Prop. 1992/93:50
Bilaga 5.1

Har makar, som ingått äktenskap före ingången av beskattningsåret och levt tillsammans under större delen därav, var för sig haft förmögenhet, skall vardera makens deklarationsskyldighet bedömas med hänsyn till makarnas sammanlagda förmögenhet.

Skall någon enligt lagen om statlig förmögenhetsskatt taxeras för förmögenhet som tillhör barn eller någon annan, skall hänsyn tas därtill när deklarationsskyldigheten bedöms.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993 och tillämpas första gången vid 1994 års taxering.

¹ Senaste lydelse av
3 kap. 23 § 1990:1136

3 kap. 27 § 1991:1002.

² Senaste lydelse 1991:698.

22 Förslag till

Prop. 1992/93:50

Bilaga 5.1

Lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande

Härigenom föreskrivs att i 1 och 10 §§ lagen (1983:890) om allemanssparande orden "lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande och ungdomsbosparande" skall bytas ut mot orden "lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande".

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1992

Föredragande: statsrådet Lundgren

Anmälan till proposition om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin

Studiestöd m.m.

Mitt förslag: Ytterligare medel för studiestöd anvisas med 142 miljoner kr för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa och med 85 miljoner kr för studiemedel.

Studiebidraget inom studiehjälpen höjs inte den 1 januari 1993.

Skälen för mitt förslag: Chefen för Arbetsmarknadsdepartementet kommer senare att föreslå ett utökat antal platser inom den kommunala vuxenutbildningen, 13 000 platser, folkhögskolan, 5 000 platser och gymnasieskolan 5 000 platser under vårterminen 1993. Detta kommer att innebära ökade kostnader inom studiestödssystemet.

Såvitt gäller den ökade satsningen inom den kommunala vuxenutbildningen och folkhögskolan beräknar jag en studiestödkostnad enligt följande. För särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa beräknar jag en kostnad av 142 miljoner kr. Detta innebär att ca 5 100 studerande ges möjlighet att uppbära detta stöd. Studiemedelskostnaderna för övriga elever beräknar jag till 85 miljoner kr. Kostnaden för studiehjälp för ytterligare 5 000 platser i gymnasieskolan under vårterminen 1993 beräknar jag till 20 miljoner kr.

Vid mina beräkningar har jag utgått ifrån de utnyttjandegrader m.m. som beräknats för samtliga studerande som omfattas av studiemedel, studiehjälp och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Tidigare har chefen för Finansdepartementet föreslagit att studiefinansieringen för polisaspiranter vid studier vid polishögskolan bör ske inom ramen för studiemedelssystemet fr.o.m. budgetåret 1993/94. Chefen för Utbildningsdepartementet avser att senare återkomma till regeringen med förslag till närmare bestämmelser härom samt beräkningar av de ökade kostnader för studiemedel som förslaget medför.

Studiebidraget är beloppsmässigt samordnat med det allmänna barnbidraget. Därmed är det naturligt att regeringen föreslår riksdagen att den redan beslutade höjningen av studiebidraget inom studiehjälpen fr.o.m. den 1 januari 1993 inte kommer till stånd.

Utifrån det beräknade antalet elever som kommer att uppbära studiebidrag beräknar jag ett medelsbehov som är 135 miljoner kr. mindre än vad som eljest skulle utgå under budgetåret 1992/93. Med hänvisning till tidigare redovisat ökat behov av studiehjälp blir dock det mindre medelsbehovet 115 miljoner kr. För budgetåret 1993/94 beräknar jag besparingen till 270 miljoner kr.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 6

Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört om oförändrat studiebidrag inom studiehjälpen har inom Utbildningsdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1991:924) om ändring i studiestödslagen (1973:349).

Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 6.1*.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. anta förslag till lag om ändring i lagen (1991:924) om ändring i studiestödslagen (1973:349),
2. till *Studiemedel m.m.* på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1992/93 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag på 85 000 000 kr.,
3. till *Vuxenstudiestöd m.m.* på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1992/93 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 142 000 000 kr.

Lag om ändring i lagen (1991:924) om ändring i
studiestödslagen (1973:349)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:924) om ändring i
studiestödslagen (1973:349)

dels att ändringen av 3 kap. 6 § skall utgå,

dels att ikraftträdandebestämmelserna¹ till lagen (1991:924) om ändring
i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft, ifråga
om 3 kap. 6 § den 1 januari 1993,
i fråga om 8 kap. 6 §, punkt 6 i
övergångsbestämmelserna till stu-
diestödslagen och punkterna 1 och 2
e—l i övergångsbestämmelserna
till lagen (1988:877) om ändring i
studiestödslagen den 1 januari 1992
samt i övrigt den 1 juli 1991.

Denna lag träder i kraft, i fråga
om 8 kap. 6 §, punkt 6 i över-
gångsbestämmelserna till studie-
stödslagen och punkterna 1 och 2
e—l i övergångsbestämmelserna till
lagen (1988:877) om ändring i
studiestödslagen den 1 januari 1992
samt i övrigt den 1 juli 1991.

De nya föreskrifterna i punkt 2 g i övergångsbestämmelserna till lagen
(1988:877) om ändring i studiestödslagen tillämpas med avseende på
bestämmande av slutlig avgift fr.o.m. avgiftsåret 1992.

¹Senaste lydelse 1991:1942.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1992

Föredragande: statsrådet Hörnlund

Anmälan till proposition om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin

1 Inledning

Efterfrågan på arbetskraft har sedan år 1990 minskat inom samtliga sektorer i ekonomin. Antalet nyanmälda lediga platser är mycket lågt. Totalt har ca 290 000 personer varslats om uppsägning sedan hösten 1990 fram till och med augusti 1992. Under de första åtta månaderna 1992 varslades 111 000 personer om uppsägning mot 83 000 under samma period år 1991.

Till följd av den svaga efterfrågan har sysselsättningen minskat kraftigt i Sverige sedan slutet av år 1990. En mycket stor del av minskningen avser arbeten inom industrin. Även inom offentlig sektor sjunker nu sysselsättningen.

Enligt arbetskraftsundersökningen (AKU) i september 1992 var ca 229 000 personer öppet arbetslösa, vilket innebär 5,2 % av arbetskraften. Samtidigt befann sig ca 170 000 personer i någon konjunkturberoende arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Antalet långtidsarbetslösa ökar också. I september 1992 var närmare 67 000 personer långtidsarbetslösa, vilket är 45 000 fler än för ett år sedan.

Mot bakgrund av arbetsmarknadsläget har Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) i skrivelse den 21 augusti 1992 begärt ytterligare medel för arbetsmarknadspolitiska insatser.

Utöver AMS skrivelse har det kommit in skrivelser från myndigheter, organisationer m.fl. rörande åtgärder som syftar till att skapa sysselsättning eller minska arbetslösheten.

2 Föredragandens överväganden

Sedan riksdagen fattade beslut med anledning av 1992 års kompletteringsproposition har det skett omvälvande förändringar som påverkar den analys som strategin byggde på. Förutsättningarna för den ekonomiska politiken har förändrats och försämrats snabbt. För att motverka de allt svårare problemen på arbetsmarknaden behövs nu stora och temporära insatser.

Den snabbt stigande arbetslösheten innebär en påtaglig risk för en permanent hög arbetslöshet. Det kommer inte minst att slå mot arbets-

handikappade och andra grupper med en svag ställning på arbetsmarknaden.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 7

Mot denna exceptionella bakgrund har regeringen och det Socialdemokratiska arbetarepartiet enats om ett stabiliseringsprogram för den svenska ekonomin.

Som chefen för Finansdepartementet tidigare i dag redovisat kommer långsiktigt verkande strukturella ingrepp i ekonomin att föreslås samtidigt med en omfattande satsning på arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

De satsningar inom arbetsmarknadspolitikens område, som jag strax detaljerat skall redovisa, kommer att ge dels omedelbara direkta effekter, dels spridningseffekter som förstärker den ordinarie arbetsmarknaden i betydande utsträckning. Den föreslagna sänkningen av arbetsgivaravgiften kan vidare väntas ge positiva effekter på företagens stabilitet efter hand och därmed även på sysselsättningen.

2.1 Inriktningen av det arbetsmarknadspolitiska programmet

Det program för massiva och snabba arbetsmarknadspolitiska insatser som regeringen och det Socialdemokratiska arbetarepartiet kommit överens om innebär en markering av arbetslinjen som fundament i arbetsmarknadspolitiken.

Det bör emellertid understrykas att arbetsmarknadspolitiken inte ensam kan garantera full sysselsättning. Inte ens en perfekt fungerande arbetsmarknad eller massiv ökning av insatserna leder i ett längre perspektiv till full sysselsättning om ekonomin i övrigt är i obalans.

Det förtjänar vidare att upprepas att det i praktiken finns en gräns för hur stor arbetslöshet som till rimliga samhällsekonomiska kostnader kan mötas med selektiva åtgärder.

För att möta ökningen av arbetslösheten och framför allt långtidsarbetslösheten kommer åtgärder att föreslås inom flera områden. Jag har i dessa frågor samrått med cheferna för Utbildnings-, Kommunikations- och Finansdepartementen.

En samlad redovisning över de insatser, och de effekter de beräknats få, som beslutades under förra budgetåret kommer att lämnas till riksdagen senare under innevarande budgetår.

Programmet innebär att den inriktning av arbetsmarknadspolitiken som angavs i kompletteringspropositionen ligger fast.

Förslagen kan sammanfattas på följande sätt:

Det reguljära utbildningsväsendet

Som ett led i den långsiktiga satsningen på utbildning föreslås drygt 600 miljoner kronor för kurser av samma typ som inom det reguljära utbildningsväsendet. Drygt hälften av medlen bör avse Komvux och återstoden folkhögskolan, gymnasieskolan och de små och medelstora högskolorna.

Totalt beräknas genom denna förstärkning ca 25 000 personer kunna erbjudas utbildning under en sexmånaders period.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 7

Utbildningsvikariatet

Utbildningsvikariatet uppskattades ursprungligen kunna få en omfattning om ca 20 000 deltagare, men har aldrig nått mer än drygt hälften av den nivån. Målsättningen skall nu vara att öka intresset hos arbetsgivarna för denna åtgärd så att den från början beräknade nivån kan uppnås.

Ungdomspraktik

För att alla ungdomar skall kunna få en värdefull arbetslivserfarenhet genom arbete på praktikplats föreslås ytterligare 2 900 miljoner kronor till ungdomspraktik. Det öppnar möjlighet till sådan inskolning för ytterligare ca 36 000 ungdomar. Syftet med regeringens ansträngningar är att dessa ungdomar därmed skall få bättre långsiktiga förutsättningar på arbetsmarknaden. Strävan måste vara att alla får ordinarie anställningar på den öppna arbetsmarknaden till avtalsenliga löner.

Investeringar i vägnätet m.m.

Som en fortsättning på de redan tidigare starka satsningarna på infrastruktur och kommunikationer har chefen för Kommunikationsdepartementet tidigare i dag föreslagit ytterligare 1 500 miljoner kronor till reparationer och underhåll av länsvägnätet i skogslänen samt i norra delen av Örebro län och Dalsland i Älvsborgs län.

Utöver dessa insatser i vägnätet anser jag att det av arbetsmarknads-skäl bör skapas möjligheter att tidigarelägga vissa sysselsättningsintensiva investeringar inom affärsverken. AMS bör därför tilldelas medel, 1 000 miljoner kronor, så att myndigheten i samråd med de affärsverk, som finansierar sina investeringar utanför statsbudgeten, kan inventera och initiera lämpliga objekt som snabbt kan komma igång.

Utförsäkringsproblemet

Hög prioritet skall ges åt kampen mot långtidsarbetslöshet, utförsäkring och utslagning. Erfarenheten visar att det är svårt, administrativt tungrovt och dyrt att finna lämpliga åtgärder för många av dessa människor. Nya och okonventionella lösningar måste till.

Utöver ett förslag om en massiv förstärkning av medlen till beredskapsarbeten huvudsakligen för utförsäkringsshotade, totalt 3 400 miljoner kronor med en beräknad sysselsättningseffekt om ca 30 000 personer, föreslås därför att en ny åtgärd för att bibehålla de arbetslösas förankring i arbetslivet introduceras.

Syftet med den nya åtgärden är att stimulera den lokala initiativrikedom som behövs för att låta arbetslösa personer få bidra till sin egen och samhällets utveckling. De skall dessutom få en så nära kontakt som möjligt med arbetslivet.

I och med de beslut riksdagen fattade på grundval av 1992 års kompletteringsproposition har inte mindre än totalt 30 miljarder kronor anvisats för olika konjunkturberoende insatser mot arbetslösheten. Ca två tredjedelar av dessa medel avser traditionell arbetsmarknadspolitik medan en tredjedel är medel anvisade för infrastrukturella åtgärder, det reguljära skolväsendet, regional utveckling etc. Totalt beräknas dessa insatser kunna ge sysselsättningsmöjligheter, utbildning och praktik, direkt och indirekt, för närmare 200 000 personer.

De förslag som nu presenteras innebär att ytterligare ca 10 miljarder kronor bör tillföras för insatser mot arbetslösheten, vilket kommer att ge arbete eller utbildning för mer än 130 000 personer.

Sammantaget innebär detta en satsning mot arbetslösheten av aldrig tidigare skådat slag. Antalet personer i olika åtgärder kommer, under enskilda månader i vinter, att vara långt större än vad arbetsmarknadsmyndigheterna i längden mäktar att hantera.

Det är därför nödvändigt att trycket på arbetsmarknadspolitiken lättar. Endast genom snabba och ansvarsfulla avtal kan de förutsättningar skapas som måste till för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Parterna på arbetsmarknaden har i detta avseende ett mycket stort ansvar.

Jag övergår nu till att redovisa mina förslag. De förslag som kommit in och som jag inte tar upp i det följande, är jag inte beredd att tillstyrka.

Flera av mina förslag innebär ett ökat ansvarstagande för kommunerna. Det skall dock inte medföra en ökad ekonomisk belastning för dessa eftersom åtgärderna kommer att minska kostnaderna för socialbidrag m.m.

2.2 Förslagen

2.2.1 Tillfällig förstärkning av arbetsförmedlingen

Det nuvarande läget på arbetsmarknaden innebär en väsentligt större belastning på arbetsförmedlingen än någonsin tidigare. I slutet av augusti 1992 var över 753 000 arbetssökande inskrivna vid förmedlingen, vilket kan jämföras med 494 000 arbetssökande vid samma tid föregående år och 340 000 året dessförinnan. En tillfällig personalförstärkning under innevarande budgetår är därför nödvändig. Det är också av största vikt att den ökande tillströmningen av sökande till arbetsförmedlingen inte leder till att grupper med svag ställning på arbetsmarknaden trängs undan och inte får en kvalitativt god service. Jag vill poängtera att förstärkningen är tillfällig och betingad av konjunkturläget. Därför bör AMS för förstärkningen få disponera en del av medlen för konjunkturberoende åtgärder som anvisas under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Jag vill också framhålla att de förslag som jag i dag lägger fram väsentligt kommer att öka arbetsförmedlingens möjligheter att bistå enskilda arbetssökande. Samtidigt ökar detta arbetsbelastningen för arbetsförmedlingens personal.

I det rådande läget på arbetsmarknaden bör det vara möjligt att tillfälligt anställa personer med lämplig utbildning och erfarenhet från näringslivet och som efter en relativt kort personalutbildningsinsats snabbt kan fullgöra viktiga arbetsuppgifter vid förmedlingen.

Jag föreslår att högst 200 miljoner kronor av medlen under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder får disponeras av AMS under budgetåret 1992/93 för tillfällig personalförstärkning vid arbetsförmedlingen. Rekrytering av personalen skall i första hand ske bland arbetslösa.

2.2.2 Arbetslivsutveckling

Betydande resurser används nu för att täcka utgifterna för kontant understöd till de arbetslösa. Dessa stora resurser utgör en arbetsmarknadspolitisk tillgång som skulle kunna utnyttjas bättre till att stärka arbetslinjen. Detta förutsätter emellertid en förändring av det nuvarande regelverket. Jag kommer nu att förslå ett nytt system som skall göra det möjligt att utnyttja medlen för kontant understöd till att aktivera arbetslösa kassamedlemmar.

Ett nytt åtgärdssystem

Mitt förslag: Arbetslösa som uppbär ersättning från arbetslöshetsförsäkringen skall som en försöksverksamhet erbjudas möjlighet att delta i aktiviteter, vars syfte är att bibehålla och stärka den arbetslöses anknytning till arbetslivet.

Försöksverksamheten skall pågå under tiden den 1 januari 1993 - den 31 december 1994. AMS skall regelbundet redovisa utvecklingen och erfarenheterna från verksamheten.

Skälen för mitt förslag: Människor bryts mycket snabbt ned av arbetslöshet. De blir ofta passiviserade och isolerade, vilket försvårar eller rentav omöjliggör för dem att ta sig tillbaka till den reguljära arbetsmarknaden. Långvarig arbetslöshet medför mycket negativa konsekvenser för den enskilde.

Även för samhället medför långtidsarbetslöshet stora skadeverkningar. Kostnaderna för de sociala skyddssystemen stiger. Även arbetsmarknadens funktionssätt påverkas negativt när fler och fler människor varaktigt förlorar sin anknytning till arbetsmarknaden. Överhettningstendenser på arbetsmarknaden förstärks och förvärras i tider av ekonomisk högkonjunktur om stora grupper tappat sin förankring på arbetsmarknaden.

Ett sätt att motverka den ökande långtidsarbetslösheten med dess negativa effekter, som nu måste prövas, är att möjliggöra en aktivare

användning av medlen till arbetslöshetsförsäkringen. Syftet är att uppmuntra sociala kontakter och arbetslivskontakter hos dem som uppbär ersättning från arbetslöshetsförsäkringen för att underlätta deras återinträde på arbetsmarknaden.

Dessutom är det avgörande för sysselsättningen, för näringslivets utveckling och för att hela Sverige skall leva att få till stånd framtidstro och utveckling på den egna orten. En grundläggande förutsättning för detta är att man lokalt samverkar för att motverka arbetslöshet, stärka den enskildes ställning, förbättra de lokala förutsättningarna och skapa nya jobb.

För att uppnå detta förstärks arbetslinjen med en ny åtgärd, kallad arbetslivsutveckling. Den är tänkt för arbetslösa som varken kan få arbete, utbildningsplats eller annan aktiv åtgärd.

Syftet är att ta tillvara de arbetslösas vilja till aktivitet och utveckling till gagn för det lokala näringslivet och för samhällsuppgifter som inte annars skulle bli utförda. En viktig uppgift är att stärka den enskilde inför arbetet på den öppna arbetsmarknaden samt stimulera företagsamhet och kooperativ verksamhet. Den arbetslöse skall inbjudas att delta i olika aktiviteter som ordnas i samverkan mellan arbetsförmedlingen och kommuner, fackliga organisationer, branschorganisationer, företag, folkrörelser m.fl.

För att underlätta för den arbetslöse att återinträda på den reguljära arbetsmarknaden kan man lokalt komma överens om att förlägga verksamhet till olika arbetsplatser. Det bör vara möjligt för arbetslösa att göra insatser inom folkrörelserna eller fullgöra samhällsuppgifter som annars inte skulle bli utförda. Det får dock inte bli fråga om att störa den ordinarie arbetsmarknaden, eller arbetsmarknadspolitiska insatser som syftar till att främja rekrytering av personal. Ej heller får insatserna äventyra konkurrensförhållanden. Men det bör t.ex. vara möjligt för arbetslösa att göra insatser inom sådana områden som kultur- och miljö- vård m.fl. andra områden. Arbetslivsutveckling skall inte ersätta ordinarie arbeten.

Under tiden den arbetslöse deltar i dessa aktiviteter uppbär vederbörande den vanliga ersättningen från arbetslöshetskassan, som dock likställs med utbildningsbidrag. Därmed förstärks också skyddet mot utförsäkring.

Jag beräknar att ca 20 000 personer per månad skall kunna beredas möjlighet att delta i arbetslivsutveckling.

Min bedömning: Den lokala arbetsförmedlingen bör i samråd med företrädare för näringsliv, offentlig sektor, fackliga organisationer, branschorganisationer och övrigt föreningsliv bestämma vilken inriktning och organisation som verksamheten med arbetslivsutveckling skall ha. Det praktiska ansvaret för verksamheten kommer därmed till stor del att överlämnas till anordnarna. Arbetsförmedlingen skall anvisa deltagande i arbetslivsutveckling.

Skälen för min bedömning: Möjligheterna att inrätta platser för arbetslivsutveckling beror i stor utsträckning på de lokala aktörernas vilja att medverka. Den lokala arbetsförmedlingen bör därför gemensamt med lokala företrädare för näringsliv, fackföreningar, folkrörelser och övrigt föreningsliv bestämma vilken inriktning och organisation som verksamheten med arbetslivsutveckling skall ha.

Sedan är det anordnaren som har det praktiska ansvaret för att aktivera arbetslösa i arbetslivsutveckling, sköta den konkreta uppläggnings av verksamheten, hålla kontakter med berörda intressenter osv. Organisationen bör vara så obyråkratisk som möjligt. Tanken är alltså att arbetsförmedlingen inte skall belastas med sådana aktiviteter. Däremot kan arbetsförmedlingen medverka till delfinansiering av verksamheten i det fall detta är nödvändigt. I vissa fall kan det vara lämpligt att inrätta statliga beredskapsarbeten för planering och organisation av anordnarens verksamhet. Som jag nyss har anfört bör det vara möjligt att anordna aktiviteter inom ramen för arbetslivsutveckling inom i stort sett alla delar av samhällslivet. Föreningslivet och folkrörelser har en viktig roll att spela i detta sammanhang men även huvudmän inom offentlig och privat sektor bör på motsvarande sätt kunna aktivera de arbetslösa.

Jag vill särskilt framhålla att arbetslivsutveckling skall bidra till att stimulera till eget företagande och kooperativ verksamhet.

Som jag nyss framhållit får inte denna åtgärd ersätta eller tränga undan ordinarie arbeten. I den mån arbetslivsutvecklingen avser aktiviteter på arbetsplatser bör arbetsförmedlingen samråda med dels fackliga organisationer, dels näringslivs- och branschorganisationer angående utformningen av verksamheten.

Arbetsförmedlingen skall anvisa deltagande i arbetslivsutveckling. Det är en självklarhet att erforderlig tid i verksamheten måste avsättas till att söka arbete. Via arbetsförmedlingen står sedvanliga arbetsmarknads-politiska instrument till förfogande.

Mitt förslag: Den som deltar i arbetslivsutveckling uppbär dagpenning från arbetslöshetskassan. Dagpenning som utges till den arbetslöse under de dagar som han eller hon är anvisad arbetslivsutvecklingen benämns utbildningsbidrag och skall särredovisas. Vidare skall ersättningsperioden i arbetslöshetsförsäkringen förlängas med samma antal dagar. Deltagande i arbetslivsutveckling skall likställas med deltagande i arbetsmarknadsutbildning vid tillämpning av arbetslöshetsförsäkringslagens bestämmelser om tillgodoräkningsbar tid, överhoppningsbar tid och om avstängning från rätt till ersättning.

Skälen för mitt förslag: Syftet med inrättandet av arbetslivsutveckling är att på ett snabbt och okomplicerat sätt göra det möjligt för den som uppbär arbetslöshetsersättning att behålla sin anknytning till arbetsmarknaden. Deltagande i arbetslivsutveckling bör därför ersättas med samma dagpenning som i arbetslöshetsförsäkringen. Ersättningen till den enskilde bör emellertid benämnas utbildningsbidrag för att markera verksamhetens kompetenshöjande karaktär. Bidraget skall särredovisas av arbetslöshetskassan.

Den som deltar i arbetslivsutveckling utför en aktivitet som bör tillgodoräknas honom eller henne på samma sätt som när man deltar i arbetsmarknadsutbildning. På så sätt förstärks skyddet mot utförsäkring. Det antal dagar som man deltar i arbetslivsutveckling bör därför förlänga den normala ersättningsperioden. Motsvarande bör gälla för deltidsarbetslösa. Vad jag sagt förutsätter att länsarbetsnämnden under rättar arbetslöshetskassan om ett beslut om en anvisning till arbetslivsutveckling och, i förekommande fall, om ett beslut om återkallelse av en anvisning.

Med hänsyn till att åtgärden är ny bör arbetsförmedlingen inledningsvis med försiktighet initiera avstängningsinstrumentet vad avser arbetslöshetsförsäkringen.

Mitt förslag: Den som av länsarbetsnämnden anvisats till arbetslivsutveckling skall inte anses som arbetstagar när han eller hon deltar i verksamheten. Bestämmelserna i arbetsmiljölagen (1977:1160) skall dock med vissa undantag - främst bestämmelserna om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagar - tillämpas på den som deltar i arbetslivsutveckling som bedrivs på en arbetsplats. Det försäkringsskydd som gäller för den som deltar i arbetsmarknadsutbildning skall också gälla för den som anvisats till arbetslivsutveckling när verksamheten bedrivs på en arbetsplats.

Skälen för mitt förslag: En förutsättning för att det förslag som jag lägger fram skall nå framgång, är att det ges en enkel och obyråkratisk utformning. Det är inte meningen att arbetslivsutveckling skall användas för att fylla ett produktionsbehov hos arbetsgivare. Däremot skall åtgärden göra det möjligt för de arbetslösa att vidmakthålla och utveckla förvärvad arbetslivskompetens. Som jag tidigare nämnt kan i arbetslivsutvecklingen ingå bl.a. arbetsplatsförlagda aktiviteter. De arbetslösa kan komma att delta i utbildningsaktiviteter eller tilldelas arbetsuppgifter. För de arbetsgivare som är villiga att upplåta sina arbetsplatser för arbetslivsutveckling måste det därför klargöras att åtgärden inte medför att ett anställningsförhållande uppkommer. I lag bör därför slås fast att den som anvisats till arbetslivsutveckling inte är att anse som arbetstagar när han eller hon deltar i verksamheten.

Arbetsmiljölagens bestämmelser bör - i den mån de är relevanta för den arbetsmarknadspolitiska åtgärd som jag föreslår - göras tillämpliga i förhållandet mellan den arbetslöse och den arbetsgivare som upplåter sin arbetsplats för arbetslivsutveckling. Det försäkringsskydd som gäller för den som deltar i arbetsmarknadsutbildning bör gälla även för den som deltar i arbetslivsutveckling. Detta innebär att den arbetslöse kommer att omfattas av arbetsskadeförsäkringen och av den statliga grupplivförsäkringen när han eller hon inom ramen för verksamhet med arbetslivsutveckling vistas på en arbetsplats. Om den som deltar i arbetslivsutveckling vållar en arbetsgivare skada eller ådrar denne skadeståndsansvar, kan arbetsgivaren få ersättning av allmänna medel.

Mitt förslag: 200 miljoner kronor bör anslås för att täcka vissa kostnader som verksamheten med arbetslivsutveckling föranleder.

Skälen för mitt förslag: Verksamheten med arbetslivsutveckling kommer att medföra olika kostnader. Jag räknar dock med att i många fall har anordnare sådant intresse av verksamheten att något särskilt statsbidrag inte skall vara nödvändigt. I en del fall kan de arbetslösa som deltar i verksamheten själva finna former för planering och ledning av verksamheten. I andra fall kan det vara lämpligt att inrätta statliga beredskapsarbeten för planering och organisation av anordnarnas verksamhet. Därutöver kan det uppstå vissa kostnader för materiel, lokaler eller liknande. Det är arbetsförmedlingens sak att lägga fast dessa kostnadsramar. För dessa ändamål bör 200 miljoner kronor anvisas.

Utöver denna kostnad beräknar jag att inrättandet av arbetslivsutveckling inte skall föranleda några ytterligare belastningar på statsbudgeten. Utbildningsbidraget till dem som deltar i arbetslivsutveckling motsvarar den ersättning som de under alla förhållanden skulle ha erhållit från arbetslöshetskassan. Genom inrättandet av arbetslivsutveckling sker i princip endast en omDisposition av den ersättning som utbetalas av arbetslöshetskassorna.

Författningsregleringen

Den åtgärd som nu har föreslagits föranleds av den nuvarande svåra arbetsmarknadssituationen och skall pågå som försöksverksamhet under två år. Den reglering som kräver lagform bör därför så långt som möjligt tas in i en ny, tidsbegränsad lag om arbetslivsutveckling. Lagen bör i enlighet med vad som nyss utvecklats, innehålla bestämmelser om den rättsliga relationen mellan den arbetsgivare som upplåter arbetsplatsen och den som inom ramen för en anvisning deltar i arbetslivsutveckling på arbetsplatsen. Lagen bör också innehålla en hänvisning till arbetsmiljölagen (1977:1160). I den nya lagen bör vidare tas in en bestämmelse om att de föreskrifter i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring som gäller för den som deltar i arbetsmarknadsutbildning i fråga om tillgodoräkningsbar tid, överhoppningsbar tid och avstängning från rätt till ersättning, skall gälla även den som deltar i arbetslivsutveckling. Den förlängning av ersättningsperioden inom arbetslöshetsförsäkringen som jag föreslår skall gälla för den som deltar i arbetslivsutveckling bör däremot genomföras som en ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring.

Det föreslagna systemet med arbetslivsutveckling föranleder också förordningsändringar. Jag avser därför att återkomma till regeringen med förslag i det hänseendet.

I enlighet med vad jag nu anfört har inom Arbetsmarknadsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om arbetslivsutveckling,
 2. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring.
- Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 7.1*.

Lagförslaget under 1 faller inom Lagrådets granskningsområde. De förslag jag lägger fram är mot bakgrund av den svåra arbetsmarknads-situationen av brådskande natur. Den fördröjning av ärendet som en lagrådsgranskning medför skulle vara till avsevärt men. Lagrådets hö-rande bör därför underlåtas.

2.2.3 Åtgärder för ungdomar under 25 år

Mitt förslag: En ungdom under 25 år skall kunna påbörja arbetsmarknadsutbildning i form av ungdomspraktik, avtalad inskolnings-plats eller arbete med rekryteringsstöd utan att först ha deltagit i jobbsökaraktiviteter om arbetsförmedlingen bedömer att ingen annan bättre åtgärd kan vidtas.

Beredskapsarbete införes för ungdomar under 25 år, i vissa fall.

Av de medel som anslagits för verksamhet med ungdomspraktik skall högst 30 miljoner kronor få användas för ersättning för rese-kostnader för den som anvisats en ungdomspraktikplats.

Den som genomgått ungdomspraktik skall kunna anvisas arbete med rekryteringsstöd i direkt anslutning till ungdomspraktik.

Skälen för mitt förslag: I proposition 1991/92:124 om arbetsmarknads-politiska åtgärder för ungdomar under 25 år m.m. föreslog jag bl.a. inrättandet av 39 000 ungdomspraktikplatser vilka finansierades inom befintliga budgetramar. Samtidigt framfördes att det var svårt att förut-säga hur stor omfattning det nya åtgärdssystemet skulle få och att jag därför skulle återkomma senare till regeringen då en ny bedömning av utvecklingen på arbetsmarknaden gjorts.

Den ökande arbetslösheten har särskilt drabbat våra ungdomar. Behov finns därför att kraftigt öka insatserna för dessa.

Den 9 oktober 1992 var ca 92 700 ungdomar anmälda som arbets-sökande på arbetsförmedlingen och ca 43 500 ungdomar anvisade ung-domspraktik. Antalet anvisningar har sedan den 1 september 1992 ökat med drygt 5 000 per vecka. Antalet ungdomspraktikplatser överstiger således redan det antal som riksdagen har anvisat medel för, 39 000 platser. Mot denna bakgrund föreslår jag att medel anslås för ytterligare 36 000 ungdomspraktikplatser, vilket kommer att ge totalt 75 000 plat-ser. Den ytterligare kostnaden för att uppnå detta antal praktikplatser beräknar jag till 2 900 miljoner kronor.

För att öppna möjligheterna för arbetslösa ungdomar att komplettera tidigare studier eller skaffa sig en grundutbildning kommer jag att strax

föreslå en kraftig utbildningssatsning. För många arbetslösa ungdomar är studier ett bättre alternativ än någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Ungdomspraktiken skall vara en tillfällig åtgärd i det nuvarande svåra arbetsmarknadsläget. Mot bakgrund av utvecklingen ser jag nu behov av åtgärden även under nästa budgetår. Jag återkommer emellertid till denna fråga i den kommande budgetpropositionen.

AMS har i skrivelse den 2 september 1992 redovisat en rekommendation till arbetsförmedlingen, om att förmedlingen kan anvisa ungdomar, som i övrigt uppfyller villkoren för ungdomspraktik, till lämplig praktikplats även om de inte deltagit i jobbsökaraktiviteter. Detta gäller när arbetsförmedlingen av praktiska skäl inte har kunnat anordna dessa aktiviteter inom rimlig tid.

Enligt gällande regler får arbetsförmedlingen anvisa en praktikplats till den unge först när denne har varit anmäld som arbetssökande i minst åtta veckor om han eller hon inte fyllt 20 år, respektive sexton veckor om den unge fyllt 20 år. Den relativt långa sökandetiden skall arbetsförmedlingen använda till att finna andra och bättre lösningar på den unges arbetslöshetssituation än anvisning till ungdomspraktik.

Ungdomspraktiken skall vara en sista åtgärd när ungdomarna inte kunnat få arbete på den reguljära arbetsmarknaden eller utbildning inom det ordinarie utbildningsväsendet. Vidare skall arbetsförmedlingen först pröva om den unge kan anvisas en annan åtgärd, såsom avtalad inskolningsplats för 18 - 19-åringar, arbete med rekryteringsstöd eller utbildningsvikariat för 18 - 24-åringar samt arbetsmarknadsutbildning för 20 - 24-åringar.

Viss kritik har framförts mot nuvarande regler. I vissa fall har det uppfattats som märkligt att en arbetssökande ungdom som funnit en arbetsgivare som är beredd att acceptera den arbetssökande som ungdomspraktikant inte kunnat tillträda den praktikplatsen eftersom den föreskrivna anmälningstiden inte uppfyllts. I andra fall har det varit praktiskt svårt för arbetsförmedlingen att ordna jobbsökaraktiviteter.

Jag anser därför att det finns skäl att modifiera reglerna. Arbetsförmedlingen bör efter sedvanlig prövning av olika alternativ, i vissa fall kunna tillåta att en ung arbetssökande får tillträda en praktikplats redan före anmälningstidens utgång. Det bör gälla då den unge på egen hand funnit en praktikplats och arbetsförmedlingen finner att det är en lämplig praktikplats. Det bör även gälla då arbetsförmedlingen inte klarar att erbjuda jobbsökaraktiviteter.

Arbetsförmedlingen skall liksom tidigare noga ha prövat den unge mot den reguljära arbetsmarknaden och det ordinarie utbildningsväsendet före en sådan anvisning.

Vidare skall arbetsförmedlingen ha gjort en bedömning av den enskilde arbetssökandes behov av att delta i jobbsökaraktiviteter med arbetsmarknadsinformation, vägledning m.m. Hänsyn skall härvid tas till om den unge tidigare genomgått arbetsmarknadsutbildning, någon av arbetsförmedlingen anordnad jobb-kurs m.m.

Motsvarande förändringar av kravet på jobsökaraktiviteter bör göras vad gäller avtalade inskolningsplatser och arbete med rekryteringsstöd.

AMS har i skrivelsen den 21 augusti 1992 föreslagit att ungdomar under 25 år skall kunna anvisas arbete med rekryteringsstöd direkt efter ungdomspraktik och att den arbetslöshetsperiod på en månad som föreskrivs inte skall behöva tillämpas i dessa fall. Syftet med åtgärdssystemet för ungdomar är att de genom en ungdomspraktikplats skall ha en meningsfull sysselsättning, så att tiden med enbart passivt kontantstöd kan minimeras. Samtidigt är det angeläget att kontinuerliga ansträngningar görs för att få ut ungdomarna på den ordinarie arbetsmarknaden, vid behov med hjälp av rekryteringsstöd. Detta gäller särskilt när tiden för ungdomspraktikplatsen går ut. Stora ansträngningar måste då göras för att få den berörde arbetsgivaren att anställa ungdomen. Rekryteringsstöd kan då vara ett verkningfullt medel. Jag tillstyrker därför AMS förslag.

Anvisningstiden till en praktikplats skall enligt huvudregeln vara sex månader. Denna tid kan förlängas med ytterligare sex månader om det finns särskilda skäl. Detta krav på särskilda skäl bör ersättas av en lämplighetsprövning av arbetsförmedlingen. Innan en förlängning medges skall dock arbetsförmedlingen, liksom före och under en anvisning till ungdomspraktik, noga pröva om ingen annan åtgärd kan ordnas. I första hand skall den unge naturligtvis noga prövas mot den reguljära arbetsmarknaden. Som jag strax återkommer till bör också i vissa fall en prövning ske i förhållande till beredskapsarbete.

För att ge den unge en så bred yrkes- och arbetslivserfarenhet som möjligt under sin praktiktid bör förlängningen förläggas till annan arbetsplats. Endast om synnerliga skäl finns bör förlängningen få förläggas till samma arbetsplats. Förlängningen skall föregås av ingående samtal mellan arbetsförmedlingen, den unge och praktikanordnaren.

Jag vill trycka på att arbetsförmedlingen bland flertalet av de olika arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har rätt att välja den åtgärd som är mest lämplig för den unge. En eventuell förlängning av praktiktiden måste föregås av en ingående diskussion om vilka alternativ som står till buds.

För att säkerställa att anvisade medel för arbetsmarknadspolitiska åtgärder avseende ungdomar verkligen kommer denna grupp till del bör Arbetsmarknadsverket löpande till regeringen redovisa medelutnyttjandet för ungdomsåtgärder.

Det nuvarande systemet med ungdomspraktik ger möjlighet till en praktikperiod om högst sex plus sex månader. För den unge som under denna tid inte har funnit en mer permanent lösning på sin sysselsättningssituation måste arbetsförmedlingen kunna erbjuda ett alternativ. En möjlighet som jag finner naturlig, mot bakgrund av den unges vunna erfarenheter under ungdomspraktiken, är beredskapsarbete. I och med införandet av ungdomspraktiken togs möjligheten bort till beredskapsarbete för ungdomar under 25 år. I princip bör denna restriktion finnas kvar. För ungdomar som före den nuvarande arbetslöshetsperioden varit etablerade på arbetsmarknaden och som redan genomgått en ungdomspraktikperiod bör det dock vara möjligt för arbetsförmedlingen att även

anvisa beredskapsarbete. En sådan möjlighet bör införas från den 1 mars nästa år.

AMS har föreslagit att det bör vara möjligt att ge ungdomarna särskilt bidrag i form av resekostnadsersättning m.m. Jag delar AMS uppfattning att sådant bidrag bör få utgå i vissa fall. Det gäller främst ungdomar i glesbygd som inte kan få praktik på hemorten eller inom pendlingsavstånd. I undantagsfall bör därför bidrag kunna lämnas till de ungdomar som har onormalt höga resekostnader. Jag föreslår därför att högst 30 miljoner kronor av beräknade medel för ungdomspraktik får användas till detta ändamål. Däremot bör traktamente inte kunna utgå till ungdomar som har ungdomspraktik.

2.2.4 Arbetsmarknadsutbildning

Upphandlad utbildning

Arbetsmarknadsverket upphandlar arbetsmarknadsutbildning av AMU-gruppen och andra utbildningsanordnare, däribland Komvux. Detta skall ske på affärsmässiga grunder.

Med hänsyn till den höga volymen (90 000 kursdeltagare i september 1992) och till situationen på arbetsmarknaden är det väsentligt att noga följa kostnadsutvecklingen och att fortlöpande vidta åtgärder för att effektivisera resursanvändningen i arbetsmarknadsutbildningen. Sådana åtgärder skall vidtas utan att avkall görs på utbildningens kvalitet och möjligheten till en snabb anpassning till förändringar på arbetsmarknaden.

Riksrevisionsverket (RRV) har granskat den särskilt anordnade arbetsmarknadsutbildningen (Effektivitetsproblem i arbetsmarknadsutbildningen, F 1992:15). Granskningen har särskilt inriktats på hur förhållandet mellan beställare och leverantörer bl.a. påverkar kostnadseffektiviteten i utbildningen.

RRV bedömer att insatser behöver göras bl.a. för att stärka affärsmässigheten i upphandlingen. Enligt RRV:s iakttagelser hanteras upphandlingen inte alltid affärsmässigt av länsarbetsnämnderna då dessa underlåter att begära in anbud från fler än en anordnare. Upphandlingsansvariga måste, enligt RRV, lägga större vikt vid utformningen av anbudsfrågan. Tydliga kravspecifikationer avseende kursinnehåll, kvalitet m.m. bör upprättas.

RRV:s granskning av arbetsmarknadsutbildningen visar på att en hel del åtgärder kan och måste vidtas för att förbättra upphandlingskompetensen inom Arbetsmarknadsverket i syfte att få till stånd en bättre hushållning med de resurser som satsas på utbildning. Länsarbetsnämnderna skall således uppträda affärsmässigt och t.ex. ta in anbud från flera anordnare än AMU-gruppen. Enligt min mening kan åtgärder för att effektivisera medelsanvändningen vidtas redan under innevarande budgetår i syfte att uppnå ett bättre resursutnyttjande och därigenom göra det möjligt för ett större antal arbetslösa att få tillgång till utbildning.

Jag bedömer att Arbetsmarknadsverket under innevarande budgetår genom dessa och liknande åtgärder bör kunna få ut fler än 2 000 nya platser inom arbetsmarknadsutbildningen för beräknade medel. I detta sammanhang vill jag klart betona att också AMU-gruppen verksamt måste bidra till att fler arbetslösa får del i arbetsmarknadsutbildningen.

Arbetsmarknadsutbildning i stället för utförsäkring

De arbetslösa som riskerar att bli utförsäkrade från arbetslöshetskassa och som inte kan få arbete på den reguljära arbetsmarknaden har för närvarande rätt att begära och få ett beredskapsarbete.

Mot bakgrund av det ökade antalet arbetslösa som befinner sig i denna riskzon och den, i vissa fall, begränsade tillgången till lämpliga beredskapsarbeten har AMS föreslagit att de utförsäkringshotade skall kunna erbjudas arbetsmarknadsutbildning, som ett alternativ till beredskapsarbete. Jag kommer i det följande att föreslå en kraftig ökning av medlen för beredskapsarbeten. Även om möjligheten till beredskapsarbete därigenom kommer att öka, kommer det att finnas fall där en arbetsmarknadsutbildning är ett bättre alternativ. Jag tillstyrker därför förslaget.

Utbildningsvikariat

AMS bedömer att omfattningen av utbildningsvikariat under budgetåret 1992/93 kommer att bli hälften så stor som regeringen har beräknat.

Systemet med utbildningsvikariat, som nu är inne på sitt andra år, är enligt min mening ett utmärkt erbjudande till arbetsgivarna för att stimulera och underlätta kompetensutvecklingen i arbetslivet. Det börjar nu bli ett relativt väl inarbetat system. Det framgår bl.a. av att utbildningsvikariatet uppnådde sin största omfattning i april 1992, då drygt 12 000 personer innehade vikariatsanställningar. Omfattningen av vikariatet under inledningen av innevarande budgetår är också avsevärt större än vid motsvarande tid för ett år sedan.

Jag förväntar mig nu därför ett stort intresse från arbetsgivarnas sida för denna unika möjlighet att, genom avdrag på arbetsgivaravgifterna, både utbilda sin personal och introducera eventuella nya medarbetare i verksamheten.

Mot bakgrund av den nämnda utvecklingen av utbildningsvikariatet är det fortfarande min bedömning att antalet personer i utbildningsvikariat skall kunna omfatta i genomsnitt ca 20 000 personer per månad under resten av innevarande budgetår. Det bör också vara AMS ambition att nå upp till den av mig beräknade volymen.

Utbildning i det reguljära utbildningsväsendet

En stor andel av de arbetslösa har behov av att komplettera sina praktiska och teoretiska kunskaper för att få en fast förankring på arbetsmarknaden. Ett förhållande som gäller både ungdomar med tvååriga gymnasieutbildningar och vuxna som har en kort eller föråldrad ut-

bildning. Det framgår inte minst av den omfattande arbetsmarknadsutbildning som bedrivs för att anpassa de arbetssökandes kompetens till arbetsmarknadens förväntade efterfrågan på arbetskraft.

Det är mot denna bakgrund väsentligt att ytterligare möjligheter öppnas för arbetslösa att kunna göra dessa eftersökta kompletteringar av sin tidigare utbildning. Jag anser det därför ytterst angeläget att det kommunala offentliga skolväsendet och folkhögskolorna under våren 1993 ges förutsättningar att kunna anordna kompletterande utbildningar för de arbetslösa. Kommunerna bör ges möjligheter att anordna påbyggnadsutbildningar inom dels gymnasieskolan för de unga som tidigare lämnat gymnasieskolans tvååriga utbildningar, dels den kommunala vuxenutbildningen för vuxna arbetslösa. Dessutom bör folkhögskolorna ges möjligheter att anordna särskilda kurser för arbetslösa i olika åldrar.

För att kunna anordna sådan kompetensinriktad utbildning som ger behörighet att söka till högskola kan del av de föreslagna medlen användas till kurser som är 30 veckor långa och som påbörjas, och till större delen genomförs, under det första halvåret men avslutas efter budgetårsskiftet.

För att möjliggöra denna utbildningssatsning föreslår jag att AMS beviljas 316 miljoner kronor för att kunna lämna bidrag till en del av utbildningskostnaden till de kommuner och folkhögskolor som anordnar dessa utbildningar. Folkhögskolorna skall inom ramen för sin normala verksamhet kunna samverka med studieförbund. Beträffande utbildningen vid folkhögskolorna bör AMS kunna lämna bidrag direkt till skolorna eller via Folkbildningsrådet. Jag har därvid beräknat kostnaderna, exkl. studiestöd, för utbildningar vid Komvux till 143 miljoner kronor, vid gymnasieskolan till 67 miljoner kronor och vid folkhögskolor till 106 miljoner kronor. Dessa medel beräknas räcka till en omfattning motsvarande 23 000 heltidsplatser, varav 13 000 vid Komvux, 5 000 vid gymnasieskolan och 5 000 vid folkhögskolor. Den nu föreslagna tillfälliga utökningen av utbildningsplatserna vid dessa skolformer skall avse kurser på heltid eller minst halvtid. Medlen för dessa utbildningsinsatser som exkl. studiestöd uppgår till 316 miljoner kronor bör anvisas under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Studiestöd för ifrågavarande utbildningar kan utgå i form av särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, studiemedel och studiehjälp. Chefen för Utbildningsdepartementet har tidigare i dag redovisat närmare beräkningar för dessa.

Ca 50 miljoner kronor avsätts vidare för en utökning av antalet högskoleplatser. Det innebär att utöver den tidigare satsningen på 4 000 platser kan ytterligare 2 000 platser tillkomma vårterminen 1993. Nu tillkommande platser kommer om möjligt att förläggas till små och medelstora högskolor. Chefen för Utbildningsdepartementet avser att senare återkomma med förslag i denna fråga.

2.2.5 Investeringar och sysselsättning

Vid åtskilliga tillfällen sedan hösten 1991 har stora insatser gjorts inom flera områden i syfte att minska trycket på arbetsmarknaden. Inte minst har stora investeringar inom infrastrukturområdet tidigarelagts för att utveckla infrastruktur och generera sysselsättning.

I många fall handlar det om insatser som primärt motiveras av andra förhållanden men som tidigarelagts av arbetsmarknadsskäl. Projekt av detta slag skapar inte bara arbete när det råder en hög arbetslöshet, de medför också väsentliga besparingar eftersom kostnaderna för insatserna minskar under en lågkonjunktur. Som ett illustrativt exempel kan jag nämna att investeringar som Vägverket nu gör är 10 -- 15 % billigare än de kalkyler som gjordes i 1991 års priser. Dessa tidigareläggningar ökar således inte bara sysselsättningsgraden, de ökar också avkastningen på investeringarna.

Situationen på arbetsmarknaden är emellertid så allvarlig att den motiverar ytterligare infrastruktursatsningar. Det är viktigt att snabbt få igång angelägna projekt som kan skapa sysselsättning och att möjliggöra tidigareläggning av investeringar som är färdigplanerade och som beräknas kunna startas under innevarande budgetår.

Riksdagen fattade våren 1992 beslut om 2 200 miljoner kronor till investeringar i mindre vägobjekt. Chefen för Kommunikationsdepartementet har tidigare i dag efter samråd med mig lämnat förslag om att anvisa 1 500 miljoner kronor för reparationer och investeringar på länsvägnätet huvudsakligen i skogslänen.

Utöver dessa insatser anser jag att det av arbetsmarknadsskäl bör skapas möjligheter att tidigarelägga vissa sysselsättnings intensiva investeringar inom affärsverken. AMS bör därför tilldelas medel så att myndigheten centralt i samråd med de affärsverk som finansierar sina investeringar utanför statsbudgeten samt med Byggnadsstyrelsen, kan inventera och initiera lämpliga objekt som snabbt kan komma igång. Medlen skall kompensera hela eller delar av de ökade kostnader som en tidigareläggning av projektet medför. Inriktningen skall vara att skapa sysselsättning för i första hand sysselsättningssvaga grupper och långtidsarbetslösa. Behovet av insatser i regionalpolitiskt prioriterade områden skall särskilt beaktas. För detta ändamål föreslår jag att 1 000 miljoner kronor anvisas under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

2.2.6 Beredskapsarbete m.m.

För att främst motverka den ökande långtidsarbetslösheten är det nödvändigt att fler arbetslösa kan erbjudas beredskapsarbeten. I detta sammanhang skall särskilt uppmärksammas de arbetslösa som riskerar att utförsäkras från arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsmarknadsverket måste även ha en beredskap, med tanke på omvandlingen av den offentliga sektorn, att utnyttja de sysselsättningsskapande åtgärderna till insatser för främst arbetslösa kvinnor. Jag vill också peka på behovet av beredskapsarbeten inom den skogliga sektorn och till upprustning av skolans

fysiska arbetsmiljö. Här vill jag också anmäla att inom Miljö- och naturresursdepartementets områden har en inventering av lämpliga beredskapsarbeten redovisats.

Ett ytterligare skäl till en ökad omfattning av sysselsättningskapande åtgärder är det förhållandet att ett stort antal personer under budgetåret kommer att slutföra olika former av arbetsmarknadsutbildning. Dessa personer är inte i behov av ytterligare utbildning utan behöver praktisera sina nyvunna kunskaper. För att bevara och utveckla yrkeskunskapen hos dessa krävs att resurser i form av sysselsättningskapande åtgärder finns tillgängliga.

Det ytterligare behovet av medel till beredskapsarbete har jag för innevarande budgetår beräknat till 3 400 miljoner kronor, vilket skall motsvara 30 000 personer i genomsnitt per månad under resten av budgetåret. I beloppet ingår kostnader för personer i arbete med rekryteringsstöd.

I detta sammanhang vill jag ta upp medlen för de s.k. otraditionella insatserna som bl.a. skall stimulera till att utveckla de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och förnya arbetsmetoderna inom förmedlingsorganisationen. Under innevarande budgetår får högst 200 miljoner kronor användas för insatser av otraditionellt slag. På grund av det nuvarande arbetsmarknadsläget föreslår jag att ytterligare 250 miljoner kronor tillförs för otraditionella insatser under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vid användningen av dessa medel skall speciellt kvinnornas och ungdomarnas behov uppmärksammas.

2.2.7 Arbetslivsfonden

Enligt lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift betalade arbetsgivare, för ersättningar som betalades ut under perioden september 1989 - december 1990, en arbetsmiljöavgift som fördes till arbetslivsfonden (prop. 1989/90:62, bet. 1989/90:FiU30, rskr. 1989/90:327). Arbetslivsfonden tillkom i syfte att verka konjunkturpolitiskt stabiliserande, dvs. minska den ekonomiska aktiviteten i en högkonjunktur och öka den i en lågkonjunktur. Fondens uppgift är att reducera ohälsan genom bl.a. en förbättrad arbetsmiljö, förändrad arbetsorganisation och rehabilitering. Genom nämnda arbetsmiljöavgift erhöll fonden ca 11,4 miljarder kronor. Till detta kommer avkastningen på kapitalet.

Genom riksdagens beslut (prop. 1991/92:150 bil. I:8, bet. 1991/92:FiU30, rskr. 1991/92:350) disponerades 2 miljarder kronor ur arbetslivsfonden för finansiering av vissa sysselsättningskapande åtgärder.

Tills i dag har fonden beslutat om bidrag om ca 5,5 miljarder kronor till drygt 7 000 projekt. Av de beslutade bidragen har ca 1,9 miljarder kronor utbetalats. Fondens kassabehållning uppgår i dag till ca 10 miljarder kronor. Detta innebär att fonden har ca 6,4 miljarder kronor till sitt förfogande för nya beslut.

Mot bakgrund av den uppgörelse avseende den ekonomiska politiken som regeringen nyligen träffat med det Socialdemokratiska arbetarepartiet föreslår jag att 3 miljarder kronor överförs från arbetslivs-

fonden till statsbudgetens inkomsttitel (2811) Övriga inkomster av statens verksamhet. För att möjliggöra en sådan överföring föreslår jag en särskild tidsbegränsad lag om avvikelser från 2 § lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift. Det bör ankomma på regeringen att med stöd av lagen besluta om överföringen av medlen under budgetåret 1992/93.

För att fonden skall få skäligt rådrum att likvidgöra medlen bör överföringen ske tidigast två månader efter riksdagens beslut.

Åtgärden innebär att det regeringsuppdrag till den centrala arbetslivsfonden som omnämns i 1992 års kompletteringsproposition att göra ytterligare särskilda insatser riktade till de små företagen framför allt inom tillverkningsindustrin inte kan fullföljas. Jag avser att senare återkomma till regeringen i denna fråga.

Inom Arbetsmarknadsdepartementet har upprättats ett förslag till lag om tillfällig avvikelse från lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift. Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 7.1*. Jag har i denna fråga samrått med chefen för Finansdepartementet.

2.2.8 Förkortning av den lagstadgade rätten till semester

Mitt förslag: Den lagstadgade rätten till semester inskränks med två dagar. Samtidigt minskas semesterlönen till tolv procent av löneunderlaget.

Skälen för mitt förslag: Genom en ändring i semesterlagen (1977:480) från och med den 1 april 1990 förlängdes den lagstadgade rätten till semester till 27 dagar (prop. 1989/90:59, AU10, rskr. 142, SFS 1990:102). Samtidigt höjdes semesterlönen till tretton procent av löneunderlaget.

Semesterledighet enligt de nya bestämmelserna utgick för första gången under semesteråret den 1 april 1991 - den 31 mars 1992.

Den lagstadgade rätten till semester bör minskas med två dagar. Detta innebär en minskning av antalet semesterdagar från 27 till 25 per semesterår och en minskning av semesterlönen från tretton till tolv procent av arbetstagarens under intjänandeåret förfallna lön i anställningen.

Förändringen bör göras på motsvarande sätt som när semesterrätten utvidgades med två dagar. Det innebär att den lägre semesterlönen skall tillämpas för intjänande från och med den 1 april 1993 och att den förkortade semesterledigheten skall tillämpas från och med semesteråret den 1 april 1994 - den 31 mars 1995.

För en stor del av arbetstagarna gäller avtal om 27 semesterdagar eller fler. Med hänsyn till den nuvarande ekonomiska situationen är det angeläget att parterna på arbetsmarknaden i sina kollektivavtal minskar antalet semesterdagar med två.

Inom Arbetsmarknadsdepartementet har upprättats ett förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480). Förslaget bör fogas till proto-

3 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
dels att anta förslagen till

1. lag om arbetslivsutveckling,
2. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
3. lag om tillfällig avvikelse från lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift,
4. lag om ändring i semesterlagen (1977:480),

dels att

5. godkänna att högst 200 miljoner kronor av medlen under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder får användas till förstärkning av arbetsförmedlingen (avsnitt 2.2.1),
6. godkänna vad jag har föreslagit om att genomföra en försöksverksamhet med arbetslivsutveckling för arbetslösa (avsnitt 2.2.2),
7. godkänna vad jag har föreslagit i fråga om statsbidrag till anordnare av arbetslivsutveckling för arbetslösa (avsnitt 2.2.2),
8. godkänna de ändrade reglerna för ungdomspraktik som jag har föreslagit (avsnitt 2.2.3),
9. godkänna vad jag har anfört om bidrag till den kommunala vuxenutbildningen, gymnasieskolan och folkhögskolan (avsnitt 2.2.4),
10. godkänna vad jag har anfört om bidrag till affärsverksinvesteringar (avsnitt 2.2.5),
11. till *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder* på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1992/93 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 8 066 000 000 kronor.

Vidare hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle att

12. ta del av vad jag i övrigt anfört om arbetslivsutveckling för arbetslösa,
13. ta del av vad jag har anfört om utförsäkringshotades rätt till beredskapsarbete eller arbetsmarknadsutbildning (avsnitt 2.2.4),

1 Förslag till

Lag om arbetslivsutveckling

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den som av länsarbetsnämnden anvisats till verksamhet för arbetslivsutveckling skall inte anses som arbetstagare när han deltar i verksamheten. När sådan verksamhet bedrivs på en arbetsplats, skall han dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1-9 §§, 3 kap. 1-4 och 7-13 §§, 4 kap. 1-4 och 8-10 §§ samt 7-9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160). Därvid skall vad i arbetsmiljölagen sägs om arbetsgivare gälla den som upplåtit en arbetsplats för verksamhet för arbetslivsutveckling.

2 § Vad som föreskrivs om arbetsmarknadsutbildning i 7 § 1 och 8 § andra stycket 2 och 31 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring skall gälla också i fråga om verksamhet som avses i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993 och gäller till utgången av år 1994.

2 Förslag till

Prop. 1992/93:50

Bilaga 7.1

Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Ersättning utgår under längst 300 dagar (ersättningsperiod). Har försäkrad uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända är perioden i stället 450 dagar.

Utan hinder av bestämmelsen i första stycket skall ersättningsperioden förlängas med det antal dagar som motsvarar dagar under vilka den försäkrade har anvisats verksamhet för arbetslivsutveckling i enlighet med föreskrifter som har meddelats av regeringen.

I ersättningsperioden inräknas i fall som avses i 10 § ersättningstid i den andra arbetslöshetskassan. I ersättningsperioden enligt första stycket inräknas i fall som avses i 10 § ersättningstid i den andra arbetslöshetskassan.

Ersättningsrätten upphör vid utgången av månaden före den under vilken den försäkrade fyller 65 år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹Lagen omtryckt 1991:1334.

3 Förslag till

Lag om tillfällig avvikelse från lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift

Härigenom föreskrivs följande.

Med avvikelse från 2 § lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift bemyndigas regeringen att för budgetåret 1992/93 disponera 3 miljarder kronor från Arbetslivsfonden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993 och gäller till utgången av juni 1993.

Härigenom föreskrivs att 4, 16 och 27 §§ semesterlagen (1977:480) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §¹

Arbetstagare har rätt till *tjugosju* semesterdagar varje semesterår utom i fall som avses i 5 och 27 §§.

Arbetstagare har rätt till *tjugofem* semesterdagar varje semesterår utom i fall som avses i 5 och 27 §§.

Under semesterledighet skall arbetstagare ha semesterlön i den mån han har tjänat in sådan under intjänandeåret.

Arbetstagare får avstå från rätt till semesterledighet som ej är förenad med semesterlön.

16 §²

Semesterlönen utgör *tretton* procent av arbetstagarens under intjänandeåret förfallna lön i anställningen.

Semesterlönen utgör *tolv* procent av arbetstagarens under intjänandeåret förfallna lön i anställningen.

Vid beräkning av lönen under intjänandeåret skall i lönesumman ej inräknas annan semesterlön än sådan som avses i 22 § eller permitteringslön med anledning av driftsuppehåll för samtidig semester. I lönesumman skall ej heller inräknas ersättning som har utgått för dag, då arbetstagaren helt eller delvis har haft sådan ledighet från arbetet som är semesterlönegrundande enligt 17 §. För varje sådan dag skall arbetsinkomsten i stället ökas med ett belopp, motsvarande arbetstagarens genomsnittliga dagsinkomst i anställningen under övrig tid av intjänandeåret. Har arbetstagaren då ej haft någon inkomst i anställningen, skall semesterlönen beräknas med hänsyn till den inkomst som det kan antagas att han skulle ha haft, om han under denna tid hade arbetat för arbetsgivarens räkning.

¹Senaste lydelse 1990:102.

²Senaste lydelse 1990:102.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §³

Arbetstagare, som utför arbetet i sitt hem eller annars under sådana förhållanden att det icke kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande, är berättigad till särskild semesterlön med *tretton* procent av arbetstagarens under intjänandeåret förfallna lön i anställningen.

Arbetstagare, som utför arbetet i sitt hem eller annars under sådana förhållanden att det icke kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande, är berättigad till särskild semesterlön med *tolv* procent av arbetstagarens under intjänandeåret förfallna lön i anställningen.

Beräkning av lönen under intjänandeåret skall ske med motsvarande tillämpning av 16 § andra stycket. Vad där föreskrives angående semesterlönegrundande frånvaro skall dock tillämpas med avseende på kalendervecka, om ej annan tidsperiod överenskommes. Även 24 och 25 §§ samt, om anställningen har avsetts skola pågå högst tre månader och omfatta högst 60 timmar, 5 § tredje stycket äger motsvarande tillämpning.

Särskild semesterlön skall betalas ut senast den 30 juni näst efter intjänandeårets utgång eller, om intjänandeåret löper ut efter den 30 april, senast två månader efter dess utgång.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993. Såvitt avser semesterledighet tillämpas den nya lagen dock först under semesteråret den 1 april 1994 - den 31 mars 1995.

³Senaste lydelse 1990:102.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1992

Föredragande: statsrådet Könberg

Anmälan till proposition om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin

Inom Kulturdepartementets verksamhetsområde minskas de offentliga utgifterna genom sänkning av dagbidraget till asylsökande och begränsning av hälsoundersökningar för asylsökande. Ingen av dessa åtgärder kräver beslut av riksdagen. Jag vill emellertid ändå anmäla åtgärderna för riksdagen i samband med att övriga minskningar av de offentliga utgifterna som ingår i överenskommelsen mellan regeringen och socialdemokraterna presenteras för riksdagen. Jag vill därvid också redovisa de motiv för förändringar som finns vid sidan av besparingskälän.

1 Dagbidrag för asylsökande

Enligt 9 § lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m.fl. har en utlänning som avses i lagen - i den mån han behöver det - rätt till bistånd för sin dagliga livsföring som tillförsäkrar honom eller henne en skälig levnadsnivå (dagbidrag).

Enligt prop. 1987/88:80 om bistånd åt asylsökande m.m. skall utgångspunkten vid bedömningen av vad som är skälig levnadsnivå vara densamma vid tillämpningen av 6 § socialtjänstlagen och regeln i lagen om bistånd åt asylsökande m.fl. Detta innebär dock enligt föredraganden inte att nivån på bidragen nödvändigtvis behöver vara densamma eftersom behoven i vissa avseenden är större för den som varaktigt finns i Sverige. Som exempel nämns att den som bor på en förläggning eller i en genomgångsbostad inte behöver bistånd till möbler eller hemutrustning. Vidare sägs att även andra förhållanden kan motivera en lägre nivå på dagbidraget.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer grunder för de belopp som dagbidrag skall utgå med. Regeringen har meddelat föreskrifter i frågan i förordningen (1988:156) om bistånd åt asylsökande m.fl.

Enligt 2 § förordningen skall dagbidrag till asylsökande täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror samt tidningar och telefon.

Enligt 3 § förordningen beräknas dagbidrag per år i procent av det basbelopp som enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring fastställts för året. Procentsatsen varierar beroende på hushållets sammansättning och

barnens ålder. När fri mat ingår i inkvarteringen lämnas ett reducerat dagbidrag.

När procentsatserna fastställdes utgick man från Socialstyrelsens rekommenderade norm för socialbidrag. Från denna norm har sedan reduktion skett med de procentsatser som där ingår för bl.a möbler och hemutrustning, sjukvård (eftersom asylsökande har tillgång till fri akutvård) och vissa fritidsaktiviteter. En ytterligare neddragning har senare skett för barn i skolåldern med hänvisning till att den som går i skola erbjuds kostnadsfri lunch i skolan (SFS 1992:15).

På senare år har nivån på kommunernas socialbidragsnormer sjunkit i förhållande till konsumentprisindex i flertalet kommuner. Många kommuner har dessutom infört en lägre socialbidragsnorm vid korttidsbehov. Sådana korttidsnormer ligger som regel under nivån på dagbidraget. Det förhållandet att asylsökande mer sällan är bundna av ekonomiska åtaganden på längre sikt och som regel inte har så stora ekonomiska förpliktelser jämfört med dem som bor här stadigvarande talar som en följd härav för en sänkning av nivån på dagbidraget.

En annan förändring som skett under de senaste åren är att ett antal kommuner har infört en reducerad socialbidragsnorm för flerbarnsfamiljer. Reduceringen innebär att familjen får en mindre summa för exempelvis tredje och påföljande barn.

Vi vet vidare att ett icke ringa antal asylsökande skickar hem pengar för att hjälpa till med familjens försörjning. Det är inte tanken bakom dagbidraget. Vidare förekommer att asylsökande under förläggningstvistelse kan skaffa sig kapitalvaror som de kan ta med till hemlandet vid ett återvändande efter ett negativt beslut i asylärendet. Detta överensstämmer inte med syftet med dagbidraget, som är att ge den asylsökande en skälig levnadsnivå i den dagliga livsföringen, och indikerar därför att nivån på dagbidraget kan sänkas och ändå ge de asylsökande en skälig levnadsnivå.

Även vid en jämförelse med de övriga nordiska länderna är dagbidraget högt. Det gäller särskilt det samlade dagbidraget för flerbarnsfamiljer.

Sedan reglerna för dagbidrag trädde i kraft den 1 maj 1988 har dessutom antalet asylsökande ökat kraftigt med åtföljande ökade kostnader samtidigt som det också har skett andra förändringar. Flera samverkande faktorer gör således att det kan bedömas rimligt att sänka nivån på dagbidraget utan att frångå principen att ge de asylsökande en skälig levnadsnivå.

Den särskilda utredare som för närvarande ser över mottagandet av asylsökande och flyktingar skall enligt sina direktiv (dir. 1992:25) även se över nivån på dagbidraget till asylsökande. Utredaren skall lämna sina förslag i december 1992.

Det mycket stora antalet asylsökande och den därav följande särskilt stora ansträngningen på statsfinanserna utgör emellertid starka skäl för att inte avvakta utredningens arbete utan snarast genomföra den sänkning av nivån på dagbidraget som är motiverad med hänsyn till erfarenheterna av nuvarande nivå och jämförelserna med bistånd enligt socialtjänstlagen och bidragsnivåerna i övriga nordiska länder. Regeringen har därför den

8 oktober 1992 fattat beslut om en ändring i förordningen (1988:156) om bistånd åt asylsökande m.fl. Ändringen innebär dels en generell sänkning av dagbidraget med 8 - 10 kr för vuxen asylsökande och något lägre belopp för barn, dels särskilda regler om reducering för familjer med fler än två barn. Ändringen träder i kraft den 1 december 1992.

Med utgångspunkt från det antal asylsökande som för närvarande vistas på Invandrarverkets förläggningar och de bedömningar som Invandrarverket gör vad gäller antalet asylsökande, handläggningstider m.m. under det närmaste året beräknas en sänkning av dagbidraget leda till en besparing på ca 140 milj.kr under innevarande budgetår och ca 180 milj.kr under budgetåret 1993/94.

Prop. 1992/93:50
Bilaga 8

2. Hälsundersökningar för asylsökande

För närvarande erbjuds samtliga asylsökande en hälsundersökning. Hälsundersökningarna skall ske enligt de rekommendationer som Socialstyrelsen utfärdar i samråd med Invandrarverket. Kostnaderna betalas av Invandrarverket. Den genomsnittliga kostnaden för en hälsundersökning vid utredningssluss eller förläggning är 1 800 kr.

Den stora ökningen av asylsökande under senare tid innebär att kostnaderna för hälsundersökningar ökar och beräknas uppgå till ca 110 milj.kr. innevarande budgetår. Denna kostnadsökning understryker behovet av att överväga omfattningen på hälsundersökningarna.

Det finns flera skäl för att begränsa hälsundersökningarna. Undersökningar visar att det är mycket sällan man påträffar några smittsamma eller andra allvarliga sjukdomar genom de omfattande provtagningsprogram som för närvarande genomförs.

Detta är en anledning till att inte fortsätta med de generella och rutinmässiga provtagningar som nu sker. Provtagningarna bör i stället differentieras och anpassas med hänsyn till att förhållandena och riskerna för ohälsa i hög grad skiljer sig mellan olika asylsökande och flyktingar bl.a. beroende på varifrån de kommer och andra bakgrundsfaktorer. Asylsökande som kommer från områden i vilka risken för smittsamma sjukdomar är mycket liten bör inte längre regelmässigt erbjudas en hälsundersökning. Barn bör dock alltid få del av de undersökningar som förekommer i den reguljära barnhälsovården.

En differentiering av hälsundersökningarna ligger i linje med de riktlinjer som godkänts av riksdagen och som finns redovisade i prop. 1983/84:124 om mottagandet av flyktingar och asylsökande m.m.

I Socialstyrelsens gällande allmänna råd förordas också att provtagning bör grundas på en medicinsk bedömning och inte göras generellt. Samtidigt redovisas emellertid en rad exempel på undersökningar eller prover som kan bli aktuella och denna redovisning har i realiteten blivit normgivande för provtagningarna för samtliga asylsökande och flyktingar.

Socialstyrelsen håller för närvarande på med en revidering av de allmänna råden om hälso- och sjukvård för flyktingar och asylsökande.

Det är angeläget att detta arbete vad gäller hälsoundersökningar sker snabbt och inriktas på mer differentierade provtagningar. Enligt uppgift är också detta ambitionen.

Självfallet måste Invandrarverkets ersättningar för hälsoundersökningar anpassas till förändringar i innehållet. De avtal som finns mellan Invandrarverket och andra parter om ersättning för hälsoundersökningar måste därför ses över.

Mer begränsade hälsoundersökningar för asylsökande innebär en besparing i statsbudgeten. Hur stor denna besparing blir beror bl.a. på varifrån de asylsökande kommer. För innevarande budgetår torde besparingen bli marginell, bl.a. med hänsyn till gällande avtal mellan Invandrarverket och sjukvårdsentreprenörer på förläggningarna. För nästa budgetår kan en besparing på drygt 25 milj.kr. vara möjlig om antalet asylsökande uppgår till ca 30 000 och hälsoundersökningarna kan begränsas till hälften.

Sammantaget beräknas de vidtagna åtgärderna leda till en besparing på ca 140 milj.kr. innevarande budgetår och ca 205 milj.kr. under nästa budgetår.

3 Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag anfört om dagbidrag och hälsoundersökningar för asylsökande.

